H. JAMES

Dostlarımızın Dostları

Babil Kitaplığı

Jorge Luis Borges tarafından hazırlanan fantastik edebiyat dizisi

Dost Kitabevi Yayınları

Her büyük yazar işe iyi bir okur olmakla başlar ve yıllar geçtikçe, tercih ettiği ya da dışladığı okumalarıyla kişisel bir kitaplık yaratır. Buenos Aires'teki Ulusal Kitaplık'ın (ki burada dünyanın başka yörelerinde bulunmayan kitapların olduğu söylenir) yöneticisi Jorge Luis Borges bu kitap bolluğundan yararlanmasını bildi: Zaten büyülenmiş okurlarına, derin bilgi ve neşesiyle, şaşırtıcı derecede ilginç derlemeler hazırlayıp sundu. Düşsel edebiyatın mücevherlerini oluşturan metinleri bir araya getirdi ve onun en güzel hikâyelerinden biri olan Babil Kitaplığı, aynı zamanda dizinin adı oldu. 1975 ile 1985 arasında yayımlanan bu dizi, daha şimdiden bir edebiyat klasiğidir. Bir araya gelen bu kitaplar aynı zamanda Buenos Aires'in bu büyük kütüphanecisine adanmış en duygusal anıtlardan da birini oluşturur.

İyi okumalar.

F. M. Ricci

Dost Kitabevi

Babil Kitaplığı

Dostlarımızın Dostları
Henry James

önsöz
Jorge Luis Borges

The Private Life
Owen Wingrave
The Friends of the Friends
The Abasement of the Northmores

Ingilizceden Çeviren:
Fatih Özgüven
Pınar Kür

Önsöz, İspanyolcadan Çeviren:
Mukadder Yaycıoğlu

ISBN 975-298-083-X

Birinci Baskı, Ağustos 2003, Ankara

Tasarım: Franco Maria Ricci, Marcella Boneschi
Fotokompozisyon: Fototype, Milano
Baskı: Pelin Ofset, Ankara

Yayına Hazırlayan:
Ali Karabayram
Teknik Hazırlık:
Ferhat Babacan

Bu kitaplar, Adobe PageMaker 6.5'*te formatlanmış ve* Adobe Type Library Bodoni *yazı karakterleri kullanılarak hazırlanmıştır.*

The Private Life
Owen Wingrave
The Friends of the Friends
The Abasement of the Northmores

İngilizceden Çeviren:
Fatih Özgüven
Pınar Kür

Önsöz, İspanyolcadan Çeviren:
Mukadder Yaycıoğlu

ISBN 975-298-083-X

Birinci Baskı, Ağustos 2003, Ankara

Tasarım: Franco Maria Ricci, Marcella Boneschi
Fotokompozisyon: Fototype, Milano
Baskı: Pelin Ofset, Ankara

Yayına Hazırlayan:
Ali Karabayram
Teknik Hazırlık:
Ferhat Babacan

Bu kitaplar, Adobe PageMaker 6.5'*te formatlanmış ve*
Adobe Type Library Bodoni *yazı karakterleri kullanılarak*
hazırlanmıştır.

Önsöz

Henry James, 1843 yılında doğup 1916 yılında ölmüş olmasına karşın, çağımızın en büyük yazarlarından biridir. Kipling ve Tolstoy'dan çok Kafka'nın çağdaşıdır. Artık sanatta olağan hale gelmiş olan belirsizlik ve kararsızlığın aşılmaz bir ustasıydı. James'ten önce romancılar, tan vaktinin düşlerine girebilecek denli, her şeyi bilen varlıklardı; oysa, insan, uyandığında gördüğü düşü unutur. Belki de, James, farkında olmaksızın, XVIII. yüzyılın mektup tarzı romanlarından yola çıkarak, öykünün belli bir bakış açısı uyarınca, yanılabilen ve ekseriyetle de yanılan bir gözlemci tarafından anlatıldığını keşfeder. Bu gözlemci, diğer kişileri tanımlarken, farkında olmaksızın kendisini tanımlamaktadır. James'in okuyucuları bazen zevk bazen de düşkırıklığına yol açan sürekli ve kes-

kin bir güvensizlik duymaya zorunlu hissederler kendilerini. Metin, olup biteni olumsuzlayabilir ya da anlamayabilir, veya sadece yalan söylüyor olabilir.
Gözlemci sözcüğünü kullandım çünkü Henry James'in edilgen yazgısıyla da uyum sağlıyor. James, 15 Nisan'da, New York'ta doğdu. Yerelliğe tümüyle karşı olan babası, çocuklarının birer dünya vatandaşı olmasına karar vermişti; hepsi de Paris, Londra, Cenevre ve Roma'da öğrenim gördüler. 1862 yılına doğru ülkesine dönen Henry, Harvard Üniversitesi'nde hukuk öğrenimine başladı. Hawthorne'un yaşam öyküsünü anlattığı ilk kitabını Henry James Jr. adıyla imzaladı. Amerika'nın psikolojik romanlar için elverişli izlekler sunduğunu düşündü ve neredeyse tüm yaşamını geçirdiği Avrupa'ya yerleşti. Önce, çok aşırıya kaçmaksızın, yalnızca gözlem yapmaya adadı kendisini. Herhangi bir anekdot duyuyor, bir iki soru soruyor ve ayrıntılara yer vermiyordu. Böylece, uzun bir roman ya da unutulmaz bir anlatının tohumlarını elde ediyordu. Çok benzediği ve aynı zamanda çok farklı olduğu Marcel Proust gibi, insanları gözlemlerken, genelevlerin almaşık yapısı kadar gerçek olan yüksek sınıfları da dışarıda bırakmaması gerektiğini düşündü. Tüm yapıtlarının ortak özelliği dünyevi doğasıdır ama nihai olarak doğaüstünü, felaketi ve cehennemi de içine alır. Avrupa'nın karmaşıklığı karşısında kendisini yabancı hisseden 'Amerikalı', en gözde konusuydu; sonun-

da, belki de kendisini tüm insanlar arasında yabancı hissettiği için, 'yeryüzünde bir yabancı olan insan' izleğine dek vardırdı bunu. 1915 yılında Amerikan vatandaşlığından çıktı ve müttefiklerin tarafında olduğunu kanıtlamak için İngiliz vatandaşlığına geçti.

Bir yıl sonra, saygın, yalnız ve beğenilen ama az okunan bir yazar olarak öldü. Kipling, Wells, Shaw ve çağdaşları ise okunan ve tartışılan yazarlardı. James'in doğru sözcüğü bulma saplantısı vardı; ölüm döşeğindeyken bu gizemi ululayarak şöyle söyledi: "Ve şimdi, o seçkin şey, ölüm."

Bu derleme için birbirinden farklı dört anlatı seçtik. Saklı Yaşam'da fantastik ve satirik öğeler, Stevenson ve Papini'nin çok sevdiği ve çokça işlenmiş 'ikilik' teması ve dünyanın görünür kurgularını baştan sona kat eden olağanüstü hiçliklere yöneltilmiş alay iç içe geçer. Owen Wingrave ilk bakışta barışçıl bir savunu gibi görünebilir ama daha sonra kadim ve hayaletsi ağırlık merkezinin epik unsurları dışlamadığı görülür. Dostlarımızın Dostları, derin bir melankoli içerir, aynı zamanda gizemle işlenmiş bir aşkın yüceltilmesidir. Bu seçkiye, üç fantastik öykünün yanı sıra, fantastik olmayan ama belki de Henry James'in en iyi öyküsü denebilecek bir dördüncüyü ekledik. Northmore'ların Alçalışı, sonul gerçeği bilmediğimiz sürece daha da acımasız görünen sabırlı bir intikamın öyküsüdür.

Henry James'ten bize Alice Boughton'un 1906 yılında çekmiş olduğu iki unutulmaz fotoğraf

kaldı. Bunlardan birincisi, acı çeken ve mağrur centilmen imgesini sonsuza dek korur; şık ve geleneksel simgeler altında –silindir şapka, kolalı yaka ve ellerini dayadığı baston– dünyanın en talihsiz insanı olduğunu saklamaya çalışır ama keder yüklü bakışı bunu açığa vurur. İkincisi ise, bizlere, birinci fotoğrafa şaşkın ve kuşkulu bir biçimde bakan, aynı giysiler içindeki Henry James'i gösterir. İnsanın hem başkalarının gözüyle hem de kendi gözüyle görüldüğü bu oyun, kuşkusuz, James'in fikriydi. Bu fotoğrafların yansıttığı stoacı ve dalgın yüz, yapıtlarının ortaya koyduğu acımasız imgeye benzer.

Jorge Luis Borges

Dostlarımızın Dostları

Saklı Yaşam

I

Koskocaman, dimdik, tarih öncesinden kalmışa benzeyen bir buzuldağın karşısında oturmuş, Londra'dan söz ediyorduk. Bu manzara, özellikle bu saatte öyle etkileyiciydi ki İsviçre'ye varıncaya dek yapılan yolculuğun çekilmezliğini –düzensizlikler, bayağılık, istasyonlar, oteller, istenmeyen yakınlıklar, sabırlı olma zorunluluğu, sesini duyurmak için çabalama, bir sayıya indirgenme– biraz olsun telafi ediyordu. Dağın gül rengine bürünmüşlüğü yüksek vadiyi de pembeleştirmişti, serin hava sanki dünya hâlâ gençmiş gibi taptazeydi. El ayak değmemiş karları hafifçe allaştırmıştı öğle sonrası güneşi, görmediğimiz davar sürülerinin çan sesleri, uzaktan, uçuk bir güneş kokusuyla birlikte dostça ulaşıyordu bize. Kaldığımız balkonlu han, Oberland'ın en sevimli belenlerinden birinin tam ağzında yer

alıyordu. Dostlar ve güzel hava bir haftadır bizi terk etmemişti. Bunun büyük bir şans olduğu düşünülüyordu, çünkü birinden biri kötü olsaydı, öteki bunu telafi edecek nitelikteydi. Havanın güzelliği dostların eksikliğini mutlaka telafi ederdi ama buna gerek kalmamıştı, çünkü mutlu bir tesadüf sonucu toplanan grup, *fleur des pois* olarak nitelenebilecek cinstendi: Lord ve Lady Mellifont, (pek çok kişinin fikrine göre) edebiyatımızın en mükemmel temsilcisi Clare Vawdrey ve (herkesin fikrine göre) tiyatromuzun en üstün yıldızı Blanche Adney. Bu dördünü en önce saydım, çünkü o sırada Londra salonlarının en aranan kişileri onlardı. Bunlardan birini ağırlayabilmek için altı hafta önceden sıraya girmek gerekiyordu. Oysa burada biz onlara gelmiştik, daha doğrusu herkes birbirine gelmişti ve bunun için birtakım kurnazlıklar yapmak gerekmemişti. Dedim ya, bir dizi rastlantı sonucu ağustos ayının son haftasında bir araya gelmiştik burada ve şansın bize tanıdığı bu fırsatı değerlendirip barometrenin koruyuculuğuna sığınarak bir arada kalmıştık. Bu altın günler sona erdiğinde –ki çok geçmeden olacaktı bu– her birimiz ayrı ayrı, belenin çeşitli yönlerinden aşağı inerek çevremizdeki yüksek tepelerin ötesinde yok olacaktık. Aynı genel çevrenin insanlarıydık, ayrı ayrı konularda da olsa aynı alfabenin imleriyle tanınıyorduk. Londra'daki buluşmalarımız düzenli değildi ama aynı yoğun toplumsal düzenin yasaları, dili, gelenekleri ve ilkeleri doğrultusundaydı. Sanıyorum hepimiz,

hanımlar bile, bir şey 'yapıyorduk' ama söz açıldığında yapmıyormuş gibi davranıyorduk. Aslına bakarsanız, Londra'da böyle şeylerin sözü edilmez zaten ama burada farklı olmak gibi masum bir eğlencemiz vardı. Bu farklılığı göstermenin de bir biçimi olacaktı tabii, ne de olsa yıllık tatilimizi geçirdiğimiz izlenimini taşıyorduk. En azından buradaki koşulların Londra'dakinden daha insani olduğunu hissediyorduk – ya da belki biz kendimiz daha insani davranıyorduk. Bunu açıkça söylemekten de çekinmiyor, tartışıyorduk; hatta pembeleşmiş buzuldağa bakarken tartıştığımız konu tam da buydu ve tam o sırada biri Lord Mellifont ile Bayan Adney'in epeyce uzun bir süredir ortalarda olmadıklarına dikkat çekti. Hanın terasında, ağaç masaların çevresinde, tahta sıralar üstünde oturmaktaydık; bazılarımız, doğaya dönmekteki acelemizi iyice belirginleştirmek uğruna, yemekten önce kahve içmek gibi garip bir Alman âdetini yerine getirmekteydik.

İki dostumuzun yokluğuna işaret eden cümlenin arkasını getiren olmadı. Lady Mellifont bile, âşık besteci, ufarak Adney bile üstüne gitmediler; çünkü bu laf, Clare Vawdrey'in (bu ünlü kişinin adı yalnızca kitaplarının kapağında 'Clarence' olarak geçerdi) konuşmasına bir an ara verdiği sırada ortaya düşüvermişti. Uzun konuşmanın teması bizlerin gerçekten de insan olduğumuzun ortaya çıkmışlığıydı. Şu soruyu soruyordu üstat hepimize, açık konuşalım, hepimiz birbirimize, 'senin bu kadar hoş biri olduğunu bilmiyordum'

demek gereksinmesini duymamış mıydık? Ben, şahsen, onun kendisi için bunu, hatta daha da hoş olduğu düşüncesini geçirmiştim aklımdan, ama o sırada bunu dile getirmek çok uzun işti, ayrıca bu öykünün konusu da başka bir şey değil. Vawdrey konuşurken ses çıkarmama konusunda dile getirilmemiş bir anlaşma vardı aramızda ve ne gariptir ki, bu, onun beklediği bir şey değildi. Hiç değildi hatta; tanıdığım konuşma düşkünleri arasında en anlayışlısı, en az açgözlüsü, en az profesyoneli oydu. Kuralı koyan, daha doğrusu, dinsel ayinimsi koşulları hissettiren, aslında evsahibi ya da evsahibesiydi her zaman, fikir onlardan çıkıyordu, ama büyük romancıyı ne zaman yemeğe davet etseler, geniş bir dinleyici kitlesi oluşturmaya da özen gösterirlerdi. O sırada, dediğim yerde bulunanlar arasında ise Londra'da onunla aynı yemek davetinde bulunmamış kimse yoktu, besbelli hepimiz alışkanlıklarımızın etkisi altındaydık. Onu ben bile soframda ağırlamıştım; ve o gece olsun, Alpler'in tepeleri arasında geçirdiğimiz bu akşamüstünde olsun, dilimi tutmaya çalışmak gibi bir sorunum olmamıştı. Çünkü onun huzurunda bulunduğum her mecliste aklımı kurcalayan, her seferinde asıl ilgimi bütünüyle çeken başka bir şey, hep o aynı soru vardı.

Bu soruyu bir eziyet haline getiren şey ise, kendisinin böyle bir sorunun öznesi olduğunu aklının ucundan bile geçirmediğinden emin olmamdı; üstelik, her allahın gecesi bir başka sofrada kendisini herkesin dinlediğini fark etmediğin-

den de emindim. Romanları hakkında dergilerde çıkan yazılarda onun 'öznel ve içe dönük' olduğu vurgulanırdı. Bu, onun övgüye düşkün olduğu anlamına geliyorduysa eğer, toplum içindeki davranışlarında bunun en ufak bir izini görmek mümkün değildi. Kendisinden hiç mi hiç söz etmezdi; üstelik bu özelliğinin bir değer (ve kendisine çok yakışan bir değer) olduğunu da hiç aklına getirmemiş gibiydi. Belli saatleri, belli alışkanlıkları vardı, terzisinin, şapkacısının kim olduğu, sağlığına düşkünlüğü, sevdiği şarap, hep bilinen şeylerdi; ama bütün bunlar bir araya geldiğinde bir tavır oluşturmuyorlardı. Öte yandan, takındığı tek tavır bunlardan ibaretti ve bizlerin burada, anavatanda olduğumuzdan daha hoş olduğumuzu söylemek onun için çok kolaydı. Kendisinde bu tür değişimler söz konusu değildi, çünkü herhangi bir yerde başka bir yerde olduğundan daha az ya da daha çok hoş değildi. Öteki insanlardan farklıydı ama hiçbir zaman kendi kendinden farklı değildi – ileride aydınlığa kavuşturmaya çalışacağım anlam dışında; dolayısıyla, çeşitli ruh halleri, duyarlılıkları, tercihleri olmadığı izlenimini uyandırıyordu bende. Çevresini saranların yaş, cinsiyet ve konumlarından hiç mi hiç etkilenmediğinden sanki hep aynı kişilerle konuşuyormuş gibi davrandığı söylenebilirdi, kadınlara hitap edişiyle erkeklere hitap edişinde en ufak bir farklılık yoktu, bütün insanlarla hep aynı biçimde dedikodu yapar, karşısındakiler zeki olsun, dangalak olsun, tarzını hiç değiştirmezdi. Anladığım

kadarıyla –ki bu beni kimi kez deli ederdi– bir konuyu bir başkasından ayırt ettiği, birini ötekisinden fazla sevdiği de yoktu; oysa ben bazı konulardan öyle nefret ederdim ki... Onu her zaman neşeli, serbest ve biraz gürültülü bulurdum, ağzından bir paradoksun çıktığına, herhangi bir fikirle oynadığına, imalı bir ifade kullandığına hiç tanık olmamıştım. Hepimizin 'insan' olduğuna ilişkin yorumu, onun konuşma tarzı düşünüldüğünde, gerçekten beklenmedik bir uçukluktu. Kişisel görüşleri hep sağlam ve ikinci sınıftı, algılamaları hakkında fikir yürütmeye kalkmak kafa karıştırabilirdi. Şahane sağlığını da doğrusu kıskanmadan edemiyordum.
Vawdrey büyük bir vicdan rahatlığı ve uygun adımlarla anekdot dünyasının düz ovasına, anlatacağı öykülerin ta uzaktan yeldeğirmenleri gibi görülebildiği aşamaya varmıştı bu arada; çok geçmeden, Lady Mellifont'un dikkatinin dağıldığını fark ettim. Onun yanında oturuyordum. Gözlerinin hafif bir endişeyle karşıki dağların eteklerinde dolaştığını gördüm. Sonunda, saatine de bir göz attıktan sonra, bana şöyle dedi: "Nereye gittiklerini biliyor musunuz?"
"Bayan Adney ile Lord Mellifont'u mu soruyorsunuz?"
"Lord Mellifont ile Bayan Adney." Saygıdeğer hanımefendi –elbette bilinçsizce– sözlerimi düzeltir gibiydi ama ben bunda bir kıskançlık etkisi sezmedim. Böyle bayağı bir duyguyu ona yakıştıramazdım: Bir kere, kendisinden hoşlanıyordum, ayrıca, hangi bağlam ya da bağlantıda

olursa olsun, Lord Mellifont'un adını önce söylemek herkesin yapacağı bir şeydi. Çünkü o *hep* en öndeydi, olağanüstü bir ilkti. En büyük, en akıllı, en ünlü demiyorum, ama temelde listenin en üstünde, masanın başköşesinde olan biriydi. Bu, başlı başına bir konumdur ve doğal olarak da karısı onu hep orada görmeye alışıktı. Benim sözümden ise sanki Bayan Adney adamı götürmüş anlamı çıkıyordu; oysa o hiçbir zaman götürülmez, yalnızca götürürdü. Ve çok doğaldır ki, bunu Lady Mellifont'tan daha iyi kimse bilemezdi. Başlangıçta ondan biraz korkardım: Dimdik duruşu, sessizliği, üstündeki her şeyin aşırı siyahlığı, onun sert, hatta abus bir kişiliği olduğu izlenimini uyandırmıştı bende. Solgunluğu hafiften kurşuni, parlak kara saçları –ki her zaman çeşitli broşlar, bantlar, taraklarla süslüydü– sanki metalikmiş gibi gelirdi. Sürekli bir yas kıyafeti içindeydi, parlak taşlardan, oniksten sayısız takı, çın çın eden binlerce zincir, boncuk vesaire takardı. Bayan Adney'in ondan Gece Kraliçesi olarak söz ettiğini duymuştum, geceyi ille de bulutlu olarak düşünürseniz bu benzetme pek uygundu. Bir sırrı vardı sanki ve zamanla, onu daha yakından tanıdıkça, bu sırra ermeseniz bile en azından onun yumuşak huylu, özentisiz ve sığ, aynı zamanda boynu bükük bir hüzün içinde olduğuna inanırdınız. Ağrısız sızısız bir hastalığın pençesinde gibiydi. Kocasıyla arkadaşının bir saat kadar önce vadinin aşağılarına doğru yürüdüklerini gördüğümü ama nereye gitmeyi tasarladıkları konusunda

belki Bay Adney'in bilgi sahibi olduğunu söyledim ona.

Vincent Adney, elli yaşında olmasına karşın, çocukların misafir yanında konuşmamaları gerektiğini iyi bellemiş bir oğlan çocuğunu andırıyordu ve çok ünlü bir aktrisin kocası olma konumunu şaşırtıcı bir yalınlık ve zarafetle sürdürüyordu. Karısının onun yaşamını çok kolaylaştırdığı söylense ve bu doğru olsa bile, adamın her şeyi olduğu gibi kabullenirken gösterdiği büyülenmişlik ve sevecenliği takdir etmemek imkânsızdı. Kendisi de sahneye çıkmayan, en azından tiyatronun içinde olmayan bir kocanın, sahnede zirveye ulaşmış karısına bu derece anlayışlı davranması zordur; ama Adney bunu son derece başarıyla yaptığı gibi, içinde bulunduğu zor durumun nedense *kendisini* ilginçleştirdiğine inanıyordu. Sevdiğini müziğiyle yüceltiyordu; onun kimi eserlerinin ne kadar sahici olduğunu hatırlayacaksınız, benim bildiğim kadarıyla yabancıların da beğendiği tek İngiliz bestecisidir. Bestelerinde bir yerlerde hep karısı vardı; kadının uyandırdığı izlenimin özgür ve zengin yansımalarıydı bunlar. Müziği dinlerken kadının gülerek, gümrah saçları ve bir orman perisi yürüyüşüyle sahnenin bir ucundan ötekine uçtuğunu görür gibi olurdunuz. Karısının oynadığı tiyatroda kıyıda köşede kalmış bir kemancıyken, onun sayesinde, cesur, anlaşılmayan, ender bir kişiliğe kavuşmuştu. Üstünlükleri bir tür ortaklığa dönüşmüş, mutlulukları da dostlarının mutluluğunun bir parçası haline gel-

mişti. Adney'i tek rahatsız eden şey, karısı için bir piyes yazamamaktı; onun işlerine burnunu soktuğu tek nokta ise, en olmayacak kişilerden bile böyle bir piyes yazmalarını istemekti.
Lady Mellifont, karşımızda oturan bu adama şöyle bir baktıktan sonra, ona soru sormamayı yeğlediğini belirtti ve hemen ekledi: "Endişelendiğimi başkalarının bilmesini istemiyorum."
"Sahi endişeli misiniz?"
"Kocamdan belli bir süre ayrı kaldığımda hep endişelenirim."
"Başına bir şey gelmiş olmasından mı korkarsınız?"
"Evet, her seferinde. Tabii artık alıştım."
"Yani, nasıl, uçurumdan falan düşmesi gibi mi?"
"Aslında nasıl bir şeyden korktuğumu ben de bilmiyorum. Daha genel bir duygu, bir daha geri gelmeyecekmiş gibi."
O kadar çok şey söylemiş, o kadar çok şey de saklamıştı ki onun bu garip özelliğini şakaya vurmak tek yolmuş gibime geldi: "Eminim sizden ayrı kalmayı aklından geçiremez," dedim gülerek.
Bir an yere baktı. "Yoo, aslında çok kolay."
"Onun kadar başarılı, şaşmaz, her bakımdan 'silahlı' birinin başına hiçbir şey gelmez," dedim, aynı şakacı havayla.
"Ah, ne kadar sıkı silahlanmış olduğunu bilemezsiniz," derken öylesine garip bir titremeyle sarsıldı ki ancak çok endişeli olduğu anlamını çıkarabildim bundan. Bu düşüncem, biraz sonra yanımdan kalkıp gereksiz yere başka bir

koltuğa geçmesiyle doğrulandı; konuşmamızı yarıda kesmek amacıyla değil, gerçekten endişeli olduğu için yapmıştı bunu. Bu duygusunu hiç paylaşmadığım halde, çok geçmeden Bayan Adney'in bize doğru geldiğini gördüğümde ferahladım. Hanımın elinde koca bir demet kırçiçeği vardı ama peşinde Lord Mellifont yoktu. Neyse ki halinde tavrında kötü bir haber getirdiğini gösteren bir şey de yoktu. Gene de, Lady Mellifont'un sormak istemediği bir sorunun cevabını merak ettiğini bildiğimden, hemen Lord hazretlerini bir buz yarığının içinde bırakmadığı umudumu dile getirdim.
"Yo, hayır, üç dakika önce ayrıldık. İçeri girdi." Blanche Adney gözlerini benimkilere dikti bir an – hiçbir erkeğin, kendi açısından, itiraz edemeyeceği bir iletişim yöntemidir bu. O anda ilgimi daha da artıran şey, gözlerinin ilettiği mesajdı. Bu hanımın gözleri genellikle şöyle derdi: "Evet, çok hoşum, çok havalıyım, biliyorum ama üstüme gelmeyin. İstediğim tek şey yeni bir rol. Bir rol. Bir rol." O anda ise, alttan alta, belli belirsiz ama tatlılıkla –çünkü o gözler hep tatlıydı– bir şey ekliyorlardı: "Her şey yolunda ama gerçekten de farklı bir şey oldu. Belki daha sonra söylerim." Lady Mellifont'a dönerken tavrını sadece yalın bir neşeye dönüştürmesindeki kolaylık ise mesleğinde ne kadar usta olduğunu gösteriyordu. "Onu sağ salim geri getirdim. Çok hoş bir yürüyüş yaptık."
"Buna çok memnun oldum," dedi Lady Mellifont, her zamanki hafif gülümsemesiyle; yerin-

den kalkarken kendi kendineymişçesine ekledi: "Yemek için değişmeye gitmiş olmalı, saat yaklaştı galiba." Otele doğru, her şeyi yalınlaştıran havasıyla yürüdü; biz geriye kalanlar ise, yemek sözünün üstüne, birbirimizin saatlerine baktık, böylesi bir kabalığın sorumluluğunu üstümüzden atmak istercesine. Şef garson, temelde bütün şef garsonlar gibi, görmüş geçirmiş bir adam olduğundan, bizlere öteki müşterilerden ayrı, özel bir yer ve zaman ayarlamıştı; böylece, akşamları lambanın altında küçük ve ayrıcalıklı bir grup oluşturuyorduk. Ancak, yemek için 'değişen' yalnızca *Mellifont*lar'dı, bunun onlar için *doğal* olduğu da paylaşılan bir görüştü: Hanım, dünyaya gelişinden beri içinde yaşadığı resmiyet kurallarına göre her akşam nasıl giyiniyorsa öyle giyinecekti elbette, onun gibi bir kadının duruma uygunluk gibi değişken bir kavrama yatkın olabileceği düşünülemezdi; öte yandan, beyefendi, şaşılası bir uyum, uyarlama ve uygunluk sergilerdi her zaman. Neredeyse şef garson kadar görmüş geçirmiş biriydi ve neredeyse onun kadar çok dil biliyordu. Ancak, beyaz yelek-siyah ceket kıyaslamalarına meydan verecek tarzdan ustaca kaçınarak çok daha ince ayrımlarla sıyrılıyordu işin içinden, örnekse siyah kadife, mavi kadife, kahverengi kadife, boyunbağlarının zarif uyumu ve gömleklerin hafif bolluğu gibi şeylerdi. Her durum için ayrı bir kıyafeti ve her kıyafet için ayrı bir etiği vardı; içinde bulunduğu durumlar, kıyafetler, etikler, onun yaşama keyfinin –en azından güzelli-

ğinin ve gizeminin– birer parçasıydı çok geniş bir seyirci topluluğu için. İşin aslı şu ki, onun yakın dostları için bütün bunlar keyfin çok daha ötesinde şeylerdi; bir tartışma konusu, sosyal destek ve, her şeyden çok, hiç bitmeyen bir tartışma kaynağıydı. Yemekten önce hanımı aramızda olmasaydı hepimiz bu konularda kafa kafaya vermiş olacaktık.

Clare Vawdrey, Lord Mellifont'u çok eskiden, en başından beri tanıdığından, hakkında bildiği anekdotların haddi hesabı yoktu. Bu asil kişinin bir özelliği de, onun hakkındaki her konuşmanın kaçınılmaz olarak bir anekdota dönüşmesiydi, bir başka ayrıcalığı ise, her anekdotun onu yücelten niteliğiydi. Herhangi bir anda, herhangi bir odaya girse, oradakiler büyük bir açıkyüreklilikle, "Tam da sizden söz ediyorduk!" diyebilirler ve vicdanları –Londra'da vicdandan ne kadar söz edilebilirse– rahat olurdu. Üstelik, onun böylesi bir itirafı ancak iltifat olarak kabul edeceği de kesindi, çünkü kendisi her zaman repliğini çok iyi bilen bir aktör kadar rahattı. Ömrü boyunca suflöre gereksinme duymamıştı, içine düştüğü zor durumlar önceden prova edilmişti. Bana sorarsanız, onun hakkında konuşulduğunda hep ölmüş birinden söz ediliyormuş duygusuna kapılırdım: Bitmişin biriktirilmişliği gibi bir tat vardı sanki. Şöhreti yaldızlanmış bir dikilitaştı da kendisi bunun altına gömülmüştü sanki.

Sanıyorum bu anlam karmaşasının altında yatan neden, adının telaffuzunda, kişi olarak kar-

şınıza çıktığındaki havasında, genelde yarattığı beklentide var olan romantik ve anormal bir tizlikti. Onun üst düzey kentli rahatlığı hep sonradan geliyor, birincil beklenti ve söylentiler gerçeklik karşısında solup sararıyordu. Sözünü ettiğim akşam da, çok iyi hatırlıyorum, gerçekliği karşısında çok fena çarpıldığımı itiraf etmek durumundayım. Herhangi bir dönemin en yakışıklı erkeğinin ondan daha hoş görünmesi olanaksızdı. Aramızda, yorumun inceliklerine henüz varamamış bir orkestrayı uyumlu kol hareketleriyle denetim altında tutan iddiasız bir şef gibi oturuyordu. Konuşmaları ufak tefek jestlerle, belli belirsiz oldukları kadar karşı konulmaz hareketlerle yönlendiriyordu; öyle ki, o işin başında olmasa bizim herhangi bir ton tutturabilmemiz olanaksızmış gibi görünüyordu. Her türlü eyleme yaptığı katkı buydu temelde. Onu kapsıyor, renklendiriyor, beziyordu; işin içinde o olmasa bir anlamda sözcükler de olmayacaktı sanki. En azından bir üslup olmayacaktı, zira üslup, o işin içinde Lord Mellifont'un var olmasıydı. Kendisi başlı başına bir üsluptu. O gece, İsviçre'deki o handa, bir kez daha dana etine razı olmak durumunda kaldığımızda, bu gerçek bir kez daha sarstı beni. Onun tarzının üstünlüğüyle karşılaştırıldığında –laf aramızda, pek fazla karşılaştırma olanağının ortaya çıktığı da söylenemez– Clare Vawdrey'in gevelemeleri Shakespeare ile aşık atmaya kalkışan bir gazetecininkinden farksızdı. O gece kendilerinden de çok şey beklenen o iki kişinin yaşadıkları

şoku izlemek ilginçti. Neyse ki bir kapışma olmadı. Lord Mellifont durumu öylesine incelikle idare etti ki her şey pes perdeden, kimsenin incinmesine yol açmadan olup bitti. Böylesi bir soruna evsahibi rolünü, dolayısıyla bu konumun getirdiği tüm sorumlulukları üstlenerek çözüm bulmak onun için çocuk oyuncağıydı denilebilir. Aslında ömrünün hiçbir anında misafir olmamıştı o; her zaman, her sofranın sahibi, patronu, düzenleyicisi olmuştu. Davranışlarında çok ufak bir kusur vardıysa eğer –aman kimseler duymasın– herhangi bir meclisin (hatta en karmaşığının bile) talep edebileceğinden çok daha fazla bir maharete sahip olmasıydı bu. Her neyse, işini çok iyi bilen asilzadenin durumu ne kadar kolaylıkla idare ettiğini ve ünlü edebiyatçının, değil durumun, kendisinin de idare edildiğinin hiç farkına varmadığını bizler gözlemlemeden edemiyorduk. Lord Mellifont, alttan alma sanatının bütün incilerini saçıyordu etrafa ama Clare Vawdrey bunun anlamaktan yıldız yüzyılları kadar uzaktı.

Vawdrey öylesine tedbirsizdi ki Blanche Adney ona üçüncü perdeyi tasarlayıp tasarlamadığını sorduğunda bile durumu kavrayamadı, tabii kadının bu soruyu soruşunda kendine özgü bir incelik vardı. Sanat yaşamının başından beri özlemini çektiği rolü ancak Vawdrey'in yazabileceğine karar vermiş, bunu adama da kabul ettirmişti. Kırk yaşına vardığı, onu kariyerinin başlangıcından beri izleyenler için bir sır değildi. Ve artık en yüce amacına ulaşmak için elini biri-

lerine uzatması olağan karşılanıyordu. Kusursuz bir komedi oyuncusu olarak, çok daha ulu bir şeye uzanmak isteğinde trajik bir tutkunun izlerini görmek olasıydı. Yıllar geçmiş, amacına hâlâ ulaşamamamıştı; o güne dek yaptığı hiçbir şey asıl yapmayı düşlediği şey olmamıştı, artık kaybedecek vakti kalmamıştı. Gülün yarası buydu işte, gülüşünün gerisinde gizli olan sızı da. Bu özelliği onu dokunaklı bir kişiliğe dönüştürüyor, melankolisini kahkahasından daha güzel hale getiriyordu. Bütün eski İngiliz ve yeni Fransız komedilerinde oynamış, uzun süre çağdaşlarını büyülemişti; ama daha üstün bir fırsat, kendi yaşam koşullarına daha yakın, çağını daha doğru yansıtan bir şeyler yapabilme fırsatını elde edebilmek için yanıp tutuşuyordu. Sheridan'dan bıkmıştı, Bowdler'ı zaten hiç sevmezdi; daha ince dokunmuş bir kumaşa gereksinmesi vardı. İşin acı yanı, bana sorarsanız, istediği modern komediyi bizim olgun romancıdan koparma olasılığı hiç yoktu. Bu bey bir iğneye iplik geçirmeyi ömrü billah nasıl başaramayacaksa, o piyesi de hiçbir zaman üretemeyecekti. Aktris, yazarı pohpohluyor, onunla uzun uzun konuşuyor, ona olan aşkını herkesin önünde ilan etmekten çekinmiyordu; ama bir hayal alemindeydi, hayat boyu Bowdler ile yaşamak, onunla ölmek zorundaydı.

Böylesine alımlı, güzellik ölçülerine uymadığı halde böylesine güzel, bir düzine kusuru olduğu halde böylesine komple bir kadını kısaca betimleyemez insan. Sahne perspektifi onu bambaşka

biri haline getirirdi, aramızda dolaştığında kaidesinden inmiş bir heykel gibiydi ya da resimden çıkmış bir figür; bu da çevresindeki saf insanları her an şaşırtıyordu, bir mucizeydi sanki. İnsanlar onun kendilerine sanat yaşamının sırlarını anlattığını sanırlar, karşılığında ona huzur ve çay sunarlardı. Oysa o hiçbir şey anlatmaz, çayını da afiyetle içerdi; gene de, onlar bu işten kârlı çıktıklarına inanırlardı. Vawdrey, gerçekten de, bir piyes yazmaya koyulmuştu; ama sırf kadını sevdiği için bu işe başladıysa, gene aynı sebepten uzatıyordu sanıyorum. İşin korkunç zorluğunu içten içe fark ediyor, yazmakta zorlanıyor, ama hayalin büyüsünü bozup gerçek bir sınama ile karşılaşmaktan kaçınıyordu. Öte yandan, Blanche Adney ile böylesi bir işbirliğini sürdürmek kadar keyifli bir şey olamazdı elbette; arada bir mutlaka çok iyi bir şeyler yazıp gösteriyordu ona. Bunu yazarın bir aldatmacası olarak görüyorsak, unutmamalıyız ki, Bayan Adney çaresizliğinden aldatılmaya kararlıydı. O akşam üçüncü perdenin ilerleyip ilerlemediğini sorduğunda, yemekten hemen önce müthiş bir pasaj bitirdiği cevabını aldı.
"Yemekten hemen önce mi?" dedim. "Nasıl olur, *cher grand maître*, yemekten önce bizimle birlikte terastaydınız."
Şaka olsun diye söylemiştim bu sözleri, çünkü onun da şaka yaptığını sanmıştım, ama hatırlayabildiğim kadarıyla hayatımda ilk kez olarak yüzünde bir şaşalama gölgesi gördüm. Bana kötü kötü baktı bir an ve dizginleri sertçe çekilmiş

bir atı hafiften andıran bir tavırla başını geriye atarak, "Ondan daha önceydi," karşılığını verdi, doğal sayılabilecek bir sesle.
"Ondan önce de benimle bilardo oynuyordunuz," diye söze katıldı Lord Mellifont.
"Öyleyse dün yazmışımdır," dedi Vawdrey.
Ancak zor durumdaydı. Blanche itiraz etti: "Bu sabah bana dün hiçbir şey yapmadığınızı söylediniz ama."
"Aslında neyi ne zaman yaptığımı pek bilemiyorum ben." Kendisine uzatılan servis tabağına bir şey almaksızın dalgın dalgın baktı.
Lord Mellifont gülümsedi: "Bizim bilmemiz yeterli."
"Bir kelime bile yazdığınıza inanmıyorum," dedi Blanche Adney.
"Sahneyi size olduğu gibi tekrarlayabilirim." Ve Vawdrey *haricots verts*'e dalış yaptı.
Ben dahil birkaç kişi, "A, ne güzel, isteriz!" diye bağrıştı.
Lord Mellifont, "Yemekten sonra, salonda," dedi. "Son derece *régal* olur."
"Emin değilim ama bir deneriz bakalım," dedi Vawdrey.
"Seni sevimli, şeker adam!" diye haykırdı aktrisimiz. Son günlerde Amerikan deyişleri kullanıyordu, anlaşılan bir Amerikan komedisine bile razıydı.
Vawdrey, "Ama bir şartım var," diye devam etti. "Kocanız da keman çalacak."
"Siz okurken mi? Dünyada olmaz."
"Kendime olan saygıma yakışmaz," dedi Adney.

Lord Mellifont'un keskin gözleri ona yöneldi. "Perde açılmadan önce bir uvertür çalarsınız. Bu en hoş anlardan biridir."
"Okuyacak değilim ki, yalnızca konuşacağım," dedi Vawdrey.
Blanche'ın 'en iyisi ben gidip yukarıdan müsveddenizi getireyim' önerisine, müsveddenin hiç önemli olmadığı karşılığını verdi Vawdrey.
Ancak, bir saat sonra salonda toplandığımızda, keşke elinde bir şey olsaydı, diye düşündük hepimiz. Hâlâ Adney'in çaldığı kemanın büyüsünden kurtulamamış olarak, derin bir beklenti içinde oturuyorduk. Ön planda Blanche, bir pufa yerleşmiş, sabırsızlık ve heyecan yansıtan profilini gözler önüne sermişti. Koltukta oturan Lord Mellifont –esas koltuğu hep Lord Mellifont işgal ederdi– biz şükran dolu seyircilerde bir bilim kongresinde ya da bir ödül töreninde olduğumuz duygusunu uyandırıyordu. Evcil aslanımız söze başlayacağına birden makamsız kükremeye koyuldu – her bir kelimeyi unutmuş olmasın mı?! Özürler diledi ama işte yazdığı bir tek satırı bile hatırlayamıyordu; utançtan yerin dibine geçiyordu ama belleği bomboştu. Aslında hiç de utanmış gibi görünmüyordu. Vawdrey ömründe utanmış gibi görünmemişti ki; her zamanki gibi kaygısız, neşeli ve doğaldı. Bu kadar aptal duruma düşeceğinin hiç aklına gelmediğini özellikle vurguladı ama ileride büyük keyifle anlatacağı olaylardan birini yaşamış olduğuna dair bir kuşku vardı hepimizde. Aslında aşağılanmış olan bizlerdik, sanki bize önceden tasarlanmış bir

oyun oynamıştı. Bu durumda, Lord Mellifont'un inceliğine her zamankinden çok gereksinme vardı ve yaramızı bir merhem gibi yatıştırmakta gecikmedi: En hoş, en can alıcı tavrıyla, konuşma sırasında kuruyan derelerin üstünde kurmakta usta olduğu köprülerin en güzellerinden birini inşa ederek, bize kendi başından geçen benzer bir olayı nakletmeye koyuldu. Son derece önemli bir törende, çok büyük bir kalabalık karşısında söylev vermeye çıkmışken, okuyacağı metni yanında getirmediğini fark ederek, o korkunç kürsüde nasıl da çaresiz kaldığını, kusursuz ceplerinde notlarını boşuna ararken bütün gözlerin üstüne çevrilmişliğinden duyduğu azabı tatlı tatlı anlattı. Ancak, onun kıssasından çıkarılacak hisse, öteki hatibimizin kolay başarısızlığını fena halde gölgede bırakmıştı. Çünkü, bir iki usta jestle, içinde bulunduğu zor durumu son derece parlak bir zafere dönüştüren ve söz konusu topluluk karşısında, rezil olmak şöyle dursun, –bunu bizim takdirimize bıraktı artık– puan toplayan bir kişilik tablosu çizmişti.
Blanche Adney, sahnede meydana gelen herhangi bir *contretemps*ın her zaman müzikle telafi edileceğini bilen bir tecrübeyle, "Hadi, çal, çal!" diye seslendi kocasına. Adney büyük bir şevkle kemanına davrandı, bense Clare Vawdrey'e hatasının kolaylıkla düzeltilebileceğini, bana izin verir ve müsveddenin nerede olduğunu açıklarsa hemen yukarı çıkıp onu alıp getireceğimi söyledim. Bu sözlerimi şöyle yanıtladı: "Sevgili dostum, korkarım müsvedde filan yok."

"Demek yazılmış bir şey yok?"
"Yarın yazarım."
Çok şaşaladım. "Demek bizimle dalga geçtiniz," dedim.
Bu sözlerim karşısında toparlandı. "Herhangi bir şey varsa, masamın üstündedir," dedi.
Tam o sırada, ötekilerden biri de ona bir şey söyledi ve Lady Mellifont, sanki kabalığımızı kınarcasına, Bay Adney'in çok güzel bir parça çalmakta olduğunu bizlere yüksek sesle hatırlattı. Hanımefendinin müziği çok sevdiğini daha önce de fark etmiştim; dalgın bir duyarlılığa bırakırdı kendini müzik dinlerken. Vawdrey'in dikkati de başka bir yere yönelmişti ama biraz önce söylediği sözlerin bana odasına girme izni verdiğinden emin değildim. Dahası, Blanche Adney ile konuşmak istiyordum; ona bir şey sormak istiyordum. O sırada kocasının çaldığı parçayı dinlemek durumunda olduğumuzdan beklemek, fırsat kollamak zorundaydım. Birazdan konuşmalar genelleşecekti. Burada erken yatmak âdetini edinmiştik, ama gece henüz bitmemişti. Sona tamamen yaklaşmadan önce, Blanche'a yanaşmak ve Vawdrey'in müsveddeye el koymama bir anlamda izin vermiş olduğunu açıklamak fırsatını buldum. Bana, kutsal saydığım her şey adına ant vererek, hemen gidip söz konusu kâğıtları kendisine getirmemi söyledi; o kadar ısrarlıydı ki artık saatin herhangi bir okumaya başlamak için çok geç olduğuna, zaten büyü bozulduğundan kimsenin bir şeyler dinlemeye niyetli olmadığına dayanarak müsveddeyi hemen ona ulaş-

tırmam gerektiğini yineledi. Ona emirlerinin en kısa sürede yerine getirileceğini ama önce benim merak ettiğim bir şeyi açıklığa kavuşturmasını istediğimi söyledim. Yemekten önce dağlarda Lord Mellifont ile dolaşmaya çıktıklarında ne olmuştu?

"Herhangi bir şey olduğunu nerden çıkardınız?"

"Geri döndüğünüzde yüzünüzden anladım."

"Bir de iyi oyuncu olduğumu söylerler," diye güldü dostum.

"Peki, benim için ne diyorlar?" diye sordum.

"Siz insanların kalplerini araştırıyorsunuz. Gözlemci dedikleri kalpsiz tiplerdensiniz."

"Keşke bir gözlemcinin sizin için bir piyes yazmasına izin verseniz," dedim, kendimi tutamayarak.

"Halk sizin yazdıklarınıza ilgi göstermiyor; benim şansımı da körletirsiniz."

"Oysa, her yanımda oyun görüyorum. Hele bu gece, hava oyunlarla dolu."

"Hava mı? Bana ne havadan? Dediğiniz oyunlar masamın çekmecesinde olsaydı keşke."

Ben aklımdaki konuyu deşmeyi sürdürdüm: "Buzulun orada size ilanı aşk mı etti?"

Şaşkın şaşkın baktı bir an, sonra, nağmeli yükselen o ünlü kahkahasını koyverdi. "Zavallı Lord Mellifont'tan mı söz ediyorsunuz? Hem de öyle tuhaf bir yerde! Gerçi onunla benim aşkım için *pek* uygun bir yer!"

"Yoksa alçak bir uçuruma mı düştü?" diye üsteledim.

Blanche Adney, bana, yemekten önce, elinde kırçiçeklerinden bir demetle yanımıza geldiğinde baktığı gibi çok kısa ama yanılgıya en ufak bir yer bırakmayan o bakışıyla baktı ve, "Nereye düştüğünü bilmiyorum, size yarın söylerim," dedi.
"Yani aşağıda bir yerde miydi?"
"Belki de yukarıdaydı." Güldü. "Gerçekten garipti."
"Bence bu gece söylemelisiniz."
"Bilmecelerle uğraşacaksak, bende de bir tane var," dedim. "Üstadın derdi ne?"
"Ne üstadı?"
"Her türlü yalan dolanın üstadı. Vawdrey bir satır bile yazmış değil."
"Gidip odasına bakın da görelim."
"Onu ifşa etmek istemiyorum," dedim.
"Neden? Ben Lord Mellifont'u ifşa edersem eğer?"
"Bunu yaparsanız, karşılığında ben de her şeyi yaparım," dedim. "Ama Vawdrey neden yalan söylesin? Çok garip bir şey bu."
Blanche Adney, dalgın gözlerle Lord Mellifont'a bakarak sözlerimi tekrarladı: "Sahi, çok garip, değil mi?" Derken bir uykudan uyanırmışçasına ekledi: "Gidin, odasına bakın."
"Lord Mellifont'un odasına mı?"
Birden bana döndü. "O da olabilir," dedi.
"Ne olabilir?"
"Öğrenmenin... öğrenmenin bir yolu!" Çok heyecanlı, hatta neşeli konuşmuştu, ama birden toparlandı. "Saçmalıyoruz," dedi.

"Her şeyi birbirine karıştırıyoruz, ama fikriniz hoşuma gitti. Lady Mellifont'un aracılığıyla belki..."
Son derece garip ve dramatik bir havayla, "Aa, *onun* baktığı kesin!" dedi. Derken, o dünya güzeli elini, fantastik bir görüntüyü kovarcasına havada şöyle bir salladı, bir kraliçe edasıyla ekledi: "Yazdığı sahneyi getirin bana, hemen, hemen!"
"Tamam gidiyorum," diye yanıtladım. "Ama piyes yazamayacağımı söylemeyeceksiniz bana bir daha."
Yanımdan ayrıldı, ama başka bir hanımın yolumu kesmesi, emrini yerine getirmemi bir süre geciktirdi. Hanımın elinde bir hatıra defteri vardı ve benim imzamı istemek nezaketini gösterdi. Ötekilerin hepsinin imzasını topladığından beni atlamanın ayıp olacağını düşünmüştü anlaşılan. Genellikle adımı hatırlarım ama doğumgünümü anımsamakta hep güçlük çekerim, aklıma geldiğinde bile hiçbir zaman emin olamam. Bu sefer de iki ayrı tarih arasında kararsız kaldım, hanıma isterse her iki tarihi de imzalamaya hazır olduğumu söyledim. O da dünyaya ancak bir tek kez gelmiş olabileceğimi ifade etti. Bunun üzerine, ben de, kendisiyle karşılaştığım gün yeniden doğmuş olduğumu söyledim haliyle. Bu manasız olayı anlatmamın sebebi şu: Defterde tarih bulmakla, gevezelik etmekle belli bir zaman geçirdik ve hanım defterini alıp gittiğinde etrafıma bakınca dostlarımın her birinin bir yerlere dağıldığını fark ettim. Küçük salonda yalnız kalmıştım. İlk anda canım sıkıldı; Vawdrey

yatmaya çıktıysa onu rahatsız etmek istemiyordum. Kararsızlık içindeyken, dostumun hâlâ aşağıda olduğu izlenimine kapıldım. Pencerelerden biri açıktı ve dışarıdan içeri sesler geliyordu: Blanche ünlü yazarla birlikte terastaydı, gökteki yıldızlardan söz ediyorlardı. Pencereden dışarı bir göz attım, Alpler'in gece görünümü bir harikaydı. İki dostum terasa birlikte çıkmışlardı; Bayan Adney omzuna bir pelerin almıştı, onu bir kez tiyatronun kulisinde gördüğüm halini anımsattı bana. Bir ara sessiz kaldılar, dağlardan akan selin sesini işittim. Gözlerimi yeniden odaya çevirdiğimde, oradaki loş sükûnet aklıma bir fikir getirdi. Öteki dostlarımız dağılmışlardı, bu kırsal ülkeye göre epey geç bir saatti; dolayısıyla, biz üçümüz bu salonda baş başa kalabilirdik. Clare Vawdrey'in yazdığı sahne mutlaka çok müthişti: Gecenin bu saatinde onu burada bize okuması unutulmayacak bir anı olacaktı kesinlikle. Yukarıdan müsveddeyi kaptığım gibi dönecek, o ikisi içeri girerlerken karşılarına dikilecektim.

Bu amaçla çıktım salondan; daha önce odasına gitmiştim, ikinci katta, uzun koridorun en sonunda olduğunu biliyordum. Bir dakika sonra elim kapının tokmağının üstündeydi, tıklatmaya gerek görmeden açtım kapıyı doğal olarak. Sahibi içeride olmadığına göre odanın karanlık olması da doğaldı; hatta gecenin bu saatinde koridor da aydınlatılmadığından, kapının açılmasıyla karanlık azalmamıştı. İlk anda fark ettiğim şey, yanlış odaya dalmadığımdı; dahası,

pencerelerin perdeleri örtülmüş olmadığından, karşımdaki iki dikdörtgen yıldız ışığıyla belirginleşmişti. Ancak bu soluk ışık, almaya geldiğim şeyi bulmam için yeterli değildi. Elim hemen cebime gitti, sigara alışkanlığımdan dolayı her zaman yanımda olan kibrit kutusunu çıkarmak üzereydim ki, birden büyük bir şaşkınlıkla ağzımdan özür sözcükleri döküldü. Yanlış odaya girmiştim, üç saniye içinde, camlardan birinin yakınında, masa başında oturan birini gördüm, ilk bakışta sandalyenin üstüne atılmış bir palto sanmıştım onu. Tanımadığım birini rahatsız etmişlik duygusuyla geri bir adım attım ama, şu anda anlatamayacağım kadar kısa bir sürede, girdiğim odanın gerçekten de Vawdrey'inki olduğunu ve söz konusu kişinin de masanın başında oturduğunu algıladım. Eşikte durdum, çok şaşkındım ama ne yaptığımın bilincine bile varamadan konuştum: "Merhaba, Vawdrey, buradasınız demek?"
Bu sözlerime karşılık ne benden yana döndü ne de herhangi bir cevap verdi, ama tam o sırada koridorda açılan bir başka kapıdan elinde lambayla bir hizmetçi çıktı ve sorduğum sorunun yanıtını almış oldum; kısacık aydınlık sırasında, masada oturan kişinin bir dakika önce aşağıda Bayan Adney ile konuşmakta olduğunu sandığım kişiden başkası olmadığını anladım. Sırtı bana yarı dönüktü ve yazı yazma konumunda öne doğru eğilmişti ama kimliğini ta iliklerimde duydum. "Özür dilerim, aşağıda olduğunuzu sanıyordum," dedim; o beni işittiğine dair

herhangi bir belirti göstermediğinden, "Çalışıyorsanız rahatsız etmeyeyim," diye ekledim. Geri geri giderek kapıyı kapattım. Orada bilemediniz bir dakika, hatta daha az kalmıştım. Ama hemen o anda, müthiş bir esrar duygusu sardı içimi. O güne dek hiç yaşamadığım izlenimler içinde, elimi kapı tokmağından ayıramayarak öylece kaldım. Vawdrey masasının başında oturuyordu ki bu son derece doğaldı; ama neden karanlıkta yazıyordu yazısını ve neden bana cevap vermemişti? Orada birkaç saniye daha durdum, içeriden bir ses, bir hareket gelir mi, derin dalgınlığından –büyük yazarlar böyle dalgınlıklara kapılabilirler ne de olsa– kurtulup bana seslenir de "Ah, siz miydiniz, dostum?" gibisinden bir şeyler der mi beklentisiyle. Ama, hayır, yalnızca sessizliğin sesini duydum, yalnızca yıldız ışıltısının loşluğunda oturan açıklanamaz varlığı hissettim. Döndüm, ağır adımlarla, şaşkın bir halde aşağı indim. Küçük salonda lambalar hâlâ yanıyordu ama oda boştu. Otelin ana kapısından dolanıp dışarı çıktım. Terasta da kimse yoktu. Blanche Adney ile yanındaki beyefendi de besbelli içeri girmişlerdi. Beş dakika kadar oyalandım, sonra ben de yatmaya çıktım.

II

İyi uyuyamadım, çünkü kafam karmakarışıktı. Şimdi geriye dönüp bu garip olayları (ne kadar garip olduklarını birazdan göreceksiniz!) yeni-

den gözden geçirdiğimde, o sırada, belki de şimdi anlattığım kadar etkilenmemiş olduğumu düşünüyorum; çünkü acayip oluşumlar, ancak üstünde bir süre kafa yorduktan sonra gerçek gariplikleriyle şaşırtırlar bizi. Birtakım olası açıklamaları tüketip silmek zaman alır, o sıra çok fena şaşalamıştım, ama ertesi sabah erkenden Blanche Adney'le konuşup dün gece kiminle birlikte terasa çıktığını sorarak olayı açıklığa kavuşturmam işten bile değildi. İşin garibi ise, sabah olduğunda –sonsuz güzellikte bir şafaktı– o an konuyu açığa kavuşturmaktan çok, bir an önce kaçmayı, yaşadığım olağandışı şaşkınlığın üstüme vuran gölgesinden kurtulmayı yeğlememdi. Önümde çok güzel bir günün uzandığını fark ettim, öyle ki, o günü, gençliğimin pek çok mutlu gününü geçirdiğim gibi tek başıma dağlarda gezerek geçirme arzusuna kapıldım. Erkenden giyindim, her zamanki gibi sabah kahvemi içtim, bir cebime kalın bir ekmek dilimi, ötekine de küçük bir matara koydum, elime kalın bir sopa alıp tepelere doğru yola çıktım. Anlatacağım öykünün oralarda geçirdiğim şahane saatlerle yakın bir ilişkisi yok, o gibi saatler insanın belleğine derinliğine kazınır. O saatlerin yarısını tepelerde dolaşmakla geçirdimse, yarısını da çimenler üstünde uzanmış, yüzümü kepimle örtmüş bir halde –tabii arada manzaranın ihtişamını görmek için altından çevreme göz atarak– parıltılı sessizliğin içinde dağ arılarının mırıltısını dinleyerek, hemen her şeyin azalıp çöktüğünü duyumsayarak geçirdim. Clare Vawdrey küçüldü de küçüldü,

Blanche Adney solgunlaştı, Lord Mellifont yaşlandı, gün sona ermeden, bir gece önce neye şaşaladığımı unutmuştum bile. Akşamüzeri, epey geç bir saatte, hana döndüğümde öğrenmek istediğim tek şey akşam yemeğinin ne zaman hazır olacağıydı. O akşam, bir bakıma, ben de üstümü değiştirdim, insan içine çıkacak kılıkla aşağı indiğimde hepsi sofradaydı.
Gruba katıldığımda küçük sorunumu yeniden hatırladım; öyle ki, acaba Vawdrey bana garip garip bakıyor mu diye merak ettim. Bana hiç bakmıyordu; bu da bana iki fırsat tanıyordu: Ya sabırla bekleyecek ya da sorumu açık açık hemen soracaktım. Ama kararsız kaldım ve kararsızlığımın bilinciyle aynı anda, gün içinde geride bıraktığımı ya da aştığımı sandığım kafa karışıklığının bir kısmı geri geldi. Konuşmaktan çekindiğim için utanmadım ama daha çok bir incelikti benimkisi. Herkesin içinde böyle bir soru sormanın haksızlık olacağını hisseder gibiydim. Her zaman, her türlü yadırgatıcı sorunu çözme yeteneğine sahip olan Lord Mellifont da oradaydı elbette, ama nedense bu durumda söz konusu asilzadenin de pek bir şey yapamayacağı duygusu uyanmıştı içimde. Dolayısıyla, yemekten kalkar kalkmaz, Bayan Adney'e yanaştım ve gecenin güzelliğini bahane ederek benimle kısa bir yürüyüşe gelmesini önerdim.
"Gün boyu yüzlerce mil yürümüşsünüz, dinlenseniz daha iyi olmaz mı?" cevabını verdi.
"Size bir şey sormak için yüzlerce mil daha yürümeye hazırım," dedim.

Bir an baktı bana. Clare Vawdrey'in gözlerinde arayıp da bulamamış olduğum o garip bilinçle. "Lord Mellifont'a ne olduğunu mu merak ediyorsunuz hâlâ?"
"Lord Mellifont mu? Yeni vehimlerim bana onu unutturmuştu."
"Hafızanıza ne oldu, şaşkın adam? Dün gece bundan konuşmuştuk ya..."
Birden hatırladım, "Evet, tabii!" diye haykırdım. "Tartışacak çok şeyimiz var." Onu kolundan tutarak terasa yönelttim ve daha üç adım atmadan sordum: "Dün gece burada kiminle birlikteydiniz?"
"Dün gece mi?" Konudan neredeyse benim kadar uzaktı.
"Saat onda, tam bizim grup dağıldıktan sonra. Bir beyefendiyle buraya çıktınız. Yıldızlardan falan söz ettiniz."
Bir an gözlerini bana dikti, sonra kahkahasını koyverdi. "Vawdrey'i mi kıskanıyorsunuz, yoksa?"
"Demek oydu?"
"Elbette oydu."
"Yanınızda ne kadar kaldı?"
Gene güldü. "Durumunuz bayağı ciddi! On beş dakika kadar, belki biraz daha kaldı benimle. Biraz yürüdük. Yazdığı piyesten söz etti. Hepsi bu kadar işte. Yaptığım büyü bundan ibaret."
Ama bu bence yeterli değildi, onun için devam ettim: "Sonra nereye gitti?"
"Ne bileyim ben? Ondan ayrıldım, yatmaya çıktım."

“Peki, kaçta yattınız?”

“*Siz* kaçta yattınız? Hatırladığım kadarıyla Vawdrey’den saat onu yirmi beş geçe ayrıldım,” dedi Bayan Adney. “Bir kitap almak için salona dönmüştüm, gözüm saate takıldı.”

“Demek oluyor ki, siz Vawdrey ile birlikte, saat onu beş geçeden sözünü ettiğiniz saate dek kesinlikle burada oyalandınız.”

“Ne kadar oyalandık bilemem ama pek keyifliydik. *Où voulez-vous en venir?*” diye sordu Blanche Adney.

“Çok basit, sevgili hanımefendi. Siz anlattığınız gibi dostunuzla vakit geçirdiğiniz sırada, yani aynı zaman dilimi içinde, kendisi odasında oturmuş yazı yazmakla meşguldü.”

Birdenbire olduğu yerde durakaldı, gözleri karanlıkta parıl parıldı. Kendisinin yalan söylediğini mi ileri sürdüğümü sordu. Tam tersine, onu desteklediğimi, olayı ilginç kılanın da bu olduğunu söyledim. Buna karşılık, ancak kendisi de beni desteklerse dediğimin doğrulanacağını belirtti, ama müsveddeyi almaya çıktığımda olanları anlattığımda onu ikna etmekte zorlandım. Nedense, daha doğrusu ancak şimdi anlayabildiğim bir nedenle, müsveddeyi tamamen unutmuştu.

“Konuşmaları bana bunu unutturdu, sizi müsveddeyi almaya gönderdiğimi bile unutmuşum. Salondaki fiyaskosunu telafi etti, yazdığı sahneyi bana irticalen okudu,” dedi Blanche. Beni dinlerken bir sıranın üstüne oturmuş, beni kısaca sorguya çekmişti. Derken yeniden kahkaha-

larını koyverdi. "Ah, ah, dâhiler ne kadar eksantrik oluyorlar!"
"Gerçekten de öyle! Tahmin edebileceğimden çok daha derin ve karmaşık."
"Büyük insanlar esrarengizdirler!"
"Siz onları yakından tanırsınız da, beni fena şaşırtıyorlar," dedim.
"Gördüğünüz kişinin Vawdrey olduğundan emin misiniz?" diye sordu.
"O değilse kim olabilir? Ona tıpatıp benzeyen ve aynı edebi amaçlarla hareket eden yabancı bir beyin, gecenin o saatinde, onun odasında, onun masasına oturup yazı yazıyor olması, üstelik *karanlıkta*, benim ileri sürdüğüm iddiadan daha da garip olmaz mıydı?" diye üsteledim.
"Doğru ya, neden karanlıkta?"
"Kediler karanlıkta görebilirlermiş," dedim.
Dalgın dalgın gülümsedi. "Kediye benziyor muydu?"
"Hayır, sevgili hanımefendi, ama neye benzediğini söyleyebilirim size: Vawdrey'in hayranlık uyandıran eserlerinin yazarına benziyordu. Dostumuzun kendisinden çok daha fazla benziyordu o yazara," diyerek iddiamı dile getirdim.
"Yani, yazılarını başka birine mi yazdırıyor?"
"Evet, kendisi şurada burada yemek davetlerine katılıp sizi düşkırıkhğına uğratmakla meşgul olduğu sıralarda."
Saf saf sordu: "Beni düşkırıklığına mı uğratıyor?"
"Sizi, beni, yazdıklarını hayranlıklar içinde okuyup da aynı ışığı kişiliğinde arayan herkesi... O deha konuşmalarının neresine yansıyor?"

Aktris, "Ama dün gece harikaydı," diye itiraz etti. "Her zaman harikadır, sabah yaptığınız banyo kadar, akşam yediğiniz biftek ya da Brighton'a işleyen trenlerin dakikliği kadar. Ama hiçbir zaman ender bulunur bir üstünlüğü yoktur."

"Ne demek istediğinizi anladım."

O anda ona sarılabilirdim, belki de sarılmışımdır. "Sizinle konuşmaya bu yüzden bayılıyorum," dedim. "Nicedir merak ediyordum, şimdi biliyorum. Ondan iki tane var."

"Ne şeker bir fikir!"

"Bir tanesi gezip tozuyor, öteki evinde oturuyor. Bir tanesi bir dâhi, öteki bir burjuva. Bizim şahsen tanıdığımız yalnızca burjuva olanı. Konuşan, gezen, herkes tarafından sevilen, sizinle flört eden o..."

"Oysa *sizin* ayrıcalığınız var," diye sözümü kesti. "*Siz* dâhi olanla flört ediyorsunuz. Bu ayrımı belirttiğiniz için teşekkür ederim."

Elimi koluna değdirdim. "Kendi gözlerinizle görün. Bir deneyin, sınayın, odasına gidin."

"Odasına gitmek mi? Hiç yakışık alır mı?" diye haykırdı, en komedi oyuncusu tavrıyla.

"Böyle bir araştırma söz konusu olduğunda her şey yakışık alır. Onu görseniz, her şey yerine oturur."

"Her şeyin yerine oturması ne kadar hoş!" Bir an düşündü, sonra yerinden fırladı. "Şimdi mi gideyim, diyorsunuz?"

"Ne zaman isterseniz."

"Ya kopyasıyla karşılaşırsam?" diye sordu, enfes bir vurguyla.

"Kopyasıyla mı? Sizce hangisi aslı?"

"Bir hanımefendinin odasına gidip görmekte sakınca duymayacağı kişi... Ya karşımda *dâhiyi* bulamazsam?"

"Ben ötekini idare ederim," dedim. Derken etrafıma bir bakındım ve ekledim: "Dikkatli olun, Lord Mellifont geliyor."

"Keşke *onu da* idare etseniz," dedi, sesini iyice alçaltarak.

"Onun nesi var?"

"Tam size söylemek üzereydim?"

"Hemen söyleyebilirsiniz. Yanımıza gelmiyor." Blanche bir an ondan yana baktı. Otelden purosunu keyifle tüttürmek için çıkmışa benzeyen Lord Mellifont, bizden uzakça bir yerde durmuş, akşamın loşluğunda bile büyüleyici olan manzarayı seyre dalmıştı. Biz de başka bir yöne doğru ağır ağır yürümeye koyulduk, Blanche konuşmasını şöyle sürdürdü: "Benim aklıma gelen de neredeyse sizin iddianız kadar gülünç... mü desem?"

"Benimkine gülünç demeyin: Bence çok güzel."

"Gülünç şeyler en güzel olanlardır."

"Mesleki açıdan konuşuyorsunuz. Ama, hadi anlatın lütfen, kulaklarımı dört açtım." Gerçekten de epeyce meraklanmıştım.

"Pekalâ dostum... Eğer bir çift Clare Vawdrey varsa, ki bence onun gibi biri ne kadar çoğalsa o kadar iyi olur, Sayın Lordumuz'un derdi bunun tam tersi... yani, o bir bütün bile değil." Bir kez daha aynı anda durduk. "Anlamadım."

"Ben de anlamış değilim, ama bana öyle geliyor ki, Vawdrey iki kişiyse, Lord Mellifont bir tek kişi bile değil."

Bir an düşündüm, sonra kahkahayı bastım. "Galiba ne demek istediğinizi anlıyorum."

"İşte, ben de bu yüzden sizinle konuşmaya bayılıyorum," dedi ve ne yazık ki bana sarılmadan sözlerine devam etti: "Onu hiç yalnız gördünüz mü?"

Hatırlamaya çalıştım. "Tabii, beni ziyarete gelmişti."

"Sizin yanınızdaydı o zaman, yalnız değildi."

"Benim de *onu* görmeye gitmişliğim var, bürosunda."

"Orada olduğunuzu biliyor muydu?"

"Elbette. Uşağı haber vermişti."

Dünyalar güzeli bir gizli ajan gibi baktı bana. "Habersiz yakalamanız gerek!" dedi ve yeniden yürümeye koyuldu.

Ona yetişmek için soluk soluğa kaldım. "Yani, kendisi farkına varmadan üstüne mi gitmek gerektiğini söylüyorsunuz?"

"Aynen, o farkında olmadan. Odasına girmelisiniz, evet, bunu yapmalısınız."

Esrarımızın gittikçe büyümesi beni ne kadar heyecanlandırsa da, haklı olarak, kafam karışmıştı. "Onun orada olmadığını bildiğim bir sırada mı?"

"Onun orada olduğundan emin olduğunuz bir sırada."

"Peki, ne göreceğim o zaman?"

"Hiçbir şey!" diye haykırdı ve ikimiz de döndük.

Terasın sonuna varmıştık ve bu hareketimiz bizi Lord Mellifont ile burun buruna getirdi. O da yürüyüşüne belki bizden daha hızlı devam ettiğinden, herhangi bir niyeti olmadığı halde, bize yetişmişti. O anki görünüşü aydınlatıcıydı ve kişi olarak genelde yarattığı izlenimle bağlantılı bir sezgiler zincirinin fitilini ateşler gibiydi. Orada durup bize gülümserken, alışık olduğu geniş bir jestle saydam geceye elini sallarken, manzarayı sanki bir adaymış ve bütün Alpler'i 'destekleyen' bir öğeymişçesine bize tanıştırır gibiydi; purosunun ince kokusu ve bütün öteki incelikleri ve kokularıyla karşınızda dururken, insanın daha önce ve başka hiçbir yerde bir arada görmediği kusursuzlukları kendi yakışıklı kişiliğinde toplamış haliyle öylesine temelden, öylesine göze batar bir biçimde, öylesine baştan aşağı toplumsal bir karakter arz ediyordu ki Blanche'ın bilmecesini bir anda çözüverdim. O tam anlamıyla bir topluluk adamıydı ve karşılığında herhangi bir özel yaşamı yoktu; tıpkı Clare Vawdrey'in yalnızca özel yaşamı olup da toplumsal kişiliği olmadığı gibi. Dostumun öyküsünü sonuna dek dinleme fırsatını olmamıştı, çünkü Lord Mellifont'a katıldık; Bayan Adney'den hoşlandığı için bizi izlemişti ama onun başkalarına katılmaktan çok onları kabul ettiğini söylemek daha doğruydu; yarım saat boyunca onun zengin ve engin söylevinden faydalanırken, onun numarasını çözdüğümüzü utanmaz bir ikiyüzlülükle ta iliklerimde duydum. Akris dostumun önümde açtığı perde ise, beni kendi yaptığım keşiften daha çok

keyiflendirmişti. Onun sırrını paylaşmaktan herhangi bir utanç duymadığım gibi, kendiminkini onunla bölüşmekte de –gerçi iki esrar karşılaştırıldığında, benimki, söz konusu kişi dikkate alındığında, daha üstündü– en ufak bir sakınca görmememin nedeni, bu bilgi sayesinde edindiğim üstünlükte hiçbir acımasızlık olmaması, tam tersine, derin bir sevecenlik ve kesin bir acıma duygusu bulunmasıydı. Onun sırrını ele verecek değildim, üstelik kendimi evreni cebime yerleştirmişçesine zenginleşmiş ve aydınlanmış hissediyordum. Saygıdeğer Lord'un kişiliğinin gerisinde böylesi bir hoşluğun var olabileceğinden öteden beri kuşkulandığımı söylemek biraz fazla ileri gitmek olurdu şüphesiz; gene de, şimdi diyeceklerimin ukalalık olarak değerlendirilmesini de göze alarak, şu gerçeği dile getirmek zorundayım ki, içimde ona karşı belli bir müsamaha duygusu taşıdığımın bilincindeydim nicedir. Performansının kusursuzluğundan dolayı gizlice acırdım ona, böylesi bir maskenin ne derece boş bir yüzü örttüğünü, insanın kendi kendisiyle, daha da kötüsü, kendisinden daha yoğun bir kimlik olan resmi eşiyle baş başa kaldığı o uzun saatleri nasıl geçirdiğini merak ederdim hep. Evinde oturduğunda nasıl bir adamdı, yalnız kaldığında neler yapardı? Lady Mellifont'un havasında da bu soruları geçerli kılan bir şey vardı, sanki eşi onun yanındayken de toplumsal kimliğinden sıyrılamıyor, onun kafasında da benzer sorulara yol açıyormuş gibi. Bu soruları açıklığa kavuşturamamaktı onun da bitmeyen

derdi. Dolayısıyla, biz, Blanche Adney ve ben, ondan daha çok şey biliyorduk, ama dünyada ona söyleyecek değildik, ayrıca böyle bir şey yapacak olsak, büyük bir olasılıkla, bize teşekkür etmeyecekti. Bilmezden gelmenin görece üstünlüğünü yeğliyordu. Onunla her an birlikte olmadığından bir şey diyemezdi; birlikte olduklarında ise eşi yalnız değildi, dolayısıyla, ona durumu anlatamazdı. Karısının yanında temsildeydi, uşaklarının gözünde bir kahramandı; bizim merak ettiğimiz ise, onu hiçbir gözün görmediği, hiç kimsenin ona hayranlık besleyemediği sıralarda ona ne olduğuydu. Kendini bırakıyor, dinleniyordu herhalde; ancak onunki gibi dolu dolu bir mevcudiyetin hasarlarını onarmak için nasıl da mutlak bir boşluk gerekiyordu kimbilir! Yeni performanslar sergileyebilmek için ne kadar yoğun bir antrakta gereksinmesi vardı! Lady Mellifont aşırı bir merak göstermeyecek kadar gururluydu, ömrü boyunca hiçbir anahtar deliğinden bakmadığı için de onurlu ve tatminsizdi.
Bunu belki kafamdan uyduruyorum ama, bana öyle geliyor ki, Bayan Adney dostumuzu biraz fazla etkiliyordu; ya da o anda onunla olan ilişkimizin son derece ironik oluşu onu daha da parıltılı görmeme neden oldu: Her neyse, o anda ona kendi yarattığı imgenin yansımasını sunmasaydık olabileceğinden bu kadar değişik bir görünümde durmazdı karşımızda. Yalnızca iki kişilik bir topluluktuk ama o her zamankinden çok daha toplumsaldı. Hareketleri hiç o anki kadar kusursuz, incelikleri hiç o anki kadar ince, akla

yakın gelen tek *raison d'être*i, yani kimliğinin mutlak tekliği, hiç o anki kadar belirgin olmamıştı. İçimde bir his, bütün bu olanların yarınki gazetelerde, hem de manşet olarak yayınlanacağını, daha heyecan verici bir başka his ise, hiçbir zaman hiçbir gazeteye yansımayacak –ki herhangi bir gazete böyle bir haber için bana bir servet önerirdi– bir bilgiye sahip olduğumu söylüyordu. Gene de, eklemeliyim ki, içinde bulunduğum durumdan müthiş bir keyif almama karşın –neredeyse duyusal bir keyifti, çok iyi hazırlanmış bir yemek ya da daha önce hiç tadılmamış bir zevk gibi– Bayan Adney ile yeniden yalnız kalmaya, öykünün sonunu dinlemeye can atıyordum. O akşam bu mümkün olmadı, çünkü ötekilerden bazıları da Lordumuz'un neyi böylesine ilginç bulduğunu öğrenmek amacıyla dışarı çıktılar. Derken, Lord Mellifont, kemancımızdan biraz müzik talep etti; o da gidip kemanını getirdi ve dağların hayaletleriyle yüz yüze olduğumuz o yankılar platformunda tanrılara layık bir müzik ziyafeti çekti bizlere. Daha konser sona ermeden aktrisimizin aramızdan ayrıldığını fark ettim ve salonun penceresinden içeri bir göz attığımda onun orada, Vawdrey'in dizinin dibinde oturmuş, yazarın elindeki müsveddeden yüksek sesle okuduğu bir şeyi dinlemekte olduğunu gördüm. Anlaşılan yeni bölüm yazılmıştı ve Blanche açısından, yazarı hakkında edindiği taze bilginin ışığında, her zaman olabileceğinden çok daha ilginçti. Onları rahatsız etmenin doğru olmayacağını düşündüm, Blanche'ı tekrar gör-

meye girişmektense yatmaya çıktım. Ertesi sabah onu yakalamayı başardım, hava da güzel olacakmış gibi göründüğünden bana borçlu olduğuna işaret ederek onu yürüyüşe davet ettim. Borcunu kabul etti, bana katılma şerefini bahşetti, ama daha on metre ilerlememiştik ki, büyük bir coşkuyla haykırdı: "Ah, dostum, nasıl dopdoluyum bilemezsiniz! Başka hiçbir şey düşünemiyorum."

"Lord Mellifont hakkındaki teoriniz mi?"

"Aman, bırakın şimdi onu! Sizin Vawdrey hakkında söylediklerinizden söz ediyorum. O çok daha ilginç bir adam. Büyülendim inanın, onun, hani nasıl derler?"

"Alternatif kimliği mi?"

"Ya da... öteki beni. Böylesi daha uygun."

"Kabul ediyorsunuz bunu, demek benimsiyorsunuz?"

"Benimsemek de ne kelime? İnanılmaz büyük bir sevinç duyuyorum. Dün akşam tüm görkemiyle canlandı gözlerimin önünde."

"Size müsveddeyi okuduğu sırada mı?"

"Evet, dinlerken seyrediyordum onu. Her şey nasıl basitleşti, nasıl açıklığa kavuştu, bilemezsiniz?"

Sözleri zaferimi kutlar gibiydi. "İşin en müthiş yanı da bu değil mi zaten? Yazılan sahne çok mu güzel?"

"Hemen de nasıl! O kadar da güzel okuyor ki."

"Neredeyse ötekinin yazdığı kadar güzel olmalı," diyerek güldüm.

Bu sözlerim üzerine bir an durdu, elini kolumun üstüne koydu. "Tam da edindiğim izlenimi dile

getirdiniz! Sanki başka birinin eserini okuyormuş gibi geldi bana."

"O başkası için ne büyük bir lütuf!"

"Öylesine farklı biri ki," dedi Blanche. Yolumuza devam ederken, bu farklılıktan, ne büyük bir zenginlik oluşturduğundan, böylesi bir ikilikten doğan yaşam kaynağından konuştuk.

"Başka insanlardan iki kat daha fazla yaşamasını sağlıyor olmalı bu," şeklinde bir kehanette bulundum.

"Ama hangisi yapacak bunu?"

"Bilmem, her ikisi de herhalde. Ne de olsa bir firmanın ortakları değiller mi? Biri olmasa öteki işi tek başına yürütemez. Ayrıca, hayatta bir başına kalmak ikisi için de pek korkunç olur."

Bir süre sessiz kaldı, sonra şöyle haykırdı: "Bilemiyorum, ben *onun* hayatta kalmasını çok istiyorum."

"Onun hangisi olduğunu sormama izin var mı?"

"Tahmin edemiyorsanız, söylemeyeceğim."

"Kadın kalbinden anlarım. Hep ötekini tercih edersiniz."

Bir kez daha durdu, çevresine baktı. "Burada, kocamdan uzakta, size *itiraf* edebilirim. Ona âşık oldum."

"Ah, bahtsız kadın! Onda tutku yok ki," diye karşılık verdim.

"Ona bayılınamın nedeni de bu ya. Benim geçmişime sahip bir kadın başkalarının tutkularının ne kadar katlanılmaz olduğunu bilmez mi? Biz zavallı aktrisler, yalnızca *kendi* duyduğumuzdan başka bir aşkı kaldıramayız, karşılık

görmeyi göze alamayız. Benim evliliğim bunun en büyük kanıtı: Bizimkisi gibi hoş, şanslı bir evlilik bir yıkımdır. Dün gece Vawdrey bana o şahane satırları okurken kafamda ne vardı, biliyor musunuz? Yazarı görmek için delice bir arzu." Ve çok dramatik bir havayla, utancını saklamak istercesine, yeniden yürümeye koyuldu Blanche Adney.

"Bunu ayarlayabiliriz," dedim. "Ben de bir kez daha görmek istiyorum onu. Yalnız bu arada hatırlatmak isterim ki, Lord Mellifont'un özel yaşamıyla ilgili son derece iç kışkırtıcı, bir o kadar da inanılır izlenimi uyandıran olayın ayrıntılarını öğrenmek için kırk sekiz saatten fazla beklemiş bulunuyorum."

"Of, Lord Mellifont beni hiç ilgilendirmiyor."

"Dün ilgilendiriyordu oysa," dedim.

"Evet ama o sırada daha âşık olmamıştım. Anlattığınız öyküyle onu tamamen silip attınız."

"Bak şimdi, anlattığıma pişman edeceksiniz beni. Hadi, n'olur," diye yalvardım, "o fikri nasıl edindiğinizi söylemezseniz, kafadan uydurduğunuza inanasım gelecek."

"Bu kadifemsi boğazda gezinirken hatırlamaya çalışayım öyleyse."

Sevimli, eğri büğrüce bir vadinin girişinde duruyorduk, vadinin düz tabanının bir bölümünü hızla akan bir dere kaplıyordu. Derenin kıyısındaki düzgün patikada yürürken, yanımızdan akan berrak suyun şırıltısını işitiyorduk. Ben dostumun öyküyü hatırlamasını beklerken, öylece devam ettik yolumuza; derken, dik yamaç-

taki bir kıvrımın arkasından Lady Mellifont göründü birden, bize doğru geliyordu. Yalnızdı, elinde tuttuğu şemsiyenin gölgesinde yürüyor, samur kürkünün etekleriyle yeri süpürüyordu; bu karmaşık patikalarda, bu görüntüyle pek sık karşılaşılmaz açıkçası. Genellikle hanımın yanında, daha doğrusu birkaç adım arkasında yürüyen ve parıltılı üniformasıyla yöre köylülerini şaşırtan bir uşak bulunurdu. Bizi gördüğünde kızardı, sanki orada bulunma nedenini açıklamak gereğini duydu; güler gibi oldu, çok kısa bir yürüyüş yapmak üzere bu kadar erken çıktığını açıkladı. Bir süre orada durup nezaket sözleri ettik karşılıklı. Derken, kocasını buralarda bulacağını sandığını ekledi.
"Kendisi bu civarda mı?" diye sordum.
"Öyle sanmıştım. Bir saat önce resim yapmaya çıktı dışarı."
Bu kez Bayan Adney sordu: "Onu aradınız mı?"
"Şöyle bir bakındım. Çok aramadım, yani."
Her iki kadın da birbirinin gözüne biraz fazla dikkatli bakıyormuş gibi geldi bana.
"İsterseniz *sizin* yerinize biz arayalım onu," dedi Blanche.
"Önemli değil, buraya dek gelmişken ona katılayım demiştim."
"Ona katılmazsanız resim yapamayacaktır," dedi dostum, biraz imalı bir havayla.
"*Siz* ona katılırsanız belki yapar," karşılığını verdi Lady Mellifont.
Lafa girdim: "Herhalde buralardadır, birazdan ortaya çıkar."

"Elbette! Burada olduğumuzu bilseydi eğer," diye yapıştırdı Blanche.
Lady Mellifont'a sordum: "Biz arayalım onu, burada bekler misiniz?"
O, bunun gerekli ve önemli olmadığını bir kez daha yineledi ama Blanche Adney dayanamadı. "Keyifle yapacağız bunu," dedi.
Hanımefendi, "O zaman size keyifli yürüyüşler dilerim," diyerek bize arkasını dönüyordu ki, eşiyle karşılaşırsak kendisinin bu yakınlarda olduğunu bildirmemizi isteyip istemediğini sordum. "Onu izlediğimi mi söyleyeceksiniz?" Bir an duraladı, sonra tuhaf bir sertlikle, "Böyle bir şey yapmasanız iyi olur," dedi. Yanımızdan ayrıldı. Belenden aşağı kayarcasına yürürken sırtını biraz fazla dik tutuyordu sanki.
Onun uzaklaşmasını seyrettik; derken, birbirimize baktık, aktrisin dudaklarında hafif bir kahkahaya dönüşme tehlikesi içeren bir gülümseme belirdi. "Sanırsın Mellifont malikânesinin bahçesinde geziniyor," dedi.
Benim de kendime göre bir fikrim vardı. "Bence o da kuşkulanıyor."
"Ve adamın bunu çakmasını istemiyor. Resim mesim bahane."
"Ona yetişemezsek bahane elbette. Ama onu bulursak, son derece zarif bir görüntü arz ederek, önünde defteri, resim yapar halde bulacağız. İşin garibi, resim de harika olacaktır."
"Hadi, onu yalnız bırakalım, eve resimsiz dönmek zorunda kalsın."
"Eli boş döneceğine hiç dönmemeyi yeğleyecek-

tir," dedim. "Mutlaka seyirci bulmayı başaracaktır."
"Belki ineklerle bile yetinir," diye güldü Blanche. Saygıda kusur etmesinden dolayı onu ayıplamama vakit bırakmadan ekledi: "Benim keşfettiğim şey de bu zaten."
"Neden söz ediyorsunuz?"
"Evvelki gün meydana gelen olaydan."
Hemen atladım. "Ha, nihayet! Artık anlatın lütfen."
"Hepsi bu işte. Ben de, aynı Lady Mellifont gibiydim, onu bulamadım."
"Onu kayıp mı etmiştiniz, yani?"
"O *beni* kaybetti, yani öyle anlaşılıyor. Otele döndüğümü sanmış herhalde. Derken..." dedi ve sustu. Ama gözlerinde –yani gülümsemesinde– nice nice öyküler saklıydı.
"Ama onu bulmuş olmalısınız," dedim, şaşkın şaşkın, "birlikte döndünüz ya."
"Hayır, *o* beni buldu. Zaten başka türlü de olamazdı. Orada bir başkasının olduğunu fark ettiği zaman ortaya çıkıyor ancak."
Biraz düşündükten sonra, "Ara vermesini anlıyorum da," dedim, "bunun ardında yatan güce bir anlam veremedim."
Oysa Blanche bunu tamamen çözmüştü! "Çok ince bir çizgi, bir gölge hatta, ama o anda yakaladım işte. Hana dönmeye karar vermiştim, yorulmuştum ve benimle gelmemesi konusunda ısrar ettim. Çok değişik, ender bulunan bazı çiçekler toplamıştık, hani otele getirdiklerim, çoğunu da o keşfetmişti kıyıda köşede. Hayatından çok

memnundu, çiçek toplamayı sürdürmek istediğini biliyordum ama ben sıkılmıştım ve yanından ayrıldım. Beni azat etti, onun inceliğinden başka ne beklenebilirdi ki? Bense o sırada durumu fark etmemiştim ve benim orada olmadığım andan itibaren herhangi bir çiçeğin toplanmayacağını –toplanamayacağını– akıl edememiştim. Neyse, yola koyuldum, aradan üç dakika geçmemişti ki, çakısının bende olduğunu fark ettim. Bir ara, bir dal kesmek için almıştım ondan, oysa çiçekleri keserken ihtiyacı olacaktı. Birkaç adım geri döndüm, ama ona seslenmeden önce çevreye baktım. O anda, o salıneyi görmeden anlayamazsınız nasıl bir şey olduğunu."

"Beni oraya götürün," dedim.

"Aynı harikaya burada da tanık olabiliriz. Diyeceğim, hiçbir gizlence olanağı olmayan bir yerdi, öyle uçsuz bucaksız uzanan az eğimli bir tepelik, inişsiz çıkışsız, ağaçsız çalısız. Biraz aşağımda kayalıklar vardı, giderken ben onların ardında yok olmuştum ama döndüğüm anda her şeyi görebildim."

"Öyleyse, onun da sizi görmüş olması gerekir."

"Tamamıyla yok olmuştu, çok derinlere dalmıştı belki, sönmüş bir mum kadar silinmiş gitmişti, yalnızca kendi bildiği bir nedenle. Belki çok bitkin olduğu bir andı, yaşı epey ilerledi, biliyorsunuz, öyle ki, yalnız kalmanın verdiği rahatlama duygusu aynı ölçüde derin, yokoluş süreci aynı ölçüde tamdı. Her neyse, sahne avcunuzun içi kadar bomboştu."

"Başka bir yere gitmiş olamaz mıydı?"

"O kadar kısa süre içinde, benim onu bıraktığım yerden başka bir yere gitmesi olanaksızdı. Oysa, alan bomboştu, işte önümüzde uzanan şu vadi kadar bomboş. Yok olmuştu, yeryüzünden silinmişti. Ama ben seslenir seslenmez –şaşkınlıktan adını söylemişim– yükselen bir güneş gibi belirdi önümde."

"Nereden doğdu bu güneş?"

"Tam doğması gereken yerden; eğer bizler gibi bir insan olsaydı bulunacağı ve benim bakar bakmaz onu göreceğim yerden."

Çok derin bir ilgiyle dinlemiştim ama benim görevim itiraz edilecek noktalar bulmaktı. "Onun yokluğundan emin olduğunuz an ile ona seslendiğiniz an arasında ne kadar zaman geçmişti?"

"Bilmem, birkaç saniye kadar. Uzun bir süre geçtiğini iddia etmiyorum."

"Ama durumdan kesinlikle emin olacağınız kadardı, öyle mi?"

"Orada olmadığından mı?"

"Evet, yani yanılmadığınızdan... bir ışık oyununun kurbanı olmadığınızdan, göz yanılgısı falan, yani."

"Belki, belki yanılmışımdır. Ama yanılmadığıma dair çok güçlü bir duygu var içimde. Her neyse, zaten odasına bakınanızı istememin sebebi de bu ya."

Bir an düşündüm. "Nasıl yaparım, böyle bir şey, karısının bile göze alamadığı bir şey?"

"Ama istiyor. Bunu hanıma önerin, çok fazla ısrara gerek kalacağını sanmıyorum, o da kesinlikle kuşkulanıyor çünkü."

Bir an daha düşündüm. "Peki, *kendisi* durumun farkında mı sizce?"

"Onun yokluğunu gördüğümün ve de pek meraklandığımın mı? Sanki öyleymiş gibi geldi bana, ama yeterince hızlı davrandığını düşünüyor olabilir tabii. Böyle düşünmesi, kolayca geri dönebileceğine inanması gerekiyor, anlıyorsunuz ya."

Kafam iyice karışmıştı. "Yokluğundan ona söz ettiniz mi, hiç değilse?"

"Allah korusun, *y pensez-vous?* Öylesine inanılmaz bir durumdu ki?"

"Haklısınız elbette. Peki, nasıl görünüyordu?"

Tanık olduğu mucizeyi yeniden gözünün önüne getirmeye, kafasını toparlamaya çalışan Blanche Adney, gözlerini dalgın dalgın vadide gezdirdi. Sonra, birden haykırdı: "Aynı şimdi göründüğü gibi!" O anda ben de Lord Mellifont'u gördüm. Elinde resim defteriyle karşımızda duruyordu. Yüzünde ne şaşkın ne de kuşkulu bir anlam vardı: Öylece duruyordu işte, her yerde her zaman durduğu gibi, her sahnenin başkişisi olarak. Bize göstereceği bir resim yoktu haliyle, ama ona yaklaştığımızda, hakkındaki düşüncelerimizi daha iyi doğrulayamazdı. Manzaraya hangi noktadan bakacağını araştırıyormuş... Kalemini şöyle bir sallayarak manzaranın tek sahibi haline geliverdi. Bir kayaya yaslanmıştı, son derece şık suluboya kutusu yanındaki doğal masada –doğanın bile ona yardımcı olmak için elinden geleni yaptığının bir ispatı sayılabilecek düzgün bir kaya çıkıntısı– duruyordu. Konuşurken resim yapmayı, resim yaparken konuşmayı

sürdürdü; sanki resim, konuşmaları kadar havadan sudan, konuşmaları ise herhangi bir albümü süsleyecek kadar zarifti. Bu gösteriyi izleyerek bir süre daha yanında kaldık, bize öyle geldi ki, dağların dorukları sanki bilinçli olarak onun utkusuna katkıda bulunmaya girişmişlerdi. Morumsu bir maviye dönüşmüş gökyüzünde, kâğıt üstündeki siluetleri kadar kararmış ve keskinleşmişlerdi. Ancak, Lord Mellifont resmini tamamlayana dek yağış falan olmayacağı da belliydi. Doğa ona saygıda kusur etmeyecek, istediği kadar bekleyecekti. Blanche Adney ile sessiz sözsüz bir iletişim içindeydik, gözlerinde okuduğum ise şuydu: "Keşke bizler de bu işi onun kadar kusursuzca kıvırabilseydik. Hiçbirimizin beceremediği bir biçimde dolduruyor sahneyi." Nasıl piyes bitmeden tiyatroyu terk edemezsek, o anda onun yanından ayrılmamız da olanaksızdı. Zamanı geldiğinde onunla birlikte döndük, ağır ağır yürüyerek otele vardık, kapıdan girmeden önce sayın Lord resim defterine şöyle bir baktı, son boyadığı sayfayı koparak, birkaç hoş sözcük eşliğinde aktrise takdim etti. Sonra içeri girdi, bir dakika sonra başımızı kaldırdığımızda onu kendi oturma odasının –en iyi süit onunkiydi elbette– penceresinde hava koşullarını incelerken gördük.

"Olanlardan sonra dinlenmesi gerekecek," dedi Blanche, elindeki suluboyaya bakarak.

"Bence de, mutlaka!" Bir kez daha pencereye kaldırdım gözlerimi. Lord Mellifont yok olmuştu. "Gaiplere karıştı bile."

"Gaiplere karışmak mı?" Dostumun o anda başka bir şeyler düşündüğünü anladım.
"Silindi gitti, yok oldu gene. Antrakt başladı."
"Eminim uzun sürecektir." Gözlerini terasta gezdirdi. Şef garson tam o sırada kapıda görününce, başını ondan yana çevirerek sordu: "Bay Vawdrey'i bu yakınlarda gördünüz mü?"
Adam hemen yanımıza geldi. "Beş dakika kadar önce çıktı, sanıyorum yürüyüş yapacaktı. Geçitten aşağı doğru gitti, elinde kitap vardı."
Kötü haberlerle yüklü kara bulutlara baktım. "Yanına şemsiye alsa iyi olurmuş."
Garson gülümsedi. "Almasını önerdim."
"Teşekkür ederim," dedi Blanche. Adam çekildi. Dostum birden sordu: "Bana bir iyilik yapar mısınız?"
"Elbette, siz de *bana* yaparsanız eğer. Bakayım resmi imzalamış mı?"
Kâğıdı bana uzatmadan önce baktı. "Şaşılacak şey, imzalamamış."
"Gerçek değerini bulması için imza gerekir. Bir süre bende kalabilir mi?"
"Ricamı yerine getirirseniz, evet. Bir şemsiye kapıp Bay Vawdrey'in peşinden gidin."
"Onu hemen Bayan Adney'e getirmek için mi?"
"Dönmesini elinizden geldiği kadar geciktirmek için."
"Yağmur boşanana dek gezdiririm onu."
"Aman, bırakın şimdi yağmuru!" diye haykırdı dostum.
"İliklerimize kadar ıslanalım mı yani?"
"Hiç umurumda değil." Derken, gözleri parladı.

"Bir deneyeceğim."
"Neyi?"
"Aslolan kişiyi görmeyi. Ah, onu bir ele geçirsem," dedi tutkuyla.
"Tamam, tamam, deneyin!" diye karşılık verdim. "Ben bizimkini bütün gün dağlarda gezdiririm."
"Eserleri yazana bir ulaşabilsem." Bir an durdu, gözleri ışıl ışıl olmuştu. "Onunla her şeyi açık açık konuşabilirsem eğer, bir perde daha alabilirsem elinden, istediğim gibi bir role kavuşurum!"
"Vawdrey'i sonsuza dek dağdan indirmeyeceğim," diye seslendim arkasından, koşarcasına içeri girdiğinde.
Ondaki cüret bulaşıcıydı, orada dururken büyük bir coşku kapladı içimi. Lord Mellifont'un suluboyasına baktım; gözlerimi bir kez daha Sayın Lord'un penceresine kaldırdım, sonra saatime indirdim. Vawdrey benden o kadar kısa bir süre önce yola çıkmıştı ki ona yetişmem hiç zor olmayacaktı; dolayısıyla, beş dakika harcayabilirdim. Lord Mellifont'un oturma odasına kadar çıkıp –bizi oraya sık sık davet etmişti– değerli imzasını esirgemeyerek resmi kutsaması ricasını, Bayan Adney'in elçisi olarak, kendisine iletebilirdim. Sanat eserine bir kez daha göz attığımda gerçekten de bir şeylerin eksik olduğunu fark ettim: Asil bir imzadan başka ne olabilirdi bu? Eksikliği bir an önce gidermenin boynumun borcu olduğunu düşünerek hemen otelden içeri girdim. Lord Mellifont'un dairesine çıktım, salonun kapısına geldim. Ama burada,

parlak planımı yaparken dikkate almadığım bir zorlukla karşılaştım. Kapıyı vurduğum anda asıl amacıma ulaşmak olasılığı ortadan kalkacaktı; öte yandan, nezaketsiz davranmayı göze alabilir miydim? Bu soruyu kendime sorduğumda, bir çekingenlik duygusuna kapıldım. Elimde resmi evirip çeviriyordum ama ondan istediğim yanıtı alamıyordum. İstiyordum ki 'kapıyı çok ağır, hiç ses çıkarmadan ama çok çabuk aç: O zaman istediğin şeyi göreceksin' desin bana. Elimi kapının tokmağına dokunduracak kadar ileri gitmiştim ki, birden, bir şey fark ettim (aklım başımdaydı anlaşılan); koridorun karşı tarafında bir başka kapı aynı benim niyetlendiğim biçimde –çok ağır ve hiç ses çıkarmadan– açılıyordu. Tam o anda, zoraki bir gülümsemeyle, Lady Mellifont'u selamlarken buldum kendimi. O da beni görünce odasının eşiğinde kalakaldı. Kısa bir süre birbirimize bakarak karşılıklı fikir alışverişinde bulunduk hiçbir şey söylemeksizin. İkimiz de biçimsiz durumda yakalanmıştık ve bu bakımdan birbirimizi anlıyorduk, ama ona doğru iki adım attığımda –böylece oturma odasından uzaklaşmak amacıyla– dudakları belli belirsiz kıpırdadı: "Yapmayın!" Gözlerinden bu sözcüğün tüm anlamlarını okuyabiliyordum, kendi duyduğu merakın itirafı ve benimkinin yol açabileceği sonuçların korkusu. "*Yapmayın*!" diye yineledi. Girişmek istediğim deneyi bir şiddet hareketi olarak algılayacağını düşündüğüm an vazgeçmeye hazırdım. Ancak onun korku dolu yüzünde bir ihanet daha sezdim: sözünü dinlersem düşkı-

rıklığına uğrayacakmış gibi bir duygu. Sanki bana şöyle diyordu: "Sorumluluğu üstlenirseniz, bunu yapmanıza izin veririm. Evet, yanımda biri varken onu şaşırtabilirim. Ama bunun kendi fikrim olduğunu ona dünyada belli edemem."

"Lord Mellifont'u bulmakta gecikmedik," dedim, bir saat önceki karşılaşmamızı hatırlatarak, "kendisi bu şahane resmi Bayan Adney'e verme nezaketini gösterdi, o da beni Lord'un atmayı unuttuğu imzayı alınam için gönderdi."

Lady Mellifont kâğıdı elimden aldı, resme bakarken yaşadığı içsel mücadeleyi tahmin edebiliyordum. Hemen konuşmadı; derken, tüm inceliklerinin, onur duygularının, tüm eskiden kalma çekingenliğinin ve dinsel inançlarının bir araya gelip eline geçirdiği bu fırsattan yararlanmasını engelleyişini gözlerimle gördüm. Bana sırtını dönerek, elinde resimle birlikte, kendi odasına girdi. Birkaç dakika sonra yeniden göründüğünde, biraz önceki merakını tamamen yendiği, hatta o düşünceyi dehşet içinde kafasından söküp attığı besbelliydi. Resim ise elinde değildi. "Suluboyayı bana bırakırsanız, Bayan Adney'in talebinin yerine getirilmesini sağlarım," dedi, son derece nazik, tatlı ama görüşmeye son noktayı koyan bir tavırla.

Önerisini biraz zoraki bir memnuniyetle kabul ettim ve ayrılma anını yumuşatmak amacıyla havanın döndüğüne işaret ettim.

"O zaman biz gidelim, hemen yola çıkalım," karşılığını verdi zavallı kadın. Bu açıklamayı böylesine hevesle yapması biraz komiğime gitti: Gü-

vende olacağı bir yere kaçmayı, tehdit altındaki sırrını korumayı ne kadar çok istediğinin bir göstergesiydi bu heves. Ben tam arkamı dönmek üzereyken elime uzanması en çok bu yüzden şaşırttı beni. Vedalaşmak gibi geçerli bir nedeni vardı el sıkışmamızın, ama bana öyle geldi ki, davranışıyla asıl söylemek istediği şuydu: "Bana yardımcı olma isteğinizi şükranla karşılıyorum, ama böylesi daha iyi. Eğer gerçeği öğrenirsem, bana kim yardımcı olabilir?" Şemsiyemi almak için odama doğru giderken kendi kendime dedim ki: "Emin olmasına emin de, kanıt bulmaktan korkuyor."

On beş dakika sonra Clare Vawdrey'e geçitte yetişmiştim, çok geçmeden de sığınacak bir yer aramak zorunda kalmıştık. Toplanan bulutlar öylesine şiddetli bir fırtınayla boşalmışlardı ki sonunda... Bir tepeye tırmanıp boş bir kulübe bulduk, büyükbaş hayvanların sığınması için yapılmışa benzeyen kaba saba bir sundurmaydı ama başımızı sokacak bir yerdi ne de olsa. Tahtalar arasındaki yarıklardan doğanın büyük öfkesini bir gösteri izler gibi seyrettik. Eğlencemiz bir saat sürdü ve bu bir saat garip uyumsuzluklarla dolu bir süre olarak belleğimizde yer etti. Şimşeklerle gök gürültüleri oynaşırlarken, yağmur kovadan boşanırcasına şemsiyelerimizin üstüne yağarken, Clare Vawdrey'in beni düşkırıklığına uğrattığını açıkça söyleyebilirim. Elementlerin gazabına uğramış büyük bir yazarın nasıl bir ruh haline bürüneceğini önceden tahmin edemezdim, ondan ne tür bir üstün yak-

laşım bekleneceğini bilmiyordum, ama böyle bir durumda, ünü pek yaygın olan Lady Ringrose hakkında, zaten daha önce duyduğum anekdotlarla beni oyalamaya kalkacağını hiç aklıma getirmediğim kesindi. Doğanın bize bahşettiği bu harikulade sahne boyunca, söz konusu asil bayan, Vawdrey'in dilinden düşmedi, gerçi mesele tamamen sona ermeden, en az onun kadar kötü bir üne sahip olan Bay Chafer'in kabahatlerinden de söz açmadı değil. Vawdrey gibi bir adamın eleştirmenlerle uğraşmasını dinlemek kalbimi parçalıyordu. Çakan şimşekler yıllardır inandığım, son bir iki günkü olayların ise olağan sayılmayacak bir biçimde desteklediği bir gerçeği inkâr edilmeyecek biçimde aydınlatıyor gibiydiler: hayranlık uyandıran bu dâhi, kişisel ilişkiler söz konusu olduğunda, benliğinin ikincil değerdeki yüzünü sergiliyordu ve bu da sinir bozucu bir şeydi benim için. Kuşkusuz toplumsal yapı gerektiriyordu bunu, ama yapılan ayrımda belirginleşen bu küçümsemenin benim gibi bir hayranı fena halde incitmesi kaçınılmazdı. İçinde yaşadığımız dünya bayağı ve aptaldı, burada yemek davetlerine katılıp dedikodular yapmak gerçek bir dâhi için dayanılmaz olmalıydı, hele de kendi yerine kopyasını gönderebilme olanağına sahipse. Gene de, böylesine ekonomik davranması kalbimi kırıyordu. Ne umduğumu bilmiyordum ama galiba bana, yalnızca *bana* bir ayrıcalık tanımasını, beni o salak güruhun dışında tutarak, kalbini sevecenlikle *bana* açmış olmasını diliyordum. Onun yeteneklerine nasıl taptı-

ğını bilse bunu yapacağına da inanıyordum neredeyse. Ama duygularımı ona aktaracak fırsatı bulamamıştım hiç, o ise kendi ilkesini uygulamakta amansızdı. Her neyse, o sırada evdeki koltuğunun boş olmadığından her zamankinden çok emindim: O bildik Manfred tavrı *oradaydı*, tepkisel şimşekler *oradaydı*. O anda Bayan Adney bunların tadını çıkarıyorsa eğer, ona gıpta etmemek mümkün değildi.

Sonunda hava biraz duruldu, yağmur sığınağımızdan dışarı çıkmamıza izin verecek ölçüde azaldı, hana doğru yola koyulduk. Oraya vardığımızda, uzun süre dışarıda kalmışlığımızın belli bir endişeye neden olduğunu gördük. Anlaşılan, fırtınanın bizi zor durumda bıraktığı izlenimi uyanmıştı. Dostlarımızın bazıları bizi kapıda karşıladılar ve başımıza iliklerimize kadar ıslanmaktan başka bir şey gelmediğini görünce galiba biraz bozuldular. Nedense, Clare Vawdrey benden daha çok ıslanmıştı ve doğruca odasına çıktı. Bizi kapıda karşılayanlar arasında Blanche Adney de vardı, araştırmalarımızın başkonusu olan kişi ona yaklaştığında selam bile vermeden geri çekildi, neredeyse soğuk olarak niteleyebileceğim bir hareketle ona sırtını çevirerek hızla salona döndü. Sırılsıklam olmama karşın onun peşinden gittim, o da anında bana doğru döndü. Gördüğüm ilk şey, ömründe hiç bu kadar güzel olmadığıydı. Sanki bir ilham onu ta içinden aydınlatmıştı. Aceleci bir fısıltıyla –ki duyduğum en yüksek sesli haykırıştı aynı zamanda– "*Rolüm* hazır!" dedi.

"Odasına gittiniz, ha? Dediğim doğru muymuş?"
"Doğru muymuş?" diye sorumu yineledi Blanche Adney. "Ah, dostum, ah!" diye mırıldandı.
"Orada mıydı? Onu gördünüz mü?"
"O *beni* gördü. Ömrümde geçirdiğim en eşsiz saatti!"
"Şu anda olduğunuzun yarısı kadar güzeldiyseniz, asıl *onun* geçirdiği en eşsiz saatmiş."
Beni hiç duymamışçasına devam etti. "Müthiş bir insan! Hepsini *yapan* o!" Çok etkilenmiş, ağzım açık dinliyordum. "Birbirimizi anladık," diye ekledi.
"Şimşekler aracılığıyla mı?"
"Of, o sırada şimşek falan görmedim ki!"
Hayran hayran sordum: "Ne kadar kaldınız yanında?"
"Ona nasıl taptığımı söyleyecek kadar."
Dokunsanız ağlayacak gibiydim. "Ah, işte ben bunu ona hiçbir zaman söyleyemedim."
Zafere ulaşmış kişilerin aldırmazlığıyla, "Rolüme kavuşacağım... Rolüme kavuşacağım," diyerek odanın içinde bir kız çocuğu neşesiyle dolanıyordu. Sonra, bir an durdu. "Gidin, üstünüzü değiştirin," dedi bana.
"Lord Mellifont resmini imzalayacak," dedim.
"Aman, boş versenize Lord Mellifont'un imzasını! O, Bay Vawdrey'den çok daha hoş bir adam."
Anlamamış gibi sordum: "Lord Mellifont mu?"
"Üüüf, şimdi başlayacağım Lord Mellifont'tan!"
Ve coşkudan kendinden geçmişçesine fırlayan Bayan Adney, salonun açık kapısına doğru uçtu. Kapının tam dışında kocasıyla yüz yüze geldi

ve anında onun boynuna sarılarak dünyanın en sevimli sesiyle, "Senden söz ediyorduk sevgilim," diye haykırdıktan sonra onu öptü.
Odama çıkıp üstümü değiştirdim ama akşama kadar aşağı inmedim. Fırtınanın şiddeti geçmişti ama yağmur çiseleyerek devam ediyordu. Yemek salonuna girdiğimde hava koşullarındaki değişimin şimdiden grubumuzu dağıttığını öğrendim. Mellifont çifti dört atlı bir arabayla ayrılmışlar, onları birkaç kişi daha izlemişti. Sabah içinse birkaç araba daha peylenmişti. Bunlardan biri de Blanche Adney'inkiydi ve kendisi yapacak hazırlıkları olduğu gerekçesiyle yemekten hemen sonra aramızdan ayrıldı. Clare Vawdrey, hanıma neler olduğunu, neden birden kendisinden hoşlanmazmış gibi davrandığını bana sordu. Ona ne cevap verdiğimi hatırlamıyorum, ama ertesi gün onunla aynı arabayı paylaştığımda onu avutmak için elimden geleni yaptım. O sabah, biz aşağı indiğimizde, Blanche çoktan gitmişti; ama anladığım kadarıyla Londra'da araları yeniden düzelmiş, çünkü adam piyesini tamamladı, Blanche de oyunu sahneledi. Gene de, eklemem gerekiyor ki, sevgili dostum, özlemini çektiği müthiş role henüz kavuşmuş değil. Aslında benim kafamda tam ona göre, hem de çok güzel bir rol var ama kendisi beni teşvik etmek için en ufak bir çabaya gerek görmüyor. Lady Mellifont ise, ne zaman karşılaşsak, bana çok nazik davranıyor, ama bu beni hiç mi hiç avutmuyor.

Owen Wingrave

I

"Şerefini üzerine söylüyorum, sen aklını kaçırmış olmalısın!" diye haykırdı Spencer Coyle; karşısındaki bembeyaz yüzlü delikanlı hafifçe ve kesik kesik soluyarak, "Gerçekten, kararımı verdim ben," diyordu. "Emin olabilirsiniz, her şeyi enine boyuna düşündüm." İkisinde de bet beniz atmıştı, ama Owen Wingrave'in dudaklarında öğretmenini çileden çıkaran bir gülümseme vardı. Gene de, beriki bu gülümsemenin –yersiz bir sırıtış gibi duruyordu– had safhada ve anlaşılır bir gerginliğin sonucu olduğunu ayırt edebilecek kadar olup bitenlerin farkındaydı.

"Bu kadar ileri gitmiş olmak mutlaka bir hataydı; ama bana daha ileri gitmemem gerektiğini düşündüren de bu," diyordu zavallı Owen; kurulmuş bir oyuncak gibi durdu bekledi, neredeyse süngüsü düşmüş bir haldeydi; havalı dav-

ranmak istemiyordu, zaten hava satmak için bir sebebi de yoktu, bir yandan da gözlerindeki hissiz pırıltıyı pencereden karşıki sıkıcı evlere doğru yollamaktaydı.

"Aklının alamayacağı kadar tiksindim. İnanılmaz derecede midemi bulandırdın." Bay Coyle gerçekten de epeyce altüst olmuş görünüyordu.

"Kusura bakmayın. Zaten, söyleyeceklerimi daha önce söyleyememem, üzerinizde yaratacağı etkiden korktuğum içindi."

"Üç ay önce söyleyebilirdin. Bir günden ötekine ne düşündüğünü biliyor musun sen?" diye diklendi erkeklerden yaşça büyük olanı.

Delikanlı bir an kendini tuttu; sonra şikâyetini döktü. "Bana son derece kızgınsın, ben de bunu bekliyordum. Benim için yaptığın her şeye müteşekkirim. Karşılığında ne istersen yapayım, ama o şeyi yapamayacağım. Herkes üzerime yürüyecek tabii. Buna hazırlıklıyım, her şeye hazırlıklıyım. Bunun için geciktirdim: hazır olduğumdan emin olmalıydım. Galiba bana en çok koyan, beni en fazla üzecek olan da senin hoşnutsuzluğun. Ama zamanla atlatacaksın," diye bağladı Owen.

"Bana kalırsa, *sen* çok daha çabuk *atlatacaksın!*" diye bağırdı öteki, alayla. O da genç dostu kadar sinirliydi ve açıkçası ikisi de karşısındakinin kanını tepesine sıçratan bu karşılaşmayı daha fazla uzatacak durumda değillerdi. Bay Coyle, profesyonel bir 'eğitmen'di; asker adaylarını orduya hazırlıyordu, bir defada sadece üç ya da dört öğrenci alıyor, onları kendi sırrı ve

serveti olan, karşı konulmaz 'saik'lerle donatıyordu. Büyük bir okulu yoktu; kendisine sorulsa, 'toptan' çalışmadığını söylerdi. Ne sistemi, ne sağlığı, ne de mizacı çok sayıda öğrenciyle başa çıkabilirdi; bu yüzden, baş vuranları ölçüp biçiyor ve kabul ettiğinden fazlasını geri çeviriyordu. Kendi alanında bir sanatçıydı, sadece seçtiği öğrencilerle ilgileniyor ve o kişi için neredeyse tutkulu denebilecek fedakârlıklara girişebiliyordu. Ateşli delikanlıları tercih ediyordu –hiç umursamadığı kimi yetiler de vardı elbet– ve Owen Wingrave'e özellikle ümit bağlamıştı. Bu delikanlının kendine özgü yeteneği, başlıbaşına kişiliği, onu neredeyse büyülemiş, en azından gözlerini kamaştırmıştı. Bay Coyle'un namzetleri genellikle harikalar yaratırdı ve o istese ordular eğitebilirdi. Tam tamına Büyük Napolyon ayarında bir adamdı, açık mavi gözlerinde belli bir deha pırıltısı vardı: bir konser piyanistine benzediği söylenmişti. Şu anda, amaçlı olmamakla birlikte, en sevgili öğrencisinin ses tonuna gelip yerleşen bilgelik onu sinirlendiriyordu. Wingrave'in kendi kendini beğenmesi bundan önce onu rahatsız etmezdi, hatta bunda bir ölçüde haklı olduğunu da görmüştü; fakat aynı şey bugün, birdenbire, ona katlanılmaz geliyordu. Tartışmayı yarıda kesti, münasebetlerine sona ermiş gözüyle bakmayı kesinlikle reddediyordu, öğrencisine başını alıp bir yerlere gitmesini söyledi; Eastbourne'a falan insindi, deniz fikrini değiştirirdi, birkaç gün tatil yaparsa ayakları suya erecek, aklı başına gelecekti. Buna

hakkı vardı, durumu o kadar ayrıcalıklıydı ki; Spencer Coyle, onun durumunun ne kadar ayrıcalıklı olduğunu düşündükçe, delikanlının kulak tozuna bir yumruk indirmek arzusuyla dolup taşıyordu. Uzun boylu, atletik delikanlı fiziksel olarak basit önlemlerle başa çıkılabilecek biri değildi; ama yakışıklı yüzündeki hüzünle karışık yumuşaklık, kararlılıkla pişmanlık izlerinden, bir işe yaracağını bilse öteki yanağını da çevirmeye hazır olduğu apaçık ortadaydı. Verdiği kararın başkalarınınkinden üstün olduğunu düşünmediği açıktı; sadece kendi kararıydı, o kadar. Sonuç olarak, söz konusu olan kendi meslek yaşamıydı. Olur, Eastbourne'u da denerim demezlik etmezdi ya da en azından çenesini tutmaya itirazı yoktu, gerçi halinde tavrında bunu olsa olsa Bay Coyle'a bir nekahet fırsatı vermek için yapacağını hissettiren bir şey vardı. Kendini hiç yorgun hissetmiyordu, ama üzerindeki müthiş baskı nedeniyle Bay Coyle'un kendini yorgun hissetmesi için her türlü neden vardı. Öğrencisinin çıkacağı tatilden yararlanacak olan, Bay Coyle'un kendi iz'anı olacaktı. Bay Coyle onun arzusunu anladı fakat kendini tuttu; sadece hakkı saydığı için üç günlük bir ateşkes istiyordu. Karşısındakini sonuçsuz hayallere kaptırmak anlamına geldiği için vicdanına ters düşse de, Owen kabul etti; ama ayrılmadan önce ünlü eğitmen şöyle söyledi: "Gene de birileri ile görüşsem iyi olacak sanıyorum. Galiba halanın şehre geldiğini söylemiştin, öyle değil mi?"

"Evet, tabii. Baker Sokağı'nda. Gidin görün onu," dedi oğlan, karşısındakini avuturcasına. Öğretmeni sertçe baktı ona. "Bu zibidilikten ona söz ettin mi?"
"Hayır, henüz etmedim, hiç kimseye. Önce sizinle görüşmeyi doğru buldum."
"Başlatma doğru bulduğundan!" diye bağırdı Spencer Coyle, genç dostunun ilkeleri karşısında çileden çıkmıştı. Bayan Wingrave'i büyük olasılıkla arayacağını sözlerine ekledi; bunun üzerine, genç dönek, evi terk etti.
Mamafih, dosdoğru Eastbourne'a filan yollanmadı; sadece adımlarını Bay Coyle'un seçkin konutundan –adam tam bir kodamandı ve büyük bir evi vardı– çok uzak olmayan Kensington Gardens'a yöneltti. Ünlü eğitmen, öğrencilerini 'yatılı alıyordu', Owen kâhyaya akşam yemeğine döneceğini söylemişti. Bahar günü genç kanını ısıtmaktaydı, cebinde bir kitap vardı, parka girdi, küçük bir yürüyüşten sonra bir iskemleye çöktü ve nicedir geciktirilmiş bir hazza nihayet yol veren, usuldan, ağır bir iç çekişle kitabını cebinden çıkardı. Uzun bacaklarını uzattı ve okumaya başladı; okuduğu, Goethe'nin şiirleriydi. Günlerdir bir gerginlik hali içinde dolanıp durmuştu; artık inceldiği yerden koptuğuna göre, bulduğu iç ferahlığı da ona göreydi. Yalnız, karakterine uygun düşecek bir biçimde, bu ferahlama onda entelektüel bir haz biçiminde kendini göstermişti. Parlak bir kariyeri elinin tersiyle silip atmışsa, bu, Bond Sokağı'nda avare avare gezinmek ya da kayıtsızlığını bir erkekler

kulübünün sokağa bakan penceresinde sergilemek için değildi. Zaten bir iki dakika içinde her şeyi unutmuştu, üzerindeki muazzam baskıyı, Bay Coyle'un uğradığı hayalkırıklığını, hatta Baker Sokağı'ndaki azametli halasını. Onu bu halde görseler, çileden çıkmakta haklı olurlardı. Kuşku yok ki, sapkının tekiydi, çünkü boş zamanlarını geçirmek için seçtiği yol bile ancak Almancasını nasıl edindiğini kanıtlamaya yarıyordu.

Spencer Coyle, o gün akşamüzeri, "Derdi ne bunun, sen biliyor musun?" diye genç Lechmere'ye sordu. Beriki, kurumun başının şimdiye dek böylesine kötü örnek olacak kadar amiyane konuştuğunu ilk kez duyuyordu. Genç Lechmere, Wingrave'in sadece öğrencilik dolayısıyla arkadaşı değil, aynı zamanda onun sırdaşı, hatta belki en iyi arkadaşı olarak biliniyordu ve Bay Coyle'un nezdinde, farkında olmadan, Wingrave'in üstün yeteneklerini karşıtlık yoluyla belirgin kılma görevini yerine getirmişti. Kısa boylu, sağlam yapılıydı ve genelde esin pırıltısı göstermeyen bir gençti. Bay Coyle hiçbir zaman ona özel bir inanç beslememişti, şu anda da bir kapaklı tepsinin kapağına bakarak içindeki yemek hakkında ne kadar fikir edinilebilirse, onun yüzünden de bu konuda fikri olup olmadığını ancak o kadar anlayabiliyordu. Genç Lechmere, idrak kabiliyetini, sanki bir gençlik hatasıymış gibi gizleyenlerdendi. Zaten, görünen o ki, arkadaşının neden her zamankinden farklı bir sorunu olduğunu düşünmek gerektiğini de anlayamıyordu; Bay

Coyle sözüne devamla açıklamak zorunda kaldı: "Orduya girmeyi reddediyor! Her şeyi çöpe atıyor!"
Genç Lechmere'nin öncelikle dikkatini çeken, bu olay vesilesiyle Coyle'un diline belli bir küstahlığın, unutulmuş yerel bir ağız gibi gelip yerleşmesi olmuştu. "Sandhurst'e gitmek istemiyor mu?"
"Hiçbir yere gitmek istediği yok, orduyu tamamen bırakıyor. İtirazı," dedi Bay Coyle, genç Lechmere'nin soluğunu tutmasına yol açan bir ses tonuyla, "toptan askerlik mesleğine!"
"Ama bütün ailesinin mesleği askerlik!"
"Mesleği mi? Askerlik onların dini! Bayan Wingrave'i tanır mısın?"
"Ya, evet! Korkunç kadın, değil mi?"
Eğitmeni ona katılmaya yanaşmadı. "Azametlidir, eğer demek istediğin buysa, öyle olmaya da hakkı var; çünkü kendi cisminde, iffetli bâkire bir leydi sıfatıyla, İngiliz Ordusu'nun gücünü temsil eder, onun geleneklerini ve kazanımlarını. İngiliz adının şümullü varlığını. Herhalde ailesi delikanlının tepesine binecektir, fakat gene de her türlü gücü harekete geçirmekte fayda var. Senin gücün nedir bilmek isterim. Sen bu konuda bir şey yapabilir misin?"
"Bir iki numara deneyebilirim," dedi genç Lechmere, düşünceli bir sesle. "Ama o kadar çok şey biliyor ki. Hayatta akla gelmeyecek fikirleri vardır."
"Demek ki sana bazılarından bahsetti, seni sırrına ortak etti?"

"Bir araba dolusu laf etti," dedi dürüst delikanlı, gülümseyerek. "Bana *beş para etmediğini* söyledi."
"Neymiş beş para etmeyen? Anlayamadım."
Bay Coyle'un yetiştirmelerinin en gayretkeşi, bir an sanki bir sorumluluğun bilincine varmış gibi, duraladı. "E işte, askerlik canım, bilmiyor musunuz? O, bizim bu konudaki fikirlerimizi beğenmiyor."
"*Seninle* böyle konuşmamalı. Atinalı gençlerin ahlakını bozmaktır bu. Ayrılık tohumları serpmektir."
"Yoo, bana bir şey olmaz!" dedi genç Lechmere. "Hem hiçbir zaman toptan bırakacağını falan demedi. Ben onun sonuna kadar gideceğini sanıyordum, sırf öyle gerektiği için. İşine gelen tezi savunur o. Konuşmasıyla karşısındakinin pestilini çıkarır, hakkını teslim edeyim. Ama çok yazık oldu, parlak bir kariyeri olacağını düşünüyordum."
"Ona bunu söyle o zaman; yalvar ona, mücadele et, allahaşkına."
"Elimden geleni yapacağım, yaptığın büyük ayıp diyeceğim."
"Evet, o kanaldan ilerle, yaptığı ayıbı vurgula."
Delikanlı, Bay Coyle'a garip garip baktı. "Onun şerefine leke sürdürmeyeceğinden eminim."
"Evet, böyle davranması hoş değil, ağırlığı buna ver. Ona bir arkadaşın görüş açısını açıkla, bir silah arkadaşının."
"Ben de silah arkadaşı olacağımızı düşünüyordum!" dedi genç Lechmere, hayallere dalarak. Ona tevdi edilen bu görev koltuklarını kabartmıştı. "Çok iyi çocuktur."

"Geri çekilirse kimse öyle düşünmeyecek!" dedi Spencer Coyle.
"Hele *bana* onun aleyhine bir şey söylesinler de!" dedi öğrencisi, yüzüne kan hücum ederek.
Bay Coyle, karşısındaki delikanlının ses tonundan ve hayatın özündeki tezat öğesinin farkında olduğu için, doğuştan asker olmakla birlikte, kapılacağı hiçbir heyecanın *onun* seçimlerine etki edemeyeceğini düşündü, olsa olsa erken bir tarihte uslu uslu hayatını birleştireceği kesin olan iyi bir aile kızı. "Onu çok mu seviyorsun, ona inanıyor musun?"
Genç Lechmere'nin günleri müthiş soruları cevaplandırmakla geçiyordu o sıralar, ama bunlar kadar çok ve doğrudan sorulanı olmamıştı.
"Ona inanmak mı? Elbette!"
"O zaman kurtar onu!"
Zavallı delikanlı şaşkına dönmüştü, sanki bu çağrıda görünenden çok daha yoğun bir ısrar gizlendiği zorla kafasına sokulmaya çalışılıyordu. O da, hiç kuşkusuz, kılçıklı bir durumla karşı karşıya olduğunu hissetmişti. Kısa bir susuştan sonra, elleri ceplerinde, umutla ama şişinmeden cevap verdi: "Sanıyorum onu yola getirebilirim!"

II

Genç Leclımere ile görüşmeden önce, Bay Coyle, Bayan Wingrave'e bir telgraf çekip nabız yoklamaya karar vermişti. Cevabın kendisine hemen

getirilmesini istemiş, cevap eline verilir verilmez de yukarıda naklettiğimiz konuşmayı kısa kesmişti. Hemen kalkıp Baker Sokağı'na gitti. Hanımefendi kendisini orada beklediğini bildiriyordu. Beş dakika sonra, Owen Wingrave'in müthiş halasıyla karşı karşıya otururken, tekrar tekrar, hem kızgın hem üzgün bir ruh halinde ve deneyimin yanılmazlığı içinde, "Öyle zeki ki, öyle zeki ki!" deyip duruyordu. Böyle bir genci yetiştirmenin de kendisi için bir lüks olduğunu ifade etmişti.

"Elbette zeki; başka türlüsü olabilir mi? Bildiğim kadarıyla ailemizde yalnızca *tek* bir budala var!" dedi Jane Wingrave. Bay Coyle'un anladığı bir anıştırmaydı bu. Bay Coyle bunun Paramore'daki seçkin kişilerin yüzlerini kızartan, hatta sırtlarında kambur saydıkları bir konu olduğunu hatırladı. Aynı zamanda evsahibesinde kimi zaman gözlemlediği kaba dürüstlüğün de bir örneğini teşkil ediyordu. Zavallı Philip Wingrave, müteveffa erkek kardeşinin en büyük oğlu, kelimenin tam anlamıyla zeka özürlüydü, tımarhanelikti; garabet, toplumdışı, iyileşme umudu olmayan bu çocuk özel bir akıl hastanesine kapatılmıştı ve aileyi tanıyanlar arasında fısıltıyla sözü edilen hazin bir efsane haline gelmişti. Şimdilerde artık sadece ihtiyar Sir Philip'in oldukça melankolik evi haline gelmiş olan aile ocağının –hastalıkları yüzünden son nefesine kadar oradan ayrılmayacaktı–, yani güzel Paramore'un bütün umutları bu nedenle ikinci oğulda toplanmıştı. Tabiat, sanki bir önceki bece-

riksizliğini telafi etmek istercesine, bu oğulu göz kamaştıracak derecede yakışıklı yaratmanın yanı sıra, onu her konuda belirgin bir ataklıkla donatmıştı. Bu iki çocuk, yaşlı adamın tek oğlunun biricik oğullarıydı; o da, atalarının çoğu gibi, genç, yiğit bir yaşamı yurduna hizmet uğruna feda etmişti. Baba Owen Wingrave'in ölümüne neden olan, bir Afgan palasından yediği yakın darbeydi; darbe kafasını ikiye ayırmıştı. O sırada Hindistan'da bulunan karısı üçüncü çocuğunu dünyaya getirmek üzereydi; bu olay olduğunda, o karanlık ve azap içinde, çocuk ölü doğmuş, anne üst üste gelen acılardan çökmüştü. Paramore'da büyükbabasıyla birlikte oturan İngiltere'deki küçük oğlanlardan ikincisi, halasının, evlenmemiş olanının eline verilmişti. İşi başından aşkın olduğu halde Owen'i ikna etmeyi kabul ederek acil davet sonucu Paramore'a giden Spencer Coyle, meşhur ikna edici, bu evin çatısı altında geçirdiği o ilginç pazar günü, Bayan Wingrave'in en azından kullanmaya niyet ettiği etkileme gücü konusunda canlı bir izlenim edinme fırsatı buldu. Gerçekten de, bu kısa ziyaret ufak tefek gözlemci adamın aklında garip bir resim olarak yer etti. Yoksul düşmüş, pejmürde ve dikkat çekecek ölçüde 'tüyler ürpertici', fakat hâlâ karakter sahibi bir I. James devri eviydi burası; huzur dolu yaşlı bir askerin seçkinliğine tamı tamına uyan bir dekor. Bir şöhretten ziyade bir kalıntı olan Sir Philip Wingrave, ufak tefek, kavrulmuş kalmış, dimdik bir seksenlikti, kor gibi yanan gözleri ve ölçülü bir

nezaketi vardı. Konuğunu ağırlamak için gerekenleri yapmaktan haz ediyordu, ve konuğun şiddetli itirazlarına rağmen konuk yatakodasındaki bir mumu titrek elleriyle yakarken, dış görünüşünün gerisinde, acımasız, kan dökücü bir ihtiyar olduğunu hissetmemek mümkün değildi. İnsan, düşgücünü harekete geçirerek, onun Doğu'daki olaylı geçmişine dönüp bakabiliyordu; geçmişinde, şu sıkı kuralcılığı onu daha da korkunç biri kılmış olmalıydı. Başlı başına bir efsaneydi o, ne hikâyeler anlatılırdı hakkında!

Bay Coyle ayrıca iki kişiyi daha hatırlıyordu; solgun ve zararsız bir Bayan Julian, ki bir subayın dul eşi ve Bayan Wingrave'in özel dostu sıfatıyla sık sık yaptığı ziyaretler sonucunda evin bir ferdi olmuştu; bir de bu hanımın kızı olan ve dikkatli ziyaretçiye çoktan başka türden ilişkiler için olgunlaşmış olduğunu düşündüren, on sekiz yaşında, dikkat çekecek kadar akıllı küçük bir kız. Kız, Owen'a karşı çok küstahça davranıyordu ve Coyle delikanlıyla bir yürüyüş sırasında yaptığı ve hakkındaki çok olumlu görüşünü perçinlemesine yarayan –Owen konuşurken karşısındakine açılırdı– bir sohbette şunları öğrenmişti; Bayan Julian, Hindistan ayaklanması sırasında ölmüş, topçu birliğinden yiğit bir yüzbaşının, Hume-Walker'ın kızkardeşiydi ve yüzbaşı ile Bayan Wingrave arasında (bu, Bayan Wingrave'in bilinen tek taviziydi) trajik bir biçimde noktalanan, hassas bir olay geçtiği tahmin ediliyordu. Nişanlanmışlar, ama kadının kıskançlığı galebe çalmıştı, nişanı bozmuş, erkeği kade-

rine bırakmıştı, bu kader de korkunç olmuştu. Bunun üzerine, erkeğe haksızlık etmiş olmanın verdiği ezici bir duygu, ağır, evrensel bir pişmanlık duygusu onu eline geçirmiş, kendi de bir askerle evli olan talihsiz kızkardeş de yediği daha ağır bir darbe sonucu hemen hemen beş parasız kalınca, Bayan Wingrave kendini sert, uzun bir kefarete adamıştı. Bayan Julian'ı zamanının büyük bir bölümünü geçirmek üzere Paramore'a çağırmak suretiyle belli bir avuntu bulmuştu. Bayan Julian orada emeğinin karşılığını alamamakla birlikte sık sık eleştirilen bir kâhyalık görevi sürdürüyordu ve Spencer Coyle'a öyle geliyordu ki, Bayan Wingrave'in avuntusu, kısmen, kadının üzerinde dilediğince tepinebilmekten ileri geliyordu. Jane Wingrave'in o yoğun pazar günü Spencer Coyle'un üzerinde bıraktığı etki az buz değildi; bir yas, matem havası, hiç anılmayan adların hatıraları, dullara özgü yakınmalar ve uzaktan uzağa yankılanan savaş ve kötü haberlerle dolu bir gündü o gün. Her şey hakikaten çok askeriydi ve Bay Coyle, günahsız delikanlılara kapısını yaptığı meslek karşısında biraz ürpermeden edemedi. Bayan Wingrave de insanın sızlayan vicdanını daha da sızlatacak cinsten biriydi. Kadın sert, güzel gözlerinin olanca rahatlığı içinde, o kadar soğuk ve kesin bir vicdanla bakıyordu ki Coyle'a.

Uzun boylu, seçkin görünüşlü bir kadındı, iri kemikli fakat elini ayağını nereye koyacağını bilemeyenlerden değil; geniş bir alnı, gür kara saçları vardı, belki de anlaşılır biçimde 'soylu' bir

başı olduğunu düşünen bir kadın tarafından taranıp toplanmış ve halihazırda şurasına burasına kır düşmüş saçlar. Fakat dertli dostumuza asker soyundan gelme bir deha izlenimini vermesi, kadında bir bombacı edası olduğundan ya da asker ağzıyla konuşmasından değildi; sadece duruşunun, hareketlerinin, bakışlarının ve vurgularının genelinde canlı bir biçimde sürekli ima edilen, askerliğe duyduğu sempatiden dolayıydı; mensup olduğu ailenin en yüce değeriydi bu. Eğer 'askeri' ise, bu bir asker ailesinden neşet ettiği içindi ve dünyayı verseler tüm Wingraveler gibi olmaktan vazgeçmezdi. Soyu sopu konusunda neredeyse bayağıydı, fakat insan onunla ağız dalaşına girmeye kalkışacak olsa, kadının ölçü mefhumundaki arızayı görüp durumu anlayışla karşılayabilirdi. Ne var ki, Coyle'un böyle bir niyeti yoktu, çünkü kadın kendini rengiyle ve sedasıyla belli etmekten çekinmeyen güçlü bir kişilikti, bu bakımdan da neredeyse bir 'nimet'ti ve adam onu kendi saflarına katılmış bir güç addetmekten hoşnuttu. Yeğen de, olaylara tüm dolayımları ile bakma illetine kapılacak yerde, halasının kıtlığından nasibini almış olsaydı keşke. Kadının Londra'ya her inişinde konaklamak için neden Baker Sokağı'nı seçtiğini merak etti. Baker Sokağı'nda konaklandığını duymamıştı, bilmiyordu; orayı sadece iş yerleri ve fotoğrafçılarla bağdaştırıyordu. Anladı ki, kadında, hayatını yönlendiren bir tutku olmayan her şeye karşı kaskatı bir umursamazlık vardı. Onun için bundan başka bir şey önemli

değildi ve eğer taktik planlarının bir parçası olsa gider White Chapel'de bile otururdu. Ziyaretçisini geniş, soğuk, renkleri solmuş bir odada kabul etmişti; oda, oturacak yerleri parlamış koltuklarla döşeliydi, su mermerinden vazolar ve mumdan çiçeklerle dekore edilmişti. Görüldüğü kadarıyla kendine tanıdığı tek lüks, bomboş, cart mavi bir masa örtüsü üzerinde dinlenmekte olan tombul bir *Army and Navy Mağazaları* kataloğu idi. Açık alnı porselen bir levha gibiydi, içinde adres ve rakam tutulan bir defterdi sanki; yeğeninin eğitmeni olağandışı haberleri kendisine ilettiğinde birden kızarmıştı; fakat adam onun, neyse ki, korkmuş olmaktan çok kızmış olduğunu anladı. Esas itibarıyla, her zaman böyleydi bu, kadın korku için gereken hayalgücünden yoksundu ve her şeyle düpedüz yüzleşme yolundaki sağlıklı alışkanlığı, onda, önüne çıkan her durumun üstesinden gelebileceği duygusunu yerleştirmişti. Coyle onun halihazırdaki tek korkusunun yeğeninin kendini elaleme rezil etmesi, hatta belki daha kötüsü olduğunu kavramıştı, kadının zihninde böyle bir ihtimale katiyen geçit yoktu. Sürpriz denen şeyden de hemen hiç etkilenecek biri değildi; işe yaramayan, daha incelikli duygulardan nasibini almamıştı. Owen bir saatliğine bile kendi kendini budala yerine koyacak olsa kızardı; borcu olduğunu ya da düşük bir kıza âşık olduğunu itiraf etse ne kadar rahatsız olursa o kadar. Fakat ne kadar kızarsa kızsın, şunu apaçık bilirdi ki, kimse *onu* budala yerine koyamazdı.

"Şimdiye kadar hiçbir delikanlıyla bu kadar ilgilendiğimi hatırlamıyorum, onları ele aldığımdan beri hiç olmadı böyle bir şey galiba," dedi Bay Coyle. "Ondan hoşlanıyorum. Ona inanıyorum. Ne kadar yol aldığını görmek benim için bir haz oldu."
"Bilmez miyim nasıl yol aldıklarını!" Bayan Wingrave, kuşaklarca asker, kılıçlarının kınlarıyla mahmuzlarını şakırdatarak yıldırım hızıyla gözünün önünden geçip gitmişler gibi başını azametle geriye attı. Spencer Coyle, 'bir Wingrave'in nelere kâdir olduğunu senden öğrenmeyeceğim' imasını almış bulunuyordu kadından. Hatta, kadının bunu izleyen sözlerinden, elinin altındaki delikanlının dertli hikâyesini anlatışının, öğrencisi hakkında şekvacı oluşunun kendisini onun gözünde acınası bir yaratık haline getirdiği hükmünü de boynunda hissetmişti. "Ondan hoşlanıyorsanız," diye bağırdı kadın, "allahaşkına çenesini tutmasını sağlayın!"
Bay Coyle, ona bunun sandığı kadar kolay olmadığını anlatmaya çalıştı; ama gördü ki, dedikleri aslında bir kulağından girip ötekinden çıkıyor. Oğlanın entelektüel bir başınabuyrukluğu olduğunu söyledikçe karşısındaki bunu onun bir Wingrave ve asker olduğunun nihai kanıtı olarak görüyordu. Ancak Owen'ın askerlik mesleğini kendine 'layık' bulmadığını söylediğinde, kadının dikkatini meselenin karmaşıklığını aydınlatan daha çıplak bir ışığa çekmeyi başardığında, kadın afallamış gibi bir durup düşündü, sonra haykırdı: "Onu hemen bana yollayın!"

"Tam da bunu yapmak için izninizi istemeye gelmiştim. Ama aynı zamanda sizi durumun vahametine hazırlamak istedim, bana oldukça çetin ceviz gibi göründüğünü anlamalısınız. Diyeceğim şu ki, elinizin altındaki en güçlü savlar –özellikle de baş vurmayı düşünebileceğimiz oldukça pratik bir çözüm– bile pek etkili olmayabilir."

"Galiba güçlü bir savım var," deyip dik dik ziyaretçisine baktı Bayan Wingrave. Coyle'un bu motorun ne olabileceği konusunda en ufak bir fikri yoktu, ama kadına onu bir an önce devreye sokması için yalvardı. Delikanlıyı hemen o gece Baker Sokağı'na yollamaya söz verdi, fakat ona bunun öncesinde Eastbourne'da birkaç gün geçirmesini telkin ettiğini söyledi. Bunun üzerine, Jane Wingrave şaşkınlıkla ona bu pahalı ilaçtan acaba nasıl bir yarar umduğunu sordu. Ve Coyle, "Biraz istirahat, biraz değişiklik, gergin sinirlere bir parça gevşemenin sağlayacağı yarar," diye cevap verdiğinde, kararlı bir sesle, "Yoo, pışpışlamayın onu, bize maliyeti oldukça fazla! Onunla konuşur, alır Paramore'a götürürüm; icabına bakarız orada, size onu adam edilmiş olarak geri yollarım," diye karşılık verdi.

Spencer Coyle, bu yemin karşısında tatmin olmuş göründü, fakat bu çetin hanımın yanından ayrılırken kaygılarına yeni bir kaygı eklendiğinin farkındaydı; içten içe homurdanarak, kendi kendine şöyle dedirten bir huzursuzluk: "Ah, içten içe bombacının teki *aslında*, ve hiç de efendice davranmayacak. Güçlü savının ne olduğunu bilmiyorum; tek korkum, aptalca davranıp

oğlanı daha da beter etmesi. Peder bey daha iyi, o usturubunca davranmayı biliyor, gerçi o da tam sönmüş bir yanardağ sayılmaz ya. Owen herhalde onu gazaplara sürükleyecek. Kısacası, oğlanın ailenin en iyisi olması bir müşkülat."

O akşam, yemekte, oğlanın ailenin en iyisi olduğu hissine bir kere daha kapıldı. Genç Wingrave –Coyle onun henüz sayfiyeye gitmediğini görmüş, memnun olmuştu– her zamanki gibi yemekte boy gösterdi, tabii biraz tedirgindi ama Bayswater'lıların yanında normal kalıyordu. Daha ilk gördüğü andan beri onun yanlarına aldıkları delikanlıların en güzeli olduğuna inanan Bayan Coyle'la son derece doğal bir biçimde sohbet etti; öyle ki, gerçekten huzursuz olan tek kişi genç Lechmere'di, sanki çok derin bir dirayet duygusuyla, yoldan çıkmış yoldaşıyla göz göze gelmemeye çalışıyordu. Spencer Coyle'a gelince, o da kendince deruna inmiş olmanın bedelini giderek daha çok endişelenmek suretiyle ödedi; genç dostunun Paramore'luların anlayamayacakları türlü türlü yönleri olduğunu açıkça görebiliyordu. Onun hırpalanması fikrine dahi tepki duymaya –ne de olsa kendisine has fikirlere sahip olmasının hakkı olduğunu düşünmeye– ve kaba saba parmaklarla örselenemeyecek kadar ince bir kumaştan yapıldığını hatırlamaya başlamıştı şimdiden. Gelgeç algıları ve çapraşık içtenliğiyle bizim ufak tefek ateşli eğitmen böyle biriydi işte, ne hoşnutsuzluklarıyla rahat edebiliyordu ne de coşkularıyla. Öz ve gerçek

sevdası bu ikisini de gerçekten tatmasına fırsat vermiyordu. Yemekten sonra Wingrave'e vakit geçirmeden Baker Sokağı'na bir ziyarette bulunmasının gerekliliğinden bahsetti. Ona öyle geldi ki, delikanlı 'bir garip' halle –yani son görüşmelerinde olduğu gibi yanlış bir durumda gösterdiği sapkınca canlılıkla– imtihanı göğüslemeye koştu. Spencer Coyle onun ürkmüş olduğundan emindi, halasından korkuyordu; fakat, her ne halse, bu, Coyle'a bir ödleklik belirtisi gibi görünmedi. Çok iyi biliyordu ki, zavallı çocuğun yerinde *kendisi de* olsa ürkerdi; ve öğrencisinin o dehşete kapılmış haliyle uygun adım birliğine yollanması, ondaki asker mizacının tam bir göstergesiydi. Nice yürekli delikanlı bu özellikli yüzleşmeyi atlatamazdı.

Yoldaşının evden çıkıp gidişinin ardından, genç Lechmere, "*Amma da* kendine özgü fikirlerle dolu!" diye içini döktü hocasına. Şaşkın ve oldukça pişmanlık içindeydi, içini dökmek ihtiyacındaydı. Yemekten önce, Bay Coyle'un yapmasını istediği gibi, dosdoğru arkadaşının yanına gitmiş ve ondan itirazlarının oldukça güçlü bir inanca dayalı olduğunu öğrenmişti, savaşın aptallığına –'kaba saba barbarlığına' diyordu– duyduğu inanca. İnsanoğlunun bundan daha iyi bir şey icat edememiş olmasına kızıyordu, elinden gelen tek biçimde, kendisinin onlar ayarında budala bir zorba olmadığını göstermeyi aklına koymuştu.

"Ayrıca, bütün büyük generallerin vurulması gerektiğini düşünüyor; özellikle de en büyükleri

olan Napolyon Bonapart bir şarlatan, bir cani, bir canavarmış, hiçbir dilde ona verilecek isim yokmuş!" Bay Coyle, genç Lechmere'nin çizdiği tabloyu tamamlayarak karşılık verdi. "Görüyorum ki, sana da bana sunduğu incileri saçmış. Ama ben *senin* ne dediğini bilmek istiyorum."

"Bunların hepsi düpedüz saçmalık dedim!" Genç Lechmere bunları üstüne basa basa söyledi ve Bay Coyle'un, yersiz biçimde, bu haklı iç dökmesi karşısında güldüğünü görünce hafifçe şaşaladı. Bay Coyle hemen ardından şöyle dedi: "Bütün bunlar çok garip. İtiraf etmeli ki, haklı olduğu bir yan var. Fakat çok yazık!"

"Bana olayları bu açıdan görmeye tam olarak ne zaman başladığını da söyledi. Dört ya da beş yıl önce, kodamanlar ve onların seferleri hakkında bir sürü kitap okuduğu sıralarmış: Hannibal, Jül Sezar, Marlborough, Frederick ve Bonapart. Epey okumuş, gözünü açanın bu olduğunu söylüyor. Her yanını bir iğrenme kaplamış. Savaşların 'misli görülmemiş sefaleti'nden bahsetti ve milletlerin hükümetleri, onları temsil eden idarecileri neden parça parça etmediklerini sordu bana. En çok da bizim Bonapart'tan nefret ediyor."

"Eh, ama bizim Bonapart gerçekten de şarlatanın tekiydi. Korkunç bir kabadayıydı," diye beklenmedik bir şekilde fikir serdetti Bay Coyle. "Ama sanmıyorum ki sen bu fikre itibar etmiş olasın."

"Ooo, kesinlikle muzır biriydi ve onu kıç üstü oturttuğumuza çok iyi ettik. Ama benim Wingrave'e anlatmak istediğim şuydu, onun bu tav-

rı sonu gelmeyen tartışmalara yol açacak." Ve genç Lechmere, bir an durduktan sonra, şunu da ekledi: "Ona en kötüsüne hazır olmasını söyledim."

"Tabii o da sana 'en kötüsü' ile ne demek istediğini sordu?" dedi Spencer Coyle.

"Evet, sordu, ben de ne dedim biliyor musunuz? Herkesin onun vicdan muhasebelerini, kapıldığı iğrenmeyi falan sadece bahane olarak kabul edeceklerini. Bunun üzerine 'Neyin bahanesi?' diye sordu."

"Ah, kıskıvrak yakalamış işte orada seni!" Bay Coyle'un cevabına öğrencisini şaşırtan küçük bir kahkaha eşlik etti.

"Katiyen, çünkü açık açık söyledim."

"Ne dedin?"

Bir kez daha kaygılı bakışları hocasının bakışlarına dikili, duraladı delikanlı. "E, işte birkaç saat önce konuştuklarımızı. Nasıl bir görüntü sergileyeceğini, sanki şeyden yoksunmuş gibi..." Dürüst delikanlı yeniden duraladı, fakat sonunda baklayı ağzından çıkardı, "asker mizacından, anlamıyor musunuz? Fakat cevabıyla bizle nasıl dalgasını geçti biliyor musunuz?" dedi sözüne devamla genç Lechmere.

"Lanet olsun asker mizacına!" diye aniden cevap verdi hoca.

Genç Lechmere dondu kaldı. Bu cümleyi Wingrave'e isnat ederek mi söylediğinden yoksa kendi fikrini mi söylemekte olduğundan emin olamamıştı, fakat haykırdı: "O da aynen böyle dedi!"

"Metelik vermiyor," dedi Bay Coyle.

"Vermiyor olabilir. Yalnız biz arkadaşlarına hakaret etmesi haksızlık oluyor. Ona bunun dünyanın en soylu mizacı olduğunu söyledim, dünyada gözüpeklik ve kahramanlıktan daha görkemli bir şey olmadığını."

"İste sen de onu *kıskıvrak* yakalamışsın!"

"Ona yiğit bir mesleği, harikulade bir mesleği aşağılamakla haksızlık ettiğini söyledim. Ona mesleğini yapan bir askerden daha soylu bir insan türü olmadığını söyledim."

"O dediğin de kesinkes *sensin*, sevgili evladım."

Genç Leclımere kızardı; şu anda sadece dostunun eğlencesine yarayıp yaramadığından emin olamıyordu, tabii böyle bir tehlikenin varlığını pek kestirebildiği de söylenemezdi. Ama dostunun, elini omzuna koyarak gayet halisane biçimde şunları söylemesi onu gene de bir parça teskin etti: "Onunla böyle didişmeye *devam et*! Bir şeyler yapabiliriz. Her durumda sana büyük minnet borçluyum."

Fakat hâlâ giderilmemiş olan bir başka kuşku vardı, netameli konuyu kapamadan önce Lechmere'nin bir kez daha dolup taşmasına yol açan bir kuşku: "Umursamıyor işte! Ama umursamaması ne kadar da garip!"

"Öyle olmasına öyle, ama bugün akşamüzeri söylediğini hatırla, insanlara *sana* kinayeli imalarda bulunamayacaklarını söylemiştin ya."

"Bir tane vurup yere indirseydim hergeleyi!" dedi genç Lechmere. Bay Coyle ayağa kalkmıştı; sohbet, Bayan Coyle'un yemek masasından kalkışının ardından yapılıyordu ve asker okulunun

başı, içi dışı bir çömezine, uyguladığı sıkı disipline ters düşmeyen ilkeler uyarınca bir bardak gayet nefis şarap ikram etmişti. Bizim çömez de ayaklandıktan sonra bir an oyalanmıştı, fakat, kendi yeğleyeceği tabirle, karafakiye bir kere daha 'yumulmak' için değil, minnacık bıyığını uzun uzun, alışılmamış bir özenle silmek için. Sohbeti açan, onun son bir gayretle bir şey söylemeye çalıştığını gördü ve eli kapı tokmağının üzerinde bir an durup bekledi. Derken, genç Lechmere meramını anlatmaya yaklaşırken, Spencer Coyle onun yuvarlak, gizlisi saklısı olmayan yüzünde alışılmadık bir duygu yoğunluğu gördü. Delikanlı tedirgindi fakat dünya işlerinden anlar bir adam gibi davranmaya çalışıyordu. "Tabii bu söyleyeceğim aramızda," dedi kekeleyerek, "bunu Wingrave'le sizin kadar yakından ilgilenmeyen birine dünyada söylemezdim. Sizce, ödlekliğinden mi?"
Bay Coyle ona bir an öyle bir bakış baktı ki soruyu soran delikanlı gözle görülür biçimde korktu.
"Ödlekliğinden mi! Ne ödlekliğinden mi?"
"E, işte deminden beri konuştuğumuz şeyden kaçması, askerlikten." Genç Lechmere şöyle bir yutkundu ve Spencer Coyle neredeyse dokunaklı gelen bir zeka hamlesi ile ekledi, "Tehlikelerden, canım işte!"
"Postu deldirmekten korkuyor diyorsun, öyle mi?"
Genç Lechmere'nin gözleri sevimli sevimli açıldı ve eğitmeninin onun pembe yüzünde gördüğü şey –bir gözyaşı bile gördüğünü sandı– hayran-

lığın verdiği sadakat ölçüsünde sersemletici olan bir hayalkırıklığının kederiydi.

"O, o *köpek gibi* korkuyor mu?" diye tekrarladı içi dış bir delikanlı, bir titreme geçti üzerinden.

"Katiyen!" dedi Spencer Coyle, ona sırtını döndü.

Bunun üzerine, Genç Lechmere, kendini biraz şapa oturmuş ve hatta biraz da mahcup hissetti. Ama bundan da öte, rahatlamıştı.

III

Aradan bir hafta geçmeden, Coyle, Bayan Wingrave'den bir not aldı; kadın, yeğenini de yanına katıp hemen Londra'dan ayrılmıştı. Mektubu alışını izleyen pazar günü, Paramore'a gelmesini teklif ediyordu, Owen oldukça uğraştırıyordu. Tam yerinde, iyi örneklerle ve anılarla dolu bu evde, üstelik 'müthiş kızmış bulunan' zavallı babası da buradayken, son bir denemeye girişmeleri işe yarayabilirdi. Bay Coyle satır aralarını okudu; Bayan Wingrave'in Baker Sokağı'nda Coyle'un karamsarlığını hafife aldığı günden bu yana Paramore ekibi epeyce yol almıştı demek. Bayan Wingrave öyle dolaylı laflar edecek kadın değildi, fakat Coyle'dan başı dertte bir aile için özel bir iyilik yapmasını isteyecek kadar ileri gitmişti; ayrıca, yanında Bayan Coyle'u da getirirse ne kadar memnun olacaklarını da ifade etmiş, onun için de ayrı bir davetiye iliştirmişti. Bay Coyle'un onayına bağlı ol-

mak koşuluyla, genç Lechmere'ye de yazacağını bildirmişti. Onun gibi efendi, yiğit bir delikanlının sefil yeğenine iyi gelebileceğini düşünüyordu. Ünlü eğitmen, fırsatı nimet bildi; şu anda artık durum kendisini kaygılandırmaktan çok meraklandırmaktaydı. Bayan Wingrave'in mektubuna cevap yazarken kendi kendine gülümsediğini fark etti, çünkü işin aslı, sabık öğrencisini ele vermek yerine, onu savunacaktı. Güzel, taze, acelesiz bir kadın olan karısına –varlığını ondan çok daha fazla hissettiren bir kadın– Bayan Wingrave'in teklifini ciddiye almasının iyi olacağını söyledi; öylesi olağandışı, öylesi büyüleyici bir eski İngiliz eviydi ki bu gidecekleri yer. Bu sonuncu anıştırmada ince bir alay vardı, karısını sık sık Owen Wingrave'e âşık olmakla itham etmişti. Kadın, evet öyleyim demiş, hatta bu tutkusuyla gururlanmıştı; bu da gösteriyor ki, konu aralarında hoşgörülü bir biçimde ele alınıyordu. Kadın, daveti büyük bir isteklilikle kabul ederek şakayı daha da ileri götürdü. Genç Lechmere de aynı şeyi yapmaktan mutluluk duydu; hocası, iyimserce, kat edeceği son merhaleden önce bu küçük tatilin ona iyi geleceğini düşünmüştü.

O soylu eski eve ineli bir ya da iki saat olmadan, dostumuz, Paramore malikânesi sakinlerinin başlarına gelenlerden gerçekten de çok etkilendiklerini fark etti. Cumartesi akşamı başlayan bu çok kısa ikinci ziyaret, hayatının en garip olaylarından birini teşkil edecekti. Karısıyla baş başa kalır kalmaz –akşam yemeği için giyinmek

üzere odalarına çekilmişlerdi– ikisi de evi saran uğursuz kasvetten bahsetmeye koyuldular karşılıklı, neredeyse ürkmüşlerdi. Yan binaları bir karenin üç kenarını meydana getirecek biçimde esas binaya ilave edilmiş evin eski gri ön cephesi hayranlık uyandırıcıydı, fakat Bayan Coyle, evin kendisinde uyandıracağı izlenimi önceden bilse buraya dünyada ayak basmayacağını söylemekten çekinmedi. Evi 'tekinsiz' olarak niteledi, kötü ve tuhaf göründüğünü söyledi, kocasını da kendisini gereğince uyarmamakla suçladı. Adam ona önceden göreceği bazı şeylerden bahsetmişti ama neredeyse hummalı bir halde giyinirken kadın bir sürü soruyu art arda sıraladı. Ona kızdan, o garip kızdan, Bayan Julian'dan söz etmemişti, yani bu kızın, sadece ailesinin eline bakan biri olan bu kızın, sonuç itibarıyla, halinde ve tavrındaki vakardan dolayı ailenin en önemli kişisi haline geldiğinden söz etmemişti. Bayan Coyle, Bayan Julian'ın kendini beğenmiş hallerinden nefret ettiğini ilan etmeye can atmaktaydı. Hepsinden de önemlisi, kocası, hamisi olduğu delikanlıyı beş yıl yaşlanmış bulacaklarından söz etmemişti.

"Krizin niteliğinin buralarda bunca gözle görülür hale geleceğini önceden kestiremezdim," dedi Spencer. "Fakat geçen sefer Bayan Wingrave'e yeğeninin iyice üstüne gitmeleri gerektiğini söyledim, o da dediğimi ciddiye aldı. Maişetini kestiler, onu açlıkla terbiye etmeye çalışıyorlar. Ben onu dememiştim oysa, fakat *şu anda* ne fikirdeyim bilecek halde değilim. Owen baskının

etkisini hissediyor, fakat pes etmeyecek." İşin garibi, eve ayak bastığından beri kara kara düşünen ufak tefek eğitmen, az çok görmezlikten gelse de, kendi ruhunu da bir tepki dalgasının sardığını çok iyi biliyordu. Eğer kalkıp buraya geldiyse, zavallı Owen'ın tarafında olduğu içindi. Edindiği izlenim, olayı kavrayışı, bir anda çok daha derinlik kazanmıştı. Genç fanatiğin direnmesinde hoşuna gitmeye başlayan bir şeyler vardı. Karısı, demin naklettiğim konuşmanın senlibenliliği içinde, maskesini atıp da öğrencisinin benimsediği tavrı abartısız sayılamayacak bir biçimde savunduğunda (feci bir asker olamayacak kadar iyiydi çocuk, inançları uğruna acı çekmesi soylu bir davranıştı, bir Hıristiyan azizi kadar solgun olmakla birlikte genç bir kahraman gibi dimdik ayakta değil miydi), Coyle'un sabık yatılı öğrencisine onu bir istisna sayma bahanesiyle duyduğu yakınlığın aynısını dile getiriyordu sadece.

Evin girişindeki kahverengi eski odada üstünkörü bir çay içtikten sonra, her şeyin sebebini arayan bizim delikanlı, yemek için üzerlerini değişmeden önce, Coyle'a bir yürüyüş yapmalarını teklif etmiş ve hatta terasın ucuna doğru yürürlerken, kendini sevdirmek ister gibi, hocasının koluna girmişti; böylece, öğrenciyle hoca arasında alışılmadık bir senlibenliliğe yelteniyor ve en çok kime güveneceğini tahmin ettiğini göstermeye çalışıyordu. Kendi hesabına, Spencer Coyle da bir şeyler sezmişti, bu yüzden, delikanlının kendisine özel bir sır verecek olması onu şaşırt-

madı. Daha gelir gelmez orada bulunanların her birinin kendisine askıntı olacağını hissetmiş, Jane Wingrave'in bulanık, asarıatika pencerelerin birinden –ev o kadar az yenilenmişti ki kalın bulanık pencere camları üç yüz yıllıktı– bakıp da yeğeninin konuğun zihnini zehirleyip zehirlemediğini kestirmeye çalıştığını gördüğü anda da bundan emin olmuştu. Bu yüzden, Bay Coyle, delikanlıya Paramore'a iğfal edilmeye gelmediğini hatırlatmakta –gerçi bu sözlerini bir kahkahayla bağlamayı ihmal etmedi– vakit kaybetmemişti. Yüz yüze, son bir kez yola gelmesini istemeye gelmişti ve bunun da büsbütün boşuna olmayacağını umuyordu. Yürürlerken Owen hüzünle gülümsedi ve hocasına pes edecek biri gibi mi göründüğünü sordu.

Spencer Coyle, "Garip görünüyorsun bence, hasta görünüyorsun," dedi, gayet dürüstçe. Terasın sonuna gelip durmuşlardı.

"Müthiş direniş göstermek zorunda kaldım, bu da insanı oldukça yoruyor."

"Ah, oğlum, o büyük gücünü –güçlüsün biliyorum– daha soylu bir amaca yöneltseydin keşke!"

Owen Wingrave, başını ufak tefek fakat dimdik eğitmenine doğru eğerek gülümsedi. "İnanmıyorum duyduğuma!" Sonra neden inanmadığını açıklamak üzere ekledi: "Sizin istediğiniz (karakterimi beğenmek yücegönüllülüğünü gösterdiğinize göre), ne şekilde olursa olsun, *azami* güç gösterisinde bulunmam, değil mi? Eh işte, elimden gelen bu." Kendisini, saçlarını diken diken edecek bir biçimde reddeden büyükba-

basıyla korkunç saatler geçirmiş olduğunu itiraf etti. Hoşlanmayacaklardı, bunu bekliyordu ama bu kadar maraza çıkaracakları da aklına gelmemişti. Halasının tarzı farklıydı, fakat o da aynı derecede hakaretamizdi. Ah, ona kendisinden utanç duyduklarını hissettirmişlerdi; ailenin adına leke sürmekle suçlamışlardı onu. Kaytaran bir tek o olmuştu, üç yüz yıldan beridir ilk o. Herkes onun da aynı yolda ilerleyeceğini sanıyordu, şimdi ise birdenbire bazı çekinceleri olduğu numarasına yatan genç bir ikiyüzlü olduğunu söyleyeceklerdi. Karşı çıktığı şeylerden öyle bir bahsetmişlerdi ki bir yamyamın tanrısından böyle bahsedilmezdi. Büyükbabası ona ağza alınmaz laflar etmişti. "Bana şey dedi, şey dedi..." Owen kekeledi ve kelimeyi söyleyemedi. Avurtları çökmüş görünüyordu, onun gibi sağlıklı bir delikanlı ne kadar avurtları çökük görünebilirse tabii.
"Tahmin ettim sanıyorum!" dedi Spencer Coyle, tedirgin bir kahkahayla.
Yanındakinin bulutlanmış gözleri, sanki bu garip gidişatı izliyormuş gibi, bir an uzaktaki bir nesnenin üzerinde oyalandı. Sonra, Coyle'unkilerle buluştu ve bir an onları derinden sorguladı.
"Doğru değil. Hayır, değil. *Bu* değil sebebi!"
"Herhalde değildir! Fakat *sen* bunun yerine ne öneriyorsun?"
"Neyin yerine?"
"Savaş denen budalaca çözümün yerine. Bunu çekip alıyorsan, en azından bir çözüm önermelisin."

"Bunu yapması gerekenler devleti yöneten insanlar, hükümetler, kabineler," dedi Owen. "Onlar çok geçmeden onun yerine bir şey bulacaklar, özellikle de, bulmadıkları takdirde, ipte sallandırılacakları, parça parça edilecekleri, doğranacakları kafalarına dank ettiğinde. Savaş, idamlık suç ilan edilsin; bakanların akılları *o zaman* çarçabuk yerine gelir!" Konuşurken gözleri parladı, güveni yerine gelmiş, ayakları yerden kesilmiş gibiydi. Bay Coyle hüzünlü bir iç çekişle teslim oldu, gerçekten de kaskatı bir saptamaydı bu. Hemen ardından, Owen'ın, hocasına onu bir korkak olarak görüp görmediğini sormak üzere olduğunu fark etti; fakat delikanlı ya hocasının kendisini korkak saymadığını görerek rahat etmiş ya da rahatsız olup sorunun cevabını almaktan imtina etmişti. Spencer Coyle onu temin etmek istiyordu, ama nedense doğrudan doğruya cesaretinden kuşku duymadığını söylemek çok kaba saba bir iltifat olacaktı – bu, dürüstlüğünden şüphe etmediğini söylemek gibi bir şey olurdu. Bu zorluk, o an için, Owen'ın sözüne devam edişiyle ertelendi: "Büyükbabam veraset usulünü bozamaz, fakat elime buradan başka bir yer geçmeyecek; burası da, bildiğiniz gibi küçük ve kiraların durumu da ortada olduğu için, bir getiri sağlamaktan iyiden iyiye çıktı. Büyükbabamın biraz parası var, çok değil ama işte bu durumda beni vasiyetinden çıkarıyor. Halam da aynını yapıyor, bana niyetini bildirdi. Bana yılda altı yüz pound bırakması gerekiyordu. Her şey ayarlanmıştı, fakat şimdi

apaçık ortada ki, orduya katılmaktan vazgeçersem bunun tek bir kuruşunu alamayacağım. Dürüst olmak gerekirse, annemden kalan üç yüz var elimde, onu da söyleyeyim. Ayrıca paradan olmak şu kadarcık umurumda değil dersem, inanın." Delikanlı, acı çeken bir yaratık gibi, uzun ve ağır bir soluk verdi; sonra ekledi: "*Bunlar* değil beni kaygılandıran!"

"Peki askerlik mesleği yerine yapacaksın?" diye sordu dostu, başkaca bir yorumda bulunmadan.

"Bilmiyorum, belki hiçbir şey. Her durumda, büyük işler yapmayacağım. Sadece barışçıl bir şeyler!"

Owen, tüm kaygılı haline rağmen, Wingrave kimliğiyle ağzından çıkan bu cümledeki mizahi etkinin hakkını verircesine gülümsedi sanki; ama onun boşu boşuna bir Wingrave olmadığını ve ateş altındaki bir asker gibi dimdik ayakta durduğunu düşünen konuğu bu gülümsemeyi başka türlü anladı; büyükbabası ile halası, Owen'ın heves ettiği onursuzluğun son kertesi sayılacak olan bu 'fikir' karşısındaki bıkkınlıklarını işte böyle dile getireceklerdi.

Bu büyük geleneği devam ettirecek yerde bir hiç! Hayır, zayıf değildi, ilginçti; apaçık ki, durduğu yerden, açıkça benimsediği bir görüş açısından, kışkırtmayı sürdürüyordu. Bay Coyle, "Peki o zaman nedir seni kaygılandıran?" diye sordu. "Ah, bu ev, bütün havası ve verdiği his. İçinde bana bir şeyler mırıldanan sesler var sanki, ben yanlarından geçerken feci şeyler söylemek istercesine. Genel olarak, yaptığım şeyin

bilinci ve sorumluluğunu kastediyorum. Elbette ki, kolay olmadı benim için. Tam tersi, sizi temin ederim ki, durumdan keyif alıyor değilim." Adalet isteğine benzeyen bir ışıkla yanan gözlerini ufak tefek eğitmenin gözlerine indirdi yeniden; sonra sözünü sürdürdü: "Bütün eski hortlakları ayaklandırdım. Duvarlardaki portreler bile ateş saçan gözlerle bakıyorlar bana. Hoşuma gitmiyor. Hele büyük büyük büyükbabamın bir portresi var (hani hakkında inanılmaz bir hikâye olan, büyük merdivenin ikinci sahanlığında asılı duran tip), yakınına geldiğimde basbayağı tuvalin üzerinde kıpırdanıyor, şöyle bir iç geçiriyor. Merdivenleri inip çıkmaya mecburum, ne yapacağımı şaşırdım! Halamın aile çevresi dediği şey bu işte; oturmuş, zalimce yargılıyorlar beni. Çember tam burada, dört bir yanımı çevreleyen bir tür korkunç varoluşları var, ta geriye, geçmişe doğru uzanıyor; geçen gün birlikte eve geldiğimizde, Bayan Wingrave, bütün bunların ortasında durmuş öyle küstah küstah konuşamayacağımı söyledi. Bütün söyleyeceklerimi *bir bir* söyledim büyükbabama; söyledim ve bitti, konu ortadan kalktı. Çekip gitmek istiyorum, bir daha hiç geri gelmesem umurumda değil."

Bay Coyle, "Ama sen *tam* bir askersin; sonuna kadar savaşmalısın!" dedi, güldü.

Ondaki bu gayriciddilik delikanlının şevkini kırmışa benziyordu, ama geldikleri istikametten geriye doğru yürürlerken, kendi de pek hafifçe gülümsedi ve, "Ah, hepimiz şaibeliyiz, hepimiz!" diye cevap verdi.

İki yanı sütunlu eski giriş kapısına giden yolun bir bölümünü hiç konuşmadan yürüdüler; sonra, çiftin yaşça büyük olanı, evden duyulmayacak bir mesafede olduklarına emin olduğunda durup birden sordu: "Bayan Julian ne diyor?"

"Bayan Julian mı?"

"Eminim *o* gizlememiştir ne düşündüğünü."

"Ah, onunki de aile çevresinin görüşü, çünkü o da onlardan biri elbette. Sonra bir de kendininki var."

"Kendi görüşü mü?"

"Kendi aile çevresinin."

"Annesini mi kastediyorsun, o sabırlı hanımı?"

"Daha çok savaşta ölen babasını kastediyorum. Tabii büyükbabası ve *onun* babası, sonra amcaları, büyükamcaları – hepsi savaşta ölmüşler."

Yüzü şu anda oldukça garip bir ifade almış olan Bay Coyle cümleyi sindirdi. "Onca hayatın feda edilmesi yetmemiş mi? Neden *seni de* feda edecek?"

"Oo, benden *nefret ediyor*!" dedi Owen, yürüyüşlerine devam ederlerken.

"Ah, ah, güzel kızların parlak delikanlılara nefreti!" diye bağırdı Spencer Coyle.

O bu nefrete inanmıyordu, fakat demin izah edildiği biçimde yemeğe inmek için giyinirlerken karısına bu sohbeti naklettiğinde karısının inandığı apaçık belli oldu. Bayan Coyle, holde geçirdikleri yarım saat zarfında, Bayan Julian'ın gözden düşmüş delikanlıya davranışından daha beter bir şey olamayacağını keşfetmiş bulunuyordu; ve gene hanımefendinin vardığı yargıya ba-

kılırsa, kızın daha şimdiden genç Lechmere ile deliler gibi flört etmeye başladığını görmemek için kör olmak gerekiyordu. O sersem çocuğu beraberlerinde getirmekle hata etmişlerdi; oğlan şu anda aşağıda o mahlukla birlikteydi. Spencer Coyle'un yorumu farklıydı, o, işin içinde daha soylu hislerin bulunduğuna inanıyordu. Kızın evde gördüğü rağbetin, Bayan Wingrave'in yeğeni için seçilmiş olmasının, 'kaderinde yazılı olması'ndan başka şeyle açıklanamayacağına inanıyordu. Bayan Wingrave'in kendi bahtsız nişanlısının yeğeni olan kız, erken yaşta, söz konusu hanım tarafından, büyüklerini ayıran trajik kopuşu bir birleşmeyle onarma görevine adanmıştı. Eğer cevap olarak kalkar da kişilik sahibi bir kızın kendisi için önceden belirlenmiş böyle bir görevden haz etmeyeceğini söyleyecek olursanız, Owen'ın bu işlerden anlayan dostu da Bayan Julian konumundaki bir kızın böylesi bir devlet kuşuna karşı çıkacak kadar aptal olmadığını söyleyiverirdi. Kız, Paramore'lularla akraba gibiydi ve kendini güvencede hissediyordu; bu nedenle de, sanki bir seçeneği varmış gibi yaparak eğlenme lüksüne sahipti. Hepsi de gayet masum numaralar ve havalardı. Garip bir çekiciliği vardı ve on sekiz yaşında bir kızın, ne kadar akıllı olursa olsun, böylesi bir ailenin varisine burun kıvırıyormuş numarasını yapması boşunaydı. Bayan Coyle, kocasına, sabık öğrencisinin tam da şu anda *artık* bu ailenin varisi olmadığını hatırlattı; iki erkeğin teras gezintilerinin ardından, karı kocanın akıllarını kurcalayan

konulardan biri buydu. Sonra, Spencer, karısına Owen'ın büyük büyük büyükbabasının portresinden korktuğunu söyledi. Onu gösterecekti karısına, çünkü merdivenlerden inerlerken portreyi fark etmemişti kadın.

"Neden hepsinden çok büyük büyük büyükbabası?"

"En azametlileri o da ondan. Ara sıra görünüyormuş."

"Nerede görünüyormuş?" Bayan Coyle yerinden sıçrayarak kocasına dönmüştü.

"Ölü bulunduğu odada, oraya verdikleri adla Beyaz Oda'da."

"Evin herkesçe bilinen bir *hortlağı* olduğunu mu söylemek istiyorsun?" Bayan Coyle neredeyse bir çığlık atmıştı. "Beni buraya bunu söylemeden mi getirdin?"

"Önceki ziyaretimden önce söylememiş miydim?"

"Tek kelime etmedin. Sadece Bayan Wingrave'den bahsettin."

"Yoo, uzun uzadıya bahsetmiştim, unutmuşsun."

"O zaman hatırlatmalıydın!"

"Aklıma gelse bile çenemi tutardım, çünkü o zaman gelmezdin."

"Keşke gelmemiş olsaydım!" diye bağırdı Bayan Coyle. "Peki ama," diye sordu hemen ardından, "*neymiş* hikâye?"

"Oo, yıllar önce meydana gelmiş şiddet dolu bir olay. Sanıyorum II. George zamanıymış, Albay Wingrave, aile efradından biri, bir öfke anında, çocuklarından birinin, yetişme çağında bir

oğlanın başına öyle bir darbe indirmiş ki zavallı çocuk ölmüş. O sıralar olay örtbas edilmiş ve başka bir açıklama bulunmuş. Zavallı çocuğun cesedi evin öbür kanadında bir odaya yatırılmış ve garip, bastırılmış dedikodular arasında cenaze apar topar kaldırılmış. Ertesi sabah, aile efradı toplandığında, Albay Wingrave ortalarda yokmuş; boşu boşuna arayıp durmuşlar, sonunda birinin aklına oğlanın cenazesinin kaldırıldığı odada olabileceği gelmiş. Aramaya giden kişi kapıya vurmuş, cevap yok; sonra kapıyı açmış. Zavallı adam, üzerinde elbiseleri, ölü halde yerde yatıyormuş, sanki geri geri gidip sırtı üstü yere düşmüş gibi, ne bir yara, ne bir darbe izi, görünüşünde mücadele ettiğini ya da acı çektiğini gösterecek en ufak bir şey yokmuş. Güçlü kuvvetli, sağlıklı bir adammış, böylesi bir inmeye sebep olacak bir araz bulamamışlar. Gece yatmadan önce odaya gittiği sonucuna varmışlar, pişmanlığa ya da bu meşum olayın çekimine kapılmış herhalde. Oğlanın ölümü hakkındaki gerçek ancak bu olaydan sonra açığa çıkmış. Fakat hiç kimse o odada yatmıyor."

Bayan Coyle'da basbayağı betbeniz atmıştı. "Umarım öyledir! Tanrı'ya şükür ki *bize* o odayı vermediler!"

"Odayla aramızda epey bir mesafe var, olayın cereyan ettiği yeri biliyorum."

"Oraya *girdiğini mi* söylemek istiyorsun yani?"

"Birkaç saniyeliğine. Orayla pek gururlanıyorlar, ilk gelişimde genç dostum bana odayı gösterdi."

Bayan Coyle gözlerini dikip baktı. "Peki nasıl bir yer?"
"Basbayağı boş, eski püskü, modası geçmiş bir yatakodası, oldukça büyük ve 'dönem' eşyalarıyla döşenmiş. Tavandan yere kadar ahşap kaplama ve anlaşıldığı kadarıyla bu ahşap kaplamalar yıllar önce beyaza boyalıymış. Fakat boya zamanla kararmış, duvarlarda da üç dört tane cicili bicili elişi goblen var, hepsi de çerçevelenmiş ve camlanmış."
Bayan Coyle şöyle bir ürpererek etrafına bakındı. "Aman iyi ki burada goblen falan yok! Bunu duymak bile beni yerimden sıçratmaya yetti! Hadi yemeğe inelim."
İnerlerken kocası ona merdiven sahanlığında Albay Wingrave'in portresini gösterdi, yere ve zamana göre oldukça güçlü ve üsluplu bir fırçadan çıkma bir tasvirdi bu, kırmızı ceketli ve peruklu, sert hatlı, yakışıklı bir beyefendi. Bayan Coyle, ihtiyar Sir Philip'in şaşılacak derecede ona benzediğini söyledi; kocası da, düşüncesini kendine saklamakla birlikte, geceleri Paramore'un eski koridorlarında dolaşacak cesareti olan birinin, uzun boylu bir oğlanla el ele tutuşmuş bir hortlak huzursuzluğuyla etrafta gezinip duran, buna benzer bir figürle karşılaşma ihtimali olduğunu aklından geçirdi. Karısıyla oturma odasına doğru ilerlerken, birden, keşke öğrencisinin Eastbourne'a gitmesi için daha çok ısrar etseydi diye geçirdi içinden. Gelgelelim, akşam böyle gelişigüzel 'keşke'leri ortadan kaldırma vazifesini kendiliğinden üstlenmiş gibiydi, çünkü aile çev-

resinin, hatlarını önceden kestirdiği acımasız çehresi, 'komşuların' işin içine girmesiyle yumuşamıştı. Yemek konukları arasında iki neşeli çift vardı ki bunlardan biri papazla karısıydı, bir de balık tutmaya gelmiş olan sessiz bir delikanlı. Bu durum, kendisinden ne beklenildiğini ve neden budalalık edip de kalkıp geldiğini kendine sormaya başlayan Bay Coyle'un içine su serpti, en azından şu ilk birkaç saat içinde durumla doğrudan yüzleşmek söz konusu olmayacaktı. Gerçekten de, ilk gelişinde olduğu gibi, sosyal ortamın önüne serdiği belirtileri değerlendirerek zekasını bileyebileceğini, yeterince oyalanabileceğini gördü. Herhalde yarın çok yorucu bir gün bekliyordu onu; uzun teşrifatlı pazar gününün ne kadar zor geçeceğini ve kupkuru Jane Wingrave'in ağzından zar zor alınacak fikirlerin tadını kestirebiliyordu. O ve babası imkânsızı gerçekleştirmesi için kendisine bel bağladıklarını ona hissettireceklerdi ve onu haddinden fazla iz'ansız bir hareket tarzına zorlayacak olurlarsa, Coyle'un da onlara o hareket tarzı hakkında ne düşündüğünü söylemesi ihtimali vardı; sonuçta, ziyaretini kendisinden beklenmeyen, iç karartıcı bir hata haline getirecek bir kaza. İhtiyarın asıl amacı, anlaşıldığı kadarıyla, bu vesileyle dostlarına kendilerinin ne kadar haklı olduklarını göstermekti. Londralı ünlü yetiştiricinin orada bulunuşu, yaklaşmakta olan sınavın sonuçlarına yüzde yüz güvenilebileceğinin kesin bir işaretiydi neredeyse. Başkonuk hayretle gördü ki, Owen'ın gidişata karşı çıkma-

ması için gereken önlem apaçık alınmıştı. Zorlu çalışmalarına yapılan atıfları geçiştiriyor, özel meseleleri konusunda çenesini tutarak hanımlarla sanki 'mirasdışı' olmamışçasına dostça sohbet ediyordu. Bay Coyle ona masanın öteki yanından bir iki kere bakıp bakışlarını yakaladığında, bu bakışlarda tanımlanmaz bir ateş ve delikanlının gülen yüzünde de şaşırtıcı bir duygu yoğunluğu olduğunu gördü; bunca gözle görülür biçimde kurban edilmeye hazırlanılan toy bir kuzuya içi yanmadan edemiyordu insan. "Ne hali varsa görsün, bu kadar yılmaz bir savaşçı olması ne yazık!" diye iç geçirdi kendi kendine, fikir mantıksız ise de bu yalnızca görünürde böyleydi.
Bu fikir üzerinde daha da çok kafa yorabilirdi, eğer dikkati Kate Julian üzerinde yoğunlaşmış olmasaydı; kız şu anda tam manasıyla gözünün önündeydi ve ilgi çekici, hatta belki de ilginç bir genç kadın görünümündeydi. İlginçliği olağanüstü güzelliğinden falan ileri gelmiyordu, çünkü çekik Doğulu gözleri, şahane saçları ve genel olarak mahcubiyetten uzak özgünlüğüyle hoş bir kız olmakla birlikte, Coyle çok daha pembe-beyaz tenler ve hoşa giden yüz hatları görmüştü; kızın ilginçliği, tam da bulunduğu konumda, mazbutluk ve hatta biraz da adabı muaşeret gibi genelgeçer mülahazaların sahip olmamasını gerektireceği özelliklere sahip olmasından ileri geliyordu. Amiyane tabirle, ailenin 'eline bakan' biriydi, beş kuruşsuz, tahakküm altında, katlanılan; fakat havasındaki bir şeyler, ko-

numu mizacının altındaysa da, onun, bunu telafi edecek biçimde, tedbir ve itaatin ötesine geçmiş olduğunu anlatıyordu. Kesinlikle saldırgan olduğundan değil, öyle olamayacak kadar kayıtsızdı; sadece, sanki kaybedecek ya da kazanacak hiçbir şeyi olmadığından, istediğini yapabilme özgürlüğüne sahip olduğu için böyleydi. Spencer Coyle, gerçekte, belki de kızın tasavvur edebileceğinden çok daha fazlasını tehlikeye atmakta olduğunu aklından geçirdi; ne olursa olsun, bunu emniyete almakla bunca az ilgilenen başka bir genç kadın görmemişti. Kaçınılmaz olarak, Jane Wingrave ile böyle bir tutsak arasında ne gibi koşulların var olduğunu düşündü; tabii bu soruların cevabı ölçülemeyecek kadar derindeydi. Belki çetin ceviz Kate, himayesi altında olduğu kadına bile kök söktürüyordu. Paramore'a ilk gelişinde, kızın Sir Philip'i safına aldığında kendini de sağlama alabileceği izlenimini edinmişti. Sir Philip'i oyalıyor, cezbediyordu, adam da korkusuz insanlardan hoşlanıyordu; üstelik, adamla kendi kızı arasında dizginlerin kimin elinde olduğu konusunda en ufak bir şüphe yoktu. Bayan Wingrave birçok şeyi baştan kabullenmişti, en çok da disiplinin tüm eğilip bükülmezliğini ve yenilmişlerle tutsak düşmüşlerin yazgısını.
Acaba ailenin akıllı oğluyla bu kadar kendine özgü bir çocukluk arkadaşı arasında gelişen garip ilişki nasıl bir şeydi? Umursamazlık olamazdı, bu güzel, mutlu, genç yaratıkların birbirlerine tiksinti duymaları söz konusu değildi. Paul

ve Virginie değillerdi, fakat ortak yazlar geçirmiş, bu yazların tadını çıkarınış olmalıydılar; hiçbir hoş kız böylesi hoş bir delikanlıdan nefret edemezdi, meğer ki oğlan ondan *hoşlanmasın*, hiçbir hoş delikanlı da böylesi bir yakınlığa karşı duramazdı. Bay Coyle, Bayan Julian'ın söz konusu yakınlıktan çok da süreğen değilmiş gibi bahsettiğini hatırladı, kızının okula gitmek üzere evden ayrılışları vardı, Owen'ınkiler haydi haydi; kızın zaman zaman onu 'yanlarına almak' iyi yürekliliğini gösteren birkaç dosta yaptığı ziyaretler; resim ve şan öğrenmek gibi çeşitli 'avantajlar' için Londra'da kalışları –zor olmuştu ama Tanrı'nın yardımıyla bir kolayı bulunmuştu– ve özellikle de resim; yağlıboya konusunda çok yüksek notlar almıştı. Fakat hanımefendi aynı zamanda gençlerin basbayağı kardeş gibi olduklarını da söylemişti ki, bu da ne de olsa biraz Paul ve Virginie *gibiler* demekti; Bayan Coyle haklı çıkmıştı, Virginie'nin genç Lechmere'ye hoşça vakit geçirtmek için elinden geleni yaptığı meydandaydı. Eleştirel gözlerle izleyen kahramanımızı bu işler üzerine uzun uzun düşündürecek öyle aman aman bir sohbet fırtınası esmiyordu ortada; toplantının havası, öteki konukların da sayesinde, pek yoldan sapmıyordu; daha çok anekdotlar tazeleniyor, kiralar tartışılıyordu; ürkek hayvanlar gibi birbirine sokulmuş konular. Evsahiplerinin, akşamı hiçbir şey olmadan tamamına erdirmek için ne kadar yoğun bir istek duyduklarını görebiliyordu; bu da ona, onların olaydan duydukları şahsi sıkıntının dere-

cesini gösteriyordu. Yemek sona ermeden içini ikinci öğrencisi ile ilgili bir huzursuzluk kapladığını gördü. Genç Lechmere, eğitimi başladıktan bu yana, kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirmişti; fakat bu durum, eğitmeninin, şu anda, yani gevşeme anlarında, onun bir bebek kadar alık olduğu gerçeğini görmesine engel değildi. Bay Coyle, Paramore'daki eğlencelerin onu muhtemelen aşka getireceğini aklından geçirmişti, zavallı delikanlının şu hali de bu teşhisin doğruluğunu ortaya koyuyordu. Aşka gelmek lafı tam da yerini bulmuştu; bir vahyin inmesi şeklinde olmuştu bu. Genç Lechmere'nin alnındaki ışık, neredeyse merhamet dilenir gibi bir açıksözlülükle ya da en azından her türlü alayı reddedercesine, hayatta Bayan Julian gibi biriyle ilk kez karşılaştığını dile getiriyordu.

IV

Yemekten sonra, oturma odasında, kız, Owen'ın sabık hocasına yaklaşma fırsatını elde etti. Önünde bir an durdu, yelpazesini açıp kapayarak gülümsedi; sonra, damdan düşer gibi, garip bakışlı gözlerini karşısındakine doğru kaldırarak şöyle dedi: "Ne için geldiğinizi biliyorum ama yararı yok."

"*Size* bakmaya gelmiştim bir parça. Bu da mı yararsız?"

"Çok iyi kalplisiniz. Ama şu an konu ben değilim. Owen'la bir şey yapamayacaksınız."

Spencer Coyle bir an duraladı. “Peki *siz* onun genç arkadaşıyla ne yapacaksınız?”
Kız gözlerini dikip önce ona sonra etrafa bakındı. “Bay Lechmere mi? A, zavallı çocukcağız! Owen’dan bahsettik uzun uzun. Ona o kadar hayran ki.”
“Ben de öyle. Bunu size açıkça söyleyeyim.”
“Hepimiz öyleyiz. Onun için bu kadar karalar bağladık ya.”
“Siz şahsen onun askerlik mesleğini seçmesini istiyorsunuz demek ki, öyle mi?” diye sordu ziyaretçi.
“Bütün gönlümle hem de. Orduya bayılırım ve eski oyun arkadaşımı da müthiş severim,” dedi Bayan Julian.
Spencer, delikanlının, Bayan Julian’ın tavrı hakkındaki oldukça farklı sözlerini hatırına getirdi; fakat bunu kızın yüzüne vurmanın dostluğa sığmayacağına karar verdi. “Eski oyun arkadaşınızın sizden hoşlanmadığına ihtimal dahi vermiyorum. O yüzden sizin hoşunuza gitmeyi arzu edecektir; anlayamıyorum, meseleyi neden aranızda –ki ikiniz de gayet akıllı gençlersiniz– halletmiyorsunuz.”
“Hoşuma gitmeyi arzu etmek mi!” diye yankıladı Bayan Julian. “Üzülerek onun böyle bir arzu göstermediğini söyleyeceğim. Benim haddini bilmez bir sefil olduğumu düşünüyor. Hakkında ne düşündüğümü yüzüne söyledim, bu yüzden de benden düpedüz nefret ediyor.”
“Ama çok iyi şeyler düşünüyorsunuz! Daha demin bana ona hayran olduğunuzu söylediniz.”

"Yeteneklerine, olanaklarına, evet; hatta dışgörünüşüne, eğer bunu da söz konusu etmek gerekirse. Ama halihazırdaki davranışına hayranlık duymuyorum."

"Konuştunuz mu meseleyi onunla?" diye sordu Spencer.

"Evet, açıksözlülükten kaçınmadım, durum bunu bağışlatıyordu. Söylediklerimden hoşlanmış olamaz."

"Ne söylediniz?"

Kız, bir an düşünürken, yeniden yelpazesini açıp kapadı. "Ne mi, bu kadar eski dostluğumuz olduğu için, bu davranışının centilmenliğe hiç mi hiç yakışmadığını söyledim!"

Bu sözleri söyledikten sonra, gözleri, bu gözlerin belirsiz derinliklerine dalan Spencer Coyle'la karşılaştı. "Aranızda böyle bir bağ olmasa neler söylerdiniz kimbilir?"

"Bunu *sizin* sormanız ne garip, bu üslupla!" diye karşıladı kız, gülerek. "Sizin durduğunuz yeri anlayamıyorum: mesleğinizin asker yetiştirmek olduğunu sanıyordum ben."

"Benim küçük bir şakam olarak kabul edin. Fakat, Owen Wingrave'e gelecek olursak, onu 'yetiştirmek' gerekmiyor," dedi. "Bana sorarsanız," ufak tefek eğitmen, lafının burasında çelişkinin bilincine varmış gibi duraladı, "bana sorarsanız, o, kelimenin en yüce anlamında, bir mücadele adamı zaten."

"Ya, kanıtlamasına izin verin o halde!" diye bağırdı kız, sabırsızlıkla ve dönüp gitmeye davranarak.

Spencer Coyle gitmesine izin verdi; sesinin tonundaki bir şeyler onu kızdırmış, hatta bayağı şaşırtmıştı. İki genç arasında kuşkusuz şiddetli tartışmalar geçmişti ve meselenin kendi üzerine vazife olmadığı düşüncesi onu daha da dertlendiriyordu. Aile gerçekten de asker bir aileydi ve genç kız da, her durumda, ideal erkeğini –genç kızların kuşkusuz her zaman bir ideal erkekleri olurdu– klasik savaşçı erkek tipinde arayan biriydi. Bu da diğerleri gibi bir zevkti; fakat on beş dakika sonra, kendini bu tipi cisimleştiren genç Lechmere'nin yanıbaşında bulduğunda bile, Spencer Coyle hâlâ o kadar huzursuzdu ki masum delikanlıyla bir parça üstten bakarak sertçe konuştu. "Geç saatlere kadar oturmaya mecbur değilsin, biliyorsun. Seni buraya bunun için getirmedim." Yemek misafirleri ayrılıyorlardı ve yatakodası mumları da yatma vakti geldiğini haber verircesine sıra sıra parlıyorlardı. Gelgelelim, genç Lechmere'nin içini bozum edilmeye gelmeyecek kadar hoş bir heyecan kaplamıştı; ağzını kulaklarına vardıracak kadar mutlu bir meşgale bulmuştu kendine.
"Yatma vaktini ben de dört gözle bekliyorum. Müthiş matrak bir oda varmış, biliyor muydunuz?"
Coyle bir an bu anıştırmayı anlamış gibi yapıp yapmamayı düşündü; sonra, kapıldığı gerginlik onu konuşmaya sevketti. "Herhalde sana o odayı vermediler?"
"Tabii ki hayır; asırlardır orada yatan olmamış. Fakat ben tam da bunu yapmak istiyorum, müthiş eğlenceli olmaz mı?"

"Sen de Bayan Julian'dan izin almaya mı çalıştın?"

"Yoo, *o* veremezmiş, öyle diyor. Ama bu hikâyeye inanıyor ve daha hiç kimsenin buna kalkışmadığını söylüyor."

"*Hiç kimse* de kalkışmayacak!" dedi Spencer, kararlılıkla. "Özellikle de senin gibi önemli konumdaki biri sakin bir gece geçirmeli."

Genç Lechmere, hayalkırıklığına uğramış gibi, fakat makul bir tavırla iç çekti. "Peki, tamam. Fakat Wingrave'le bir laflayabilmek için biraz daha oturamaz mıyım? Henüz konuşamadım."

Bay Coyle saatine baktı. "Bir sigara daha içebilirsin."

Omzunda bir el hissetti ve dönüp bakınca karısını gördü, elindeki eğik mumun eriyiği omzuna döküldü dökülecekti. Hanımlar yatmaya hazırlanıyorlardı, bu arada, Sir Philip'in bildik saati gelmişti; Bayan Coyle, kocasına, anlattığı korkunç şeylerden sonra, ne süreyle olursa olsun, evin herhangi bir yerinde yalnız kalmayı kesinlikle istemediğini söyledi açık açık. Coyle üç dakika sonra yanına geleceğine söz verdi ve alışıldık tokalaşmaların ardından hanımlar eteklerini hışırdatarak çekildiler. Paramore'da görgü kuralları, sanki bu eski evde kesif bir iç acısı yokmuş gibi yiğitçe uygulanıyordu. Coyle bir tek Kate Julian'ın kendisini selamlamaktan kaçındığını gördü. Kız ona ne bir söz söyledi ne de dönüp baktı, fakat Coyle onun Owen'a dik dik baktığını gördü. Görüldüğü kadarıyla, bir tek kızın annesi, ürkek ve acıma hissine sahip

bir kadın olduğu için, delikanlıyı başıyla hafifçe selamladı. Bayan Wingrave, üç hanımı –göz kırpan mumlar eşliğinde bir kafile– geniş meşe merdivenlerden, kara bahtlı atasının onu izleyen portresi önünden geçirerek yukarı çıkardı. Sir Philip'in uşağı yetişip kolunu ihtiyar adama uzattı; delikanlı aynı görevi yerine getirmek üzere belli belirsiz bir hareket yaptığında, ihtiyar, zavallı Owen'a dimdik sırt çevirivermişti. Bay Coyle'un sonradan öğrendiğine göre, gözden düşmeden önce, evde olduğu zamanlar, yatma vakti geldiğinde büyükbabasını merasimli bir biçimde yatmaya götürmek delikanlıya tanınan ayrıcalıklardan biri olagelmişti. Sir Philip alışkanlıklarını oğlanı aşağılarcasına değiştirmişti artık. Odası bir aşağı kattaydı ve tutulmuş bacaklarını valesinin yardımıyla sürüye sürüye aşağıya yönelmeden önce, misafirlerin en 'ağırına', karıştırılıp canlandırılmış kor ateşleri andıran gözlerini yumuşakbaşlı duruşuyla garip bir tezat içine sokan yoğun kırmızı bir ışın yolladı. Bakışları, zavallı Spencer'e, 'bu toy şarlatana yarın gününü göstereceğiz' der gibiydiler. İnsan, bu bakışlardan, şu anda holün diğer ucuna çekip gitmiş olan genç 'şarlatan'ın, en hafifinden, bir çek sahteciliği becermiş olduğu sonucunu çıkarabilirdi. Dostu onu bir an izledi, kendini gergin bir biçimde bir iskemleye bıraktığını, sonra huzursuz bir hareketle ayaklandığını gördü. Bir adımda, Bay Coyle'un ayakta durmuş genç Leclımere'ye son bir nasihat verdiği yere geldi.

"Ben yatmaya gidiyorum, senden de demin konuştuğumuz gibi davranmanı özellikle istiyorum. Burada bulunan evsahibimizle son bir sigara iç, sonra odana git. Geceleyin o anlamsız oyunlarından birine kalkıştığını duyacak olursam, tepene inerim haberin olsun."
Elleri ceplerinde, gözlerini yere dikmiş Lechmere, hiçbir şey söylemedi, halının ucunu ayakkabısının burnuyla dürtmekle yetindi; bunun üzerine, bu kadar belirsiz bir garantiden tatmin olmayan diğer konuk, dönüp Owen'a da şöyle dedi: "Senden rica ediyorum, Wingrave, bu hassas arkadaşı lafa tutup yatağa girmemesine sebep olma, hatta onu yatağa yatırıp kapıyı da kendi elinle kilitle." Owen, belli ki bunca titizlenmenin nedenini anlamayıp bir an boş boş baktığında da ekledi: "Lechmere sizin şu efsanelerden birine karşı hastalıklı bir ilgi duyuyor, şu sizin tarihi odalardan birine. Su testisi kırılmadan hallet konuyu."
"Oo, efsanesi oldukça kuvvetli ama korkarım odanın pek talibi yok!" diye güldü Owen.
"Bu dediğine sen de *inanmıyorsun*, ahbap!" diye karşılık verdi genç Lechmere.
Bence hiç de öyle değil demeye kalmadan, Bay Coyle, Owen'ın pençepençe kızardığını fark etti.
"Kendisi orada bir gece dahi geçiremez!" diye devam etti Lechmere.
"Sana bunu kimin söylediğini biliyorum," dedi Owen, utanmış gibi, mum alevinden sigarasını yaktı; dostlarının ikisine de sigara ikram etmemişti.

"Ee, ne olmuş söylediyse kız, ne olacak?" diye sordu delikanlılardan daha genç olanı, kıpkırmızı kesilmişti. "*Hepsini* sen mi içeceksin?" diye de homurdandı, meseleyi örtbas etmek istercesine, sigara kutusunu karıştırırken.

Owen Wingrave hiç ses çıkarmadan sigara içmeye devam etti; sonra, ağzındaki baklayı çıkardı: "Evet, ne olacak söylemişse? Yalnız, onun bilmediği bir şey var," diye ekledi.

"Bilmediği şey neymiş?"

"Hiçbir şey bilmiyor! Ben onu yatırır yorganını da örterim!" diye neşeli bir sesle sözünü sürdürdü Owen, Bay Coyle'a dönerek. Adam, netameli bir konunun açıldığını, bunun da delikanlıları rahatsız ettiğini fark etmişti. Merak ediyordu, fakat öğrencilerinin yanında her zaman için uygularmış gibi yaptığı belli kurallar ve incelikler vardı; gene de, bu titizlenmesi, merdivenlerden yukarı yollanırken, onlara eşeklik etmemelerini söylemesine engel olmadı.

Merdivenin tepesine vardığında, şaşkınlıkla, Bayan Julian'ın orada durmakta olduğunu gördü; kız, anlaşılan, yeniden aşağı inmeye niyetlenmişti. Henüz üstünü başını çıkarmamıştı, Bay Coyle'u gördüğünde de gözle görülür bir rahatsızlık belirtisi göstermedi. Fakat, gene de, daha on dakika önce meydan okur bir biçimde Coyle'u tepeden tırnağa süzüşündeki pervasızlığa ters düşecek bir biçimde, şu kelimeler dökülüverdi ağzından: "Bir şey aramak üzere iniyorum. Bir mücevher kaybettim."

"Mücevher mi?"

"Oldukça değerli bir turkuvaz, madalyonumdan düştü. Sahip olma onuruna erdiğim tek *sahici* mücevher, onun için!" Ve merdivenlerden inmeye koyuldu.
"Gelip yardım edeyim mi?" diye sordu Spencer Coyle.
Kız ondan birkaç basamak aşağıda durdu, dönüp kısık gözlerle baktı adama. "Holden dostlarımızın sesi gelmiyor mu?"
"Evet bizim takdire şayan gençler oradalar."
"*Onlar* yardım ederler bana," diyerek indi gitti Kate Julian.
Spencer Coyle onun ardından gitmeyi aklından geçirmedi değil, ama adap ölçütünü hatırlayarak, odalarına, karısının yanına çıktı. Gene de, yatağa girişini geciktirdi ve soyunma odasına şöyle bir göz attıysa da ceketini bile çıkarmak gelmedi içinden. Yarım saat kadar roman okurmuş gibi yaptı; sonra, sessizce ya da belki huzursuzca demeliyim, soyunma odasından koridora çıktı. Lechmere'ye ayrıldığını bildiği odaya doğru yollandı ve oda kapısının kapalı olduğunu görünce rahat bir nefes aldı. Yarım saat önce kapının açık olduğunu görmüştü; bu yüzden, şaşkaloz oğlanın yatağa girdiğini varsayabilirdi. Emin olmak istediği buydu; ardından, odasına çekilmek üzereydi ki, tam o sırada odadan bir gürültü geldiğini duydu. Odanın sahibi, kapının yanındaki camdan gördüğü kadarıyla, öğrencisini uyandırmaktan dolayı pişmanlık duymasını gerektirmeyecek bir işle meşguldu. Genç Lechmere, gerçekten de, kapıya üzerinde göm-

leği ve pantalonuyla geldi. Konuğunu biraz şaşırarak içeri buyur etti. Kapı arkalarından kapandığında, Coyle, "Hayatını cehenneme çevirmek istemem ama gereksiz heyecanlarla kendini heba edip etmediğine bakıp vicdanımı rahatlatmam gerekiyordu," dedi.

"Oo, o dediğinizin sonu gelmez!" dedi saf delikanlı. "Bayan Julian gene aşağı indi."

"Turkuvazını aramak için mi?"

"Öyle diyor."

"Buldu mu peki?"

"Bilmem. Ben yukarı çıktım. Onu zavallı Owen'la baş başa bıraktım."

"Doğrusunu yapmışsın," dedi Spencer Coyle.

"Bilmem," dedi genç Lechmere tekrar, huzursuzca. "Bıraktığımda kavga ediyorlardı."

"Konu neydi?"

"Anlamıyorum. Öyle afili bir çift ki!"

Spencer olup bitenleri aklından geçirdi. Temelde, prensipleri ve yüksek terbiye anlayışı vardı ama şu an onu pençesine alan şey meraktı, ya da daha doğrusu, olup biteni öğrenmek istiyordu; aşağıdakilerle arasındaki duygu ortaklığı diğer bütün her şeyi silip götürmüştü. "Kız *onun* ensesinde boza pişiriyor gibi geliyor mu sana da?" diye sormaya cesaret etti.

"Hem de nasıl! Ona yalan söylediğini söylerken!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Ne bileyim, benim önümde söyledi. Yanlarından o yüzden ayrıldım; hararet artıyordu. Aptal gibi o kötü oda meselesini açtım yeniden ve size

şansımı denememek üzere söz verdiğim için ne kadar hayıflandığımı söyledim."

"İnsanların evlerine bu biçimde burnunu sokamazsın, böyle aklına estiği gibi davranamazsın, anladın mı!" diye patladı Bay Coyle.

"Benim bir şey yaptığım yok, anlayın bakın ne kadar uslu olduğumu. Benim, o odanın *yanına* bile yaklaşmaya niyetim yok!" dedi genç Lechmere, sır verircesine. "Bayan Julian bana dedi ki, 'Bence *sen* olsan göze alırdın, ama...' sonra dönüp zavallı Owen'a güldü, '*kendine özgü* fikirler edinmiş bir beyefendinin yapabileceği iş değil.' Aralarında bu konuyla ilgili daha önceden bir şeyler geçmiş olduğunu sezdim, Owen'i iğnelemiş ya da ona meydan okumuştu. Sadece takaza olsun diyeydi belki, ama Owen'ın mesleği tepmiş olması, anlaşılan, 'sıkıyor mu' sorusunu gündeme getirmişti, cesaret konusunu yani."

"Peki Owen ne dedi?"

"Önce hiçbir şey; fakat sonra çok sakin bir sesle, 'Dün geceyi sabaha kadar o allahın belası yerde geçirdim ben,' dedi. İkimiz de gözlerimizi dikip ona bakarak bir çığlık koyverdik, ben ona orada ne gördüğünü sordum. Hiçbir şey görmediğini söyledi, Bayan Julian ise hikâyesini daha iyi anlatması gerektiğini söyledi ona, iyice ballandırmalıymış. 'Hikâye değil, düpedüz gerçek,' dedi o; bunun üzerine, kız suratına güldü ve eğer gerçekten bu dediğini yaptıysa neden sabah gelip kendisine söylemediğini sordu, hakkında ne düşündüğünü pekâlâ biliyormuş. 'Biliyorum canım ama umurumda değil,' dedi za-

vallı Owen. Bu, kızı öfkelendirdi ve, 'Bize yalan söylediğini düşünüyorum, o da mı umurunda değil acaba?' diye sordu."

"Ne acımasız yaratık!" diye bağırdı Spencer Coyle.

"Bunun gibi kız görülmemiştir, bilmiyorum neler karıştırıyor," dedi Lechmere, neredeyse soluk soluğa.

"Gerçekten de görülmemiştir, hızlı delikanlılarla geceyarıları itiş kakış laf yarıştırmak!"

Fakat genç Lechmere ayrıldığı noktayı da ortaya koydu. "Ama, yani sanıyorum, Owen'dan hoşlandığı için."

Bay Coyle, bu beklenmedik ince düşünce emaresinden etkilenmişti ki, hemen yapıştırdı: "Peki oğlanın *ondan* hoşlandığını düşünüyor musun?"

Öğrencisinin süngüsü düştü ve şikâyet eder gibi içini çekerek yanıtladı. "Bilmiyorum, benden paso, ama eminim Owen *gerçekten de* bir şeyler görmüş ya da duymuş," diye ekledi delikanlı.

"O gülünç yerde mi? Neden bu kadar eminsin?"

"E, çünkü öyle gibi bir hali var. Anlaşılır yani, böyle bir durumda. Sanki bir şeyler olmuş gibi davranıyor."

"O zaman neden adını koymuyor?"

Genç Lechmere bir an düşündü ve cevabını buldu. "Belki de söylenemeyecek kadar kötü bir şey."

Spencer Coyle bir kahkaha attı. "Şu halde, odaya girenin *sen* olmadığına memnunsun, değil mi?"

"Hem de nasıl!"

"Git yat, kazkafalı," dedi Spencer, sinirli alaycılığına yeniden kavuşmuştu. "Fakat gitmeden önce anlat bana, Owen kızın 'yalan söylüyorsun' ithamına nasıl karşılık verdi?"

"'Beni kendi ellerinle götür kilitle istersen!' dedi."

"Kız da *götürdü mü?*"

"Bilmiyorum, ben yukarı çıktım."

Coyle, öğrencisiyle uzun uzun bakıştı. "Şu anda holde olduklarını sanmıyorum. Owen'ın kendi odası nerede?"

"En ufak bir fikrim yok."

Bay Coyle ne yapacağını bilemiyordu; o da bu konuda oğlan kadar çaresizdi ve kapı kollarını zorlayarak oda oda gezecek hali yoktu. Genç Lechmere'ye gidip uyumaya çalışmasını söyledi; sonra koridora çıktı. Kendi kendine Owen'ın kendisine göstermiş olduğu odayı bulup bulamayacağını sordu, ötekiler gibi onun da kapısının üzerinde çok eskiden konulmuş ismi yazılıydı. Fakat Paramore'un koridorları dolambaçlıydı; dahası, hizmetkârların bir kısmı hâlâ ayakta olmalıydılar, o da nahoş bir biçimde odaları kolaçan ediyormuş gibi görünmek istemiyordu. Odasına geri döndü, Bayan Coyle onun huzursuzluğunun sürmekte olduğunu çok geçmeden fark etti. O da, kendi adına, bu korkunç evde, üzerine giderek daha çok bir 'ürperme' geldiğini itiraf edince, gecenin ilk yarısını konuşarak geçirdiler, bu yüzden, bekleyişlerinin bir kısmı kaçınılmaz olarak kocanın toy Lechmere ile konuşması ve bu konu hakkındaki

fikir alışverişleri çevresinde gelişti. Sabaha karşı ikiye doğru, Bayan Coyle'un herkesin peşine düştüğü genç dostları hakkındaki tedirginliği ve acımasız kızın onun buraya çağrılışından yararlanıp onu korkunç bir sınava tabi tutmuş olabileceği konusundaki korkusu o derece arttı ki kocasına uykusuz kalmak pahasına gidip neler olup bittiğine bakması için yalvardı. Fakat Spencer, sapkınca, gecenin mutlak sessizliği üzerlerine çöktüğünde, Owen'ın kimbilir nasıl tekinsiz bir külfete katlanmaya hazır oluşunu, gönülsüz de olsa, kendi kendine kabul ettirmişti; zavallı çocuk, dün gece atlattığı sınav dolayısıyla bu gece daha da kararlı bir çaba göstermek zorundaydı, ki bu da zaten zorlanmış olan sinirlerini kuşkusuz daha da gerecekti. "Umarım *odadadır*," dedi Coyle, karısına, "bu onların ne kadar çirkin biçimde haksız olduklarını gösterir!" Her durumda, çok az tanıdığı bir evde aramalara kalkışamazdı. Tutarsızlık içindeydi, yatmaya hazırlanmadı. Elinde romanı, mumunu yakarak oturma odasında oturdu; çenesi düşüp uyuklamaya başlayacağını düşünüyordu. Neyse, sonunda Bayan Coyle da sırtını dönüp konuşmayı kesti, Coyle da koltuğunda uyuyakaldı. Ne kadar uzun süre uyuduğunu sonradan hesaplayarak çıkardı; bir kere, şaşalayarak ve korkunç bir gürültüyle uyandığını biliyordu. Bilinci çabucak aydınlandı, kuşkusuz karısının yan odadan gelen ve uyandığını onaylayan dehşet çığlığı da buna yardımcı oldu. Fakat karısını umursamadı bile; çoktan koridora fırlamıştı. Orada ses tekrarlan-

dı; bu, azap dolu bir dehşet içinde 'İmdat! İmdat!' diye bağıran bir kadının sesiydi. Evin uzak bir köşesinden geliyordu, fakat sesin geldiği yer kendini yeterince belli ediyordu. Kulağında açılan kapıların ve korkmuş seslerin sedaları, gözlerinin önünde şafağın ilk saatlerinin solgun ışığı, son hızla koşturdu. Koridorlardan birinin dönemecinde, baygın halde bir sıraya uzanmış beyazlı bir kıza rastgeldi; her şey birden gün gibi aydınlandı, kızın alayla, kışkırtarak neden olduğu olay karşısında gururuna çok geç karışan bir vicdan azabı ürpertisiyle, kurbanını layık gördüğü horgörüden azat etmeye geldiğini ve, kendi eseri olan bu felaket karşısında perişan, gerisin geri kaçtığını anladı; aynı anda, açık bir kapının eşiğinde, şaşkınlıktan ağzı açık halde, kendisi de tanık oldu bu felakete. Owen Wingrave, üzerinde onu son gördüğündeki kıyafeti, tam atasının ölü bulunduğu noktada, ölü yatıyordu. Tepeden tırnağa, harp meydanında yatan genç bir asker gibiydi.

Dostlarımızın Dostları

Kehanetiniz doğru çıktı, epeyce ilginç buldum okuduklarımı, fakat şu hassas soruya cevap vermeye yetmiyorlar: Bunlar yayınlanabilir mi? Hanımın günceleri umduğumdan daha az düzenli çıktı; sağolsun, sadece not tutmak ve nakletmekten ileriye gidememiş. Özetlemiş, derlemiş; anlatılacak tek bir iyi hikâye yok ki kulağından tutup notlarına koymamış olsun. Tabii, duyduklarından çok, gördüklerinden ve hissettiklerinden söz ediyorum. Bazen kendinden bahisle yazıyor, bazen başkalarından, bazen de ikisi birden. En canlı biçimde kaleme aldıkları da bu sonuncusu. Ama, takdir edersiniz, en canlı biçimde anlattıkları en yayınlanabilir olanlar değil. Gerçeği söylemek gerekirse, müthiş boşboğaz ya da en azından *beni* boşboğazlığa sevkedecek malzemeyi sunuyor. Okuma kolaylığı açısından küçük küçük bölümlere ayırarak size yol-

ladığım şu aşağıki parça mesela. İnce bir defteri dolduruyordu bunlar, kopye ettirttim, aşağı yukarı bir sonu ve başı olma erdemine sahip tek şey bu, anlam ifade eden bir bütün. Anladığım kadarıyla bu parçalar yıllar önce yazılmış. Ayrıntısıyla anlattığı şeyleri müthiş bir hayretle okudum, bunlardan çıkacak acayip sonucu içime sindirmek için de elimden geleni yaptım. "Bunlar her okura çarpıcı gelecek şeyler, öyle değil mi?" diyeceksiniz. Ama bir an bile, böyle bir belgeyi cümle âlemin gözleri önüne serebileceğimi düşünebilir misiniz? Gerçi o, kendisi, cümle âlemin anlattıklarını okumasını istermiş gibi, dostlarının ne adınıne de adlarının başharflerini vermiş. Sahi, onların kim olduğu hakkında herhangi bir bilginiz var mı? Sözü ona bırakıyorum.

I

Elbette, kendi başıma dert açtığının pekâlâ farkındayım; ama bunu bilmenin bana yararı yok. Adama kızdan ilk bahseden benim – adam kızın adını bile duymamıştı. Gerçi ben bahsetmemiş olsam başka biri bu eksiği giderirdi; sonradan bu düşünceyle avutmaya çalıştım kendimi. Ama düşüncenin verdiği avuntu cılız oluyor; hayatta tek avuntu budalaca davranmış olmamaktır. Bu ise herhalde hiç tadamayacağım bir mutluluk. "Onunla tanışıp bu konuyu konuşmalısın," deyivermiştim hemen. "Aynı cins insanlarsınız ikiniz de." Ona kızın kim olduğunu anlatmış ve

aynı cins insanlar olduklarını söylemiştim, çünkü gençliğinde adamın başından garip bir macera geçmişti, hemen hemen aynı zamanlarda kızın da. Kızın dostları iyi bilirlerdi bu olayı, sık sık anlattırırlardı ona. Tatlı, zeki, güzel, mutsuzdu; ama esas itibarıyla şöhretini borçlu olduğu o garip olaydan başkası değildi.
On sekiz yaşında, teyzelerinden biriyle ülke dışında bir yerlerdeyken, bir sanrıda ebeveyninden birininin ölüm anını görmüştü. Ebeveyni yüzlerce mil uzakta, İngiltere'deydi ve bildiği kadarıyla ne ölmekteydi ne de ölmüştü. Gündüz vakti, büyük ve yabancı bir kentin müzesinde olmuştu olay. Yanındakileri geride bırakıp, tek başına, içinde ünlü bir eser bulunan bir odaya girmişti, o sırada odada iki kişi bulunuyordu. Bunlardan biri ihtiyar bir müze bekçisiydi; ikincisinin ise, önce bir yabancı, bir turist olduğunu sanmıştı. Bu kişinin başının açık olduğunu ve bir bankın üzerinde oturmakta olduğunu hayal meyal fark etmişti. Fakat, bakar bakmaz, şaşkınlıkla babasını görmüştü, babası sanki uzun zamandır onu bekliyormuş gibi, sitem derecesinde tarifsiz bir keder ve sabırsızlıkla ona bakmıştı. Şaşkınlıkla, "Babacığım, neyin var?" diye bir çığlık atarak yanına koşmuştu, fakat bunu yapar yapmaz adam ortadan kayboluverince daha da allak bullak olmuş, o ara yanına gelen bekçi ve akrabaları ne yapacaklarını şaşırarak başına toplaşmışlardı. Bu insanlar, resmi görevli, teyze, kuzenler, böylece, bir anlamda olayın tanıklarıydılar; en azından olayın onun üzerinde yarat-

tığı etkinin; bir de içlerinden birinin tedavisiyle meşgul olan ve hemen kendisine haber ulaştırılan doktorun tanıklığı var. Kıza yatışması için ilaç vermiş, ama teyzeyi de kenara çekip, "Bekleyelim görelim, eve gidince arkası gelecek mi," demişti. Arkası çoktan *gelmiş bulunuyordu*; zavallı baba, ani ve şiddetli bir kalp krizi geçirmiş, o sabah ölmüştü. Teyze, daha o gün çıkmadan, olayı haber veren ve kızı felaket haberine hazırlamasını rica eden bir telgraf aldı. Oysa yeğen çoktan hazırdı ve bu gördüğü hayal kızın üzerinde silinmez bir iz bırakacaktı. Dostları olan bizlere haber hemen aktarılmış ve bizler de tüylerimiz ürpererek birbirimize nakletmiştik. Aradan on iki yıl geçmişti, mutsuz bir evlilik yapmış ve kocasından ayrı yaşayan bir kadın olarak bizim için başka açılardan ilginç olmuştu; ama şu anda taşıdığı isim sıkça rastlanan bir isim olduğu ve, dahası, sadece ayrı yaşaması ona pek bir seçkinlik kazandırmaya yetmediği için, onu genellikle 'biliyorsunuz, babasının hayaletini gören kız' diye tanımlamak âdettendi.

Erkeğe gelince, ah canım, o da annesininkini görmüştü – işte buyrun! Başlangıçta bilmiyordum; onunla ahbaplığımız yakınlaştıkça, sıcaklaştıkça, konuşmamız yol almış, bana kendisi bu olaydan bahsetmiş, bahsetmek suretiyle de beni ona bu alanda bir rakibesi –kendisiyle başına gelen bu olay hakkında konuşabileceği bir kişi– bulunduğunu söylemeye sevketmişti. Sonraları, onun hikâyesi de, belki de benim yerli yersiz tekrarlamam sonucunda, üzerine yapıştırılmış,

kullanışlı, ilginç bir etiket haline gelmişti; ama bu konuşmadan bir yıl önce, bana ilk tanıştırıldığında konu bu değildi. Başka erdemleri vardı, öteki zavallımın da olduğu gibi. Açık söyleyeyim, ben daha başından erkeğin erdemlerinin farkındaydım; daha o benimkileri keşfetmeden önce ben onunkileri keşfetmiştim. O zaman bile, onun hayatına dair bu garip anekdotu, kendi tecrübelerimden olmasa da, bir biçimde ona denk düşecek başka bir anekdotla karşılamamın onun bana daha çok ilgi duymasına yol açtığını fark ettiğimi hatırlıyorum. Onunki de, kızınki gibi, on-on iki yıl öncesinden kalmaydı; o yıl, Oxford'da, kendince malum nedenlerle 'Long'da takılmıştı. Bir Ağustos öğledensonrasını nehir üzerinde geçirmişti. Günışığı henüz yitmemişken odasına döndüğünde, annesini bakışları oda kapısına mıhlanmış gibi ayakta durur bulmuştu. O sabah, ondan babasıyla birlikte oturduğu Galler'den bir mektup almış bulunuyordu. Annesi onu görünce olağanüstü, ışıl ışıl bir gülümseme yollamış, kollarını ona doğru uzatmış, oğul ileri doğru atılıp sevinçle kucaklamaya davranınca da yitip gitmişti. Oturup o gece annesine bir mektup yazdı, olup bitenleri anlattı; bu mektup özenle saklanmıştır. Ertesi gün, annesinin ölüm haberini aldı. Konuşmalarımız sırasında tesadüfen ona sunabildiğim diğer küçük mucize onu bu yüzden çok etkilemişti. Şimdiye dek hiç benzer bir vakayla karşılaşmamıştı. Mutlaka tanışmalıydılar, arkadaşım ve kendisi; mutlaka ortak bir noktaları olmalıydı, öyle değil mi? Ayar-

lardım, değil mi? Tabii eğer *kızın* bir itirazı olmayacaksa; *kendisinin* en ufak bir itirazı yoktu çünkü. Fırsat bulur bulmaz kızla konuşmaya söz verdim, bir hafta içinde de konuştum. Onun da ancak öteki kadar 'itirazı' vardı; onunla tanışmayı candan istiyordu. Fakat bir buluşma, tanışma gerçekleşmeyecekti – yani buluşma deyince genellikle aklımıza gelen şey.

II

Bu, öykümün sadece bir kısmı – olağanüstü bir biçimde ortaya çıkan engeller. Araya giren bir dizi olaydaydı kabahat; gelgelelim, yıllarca sürüp giden bu engeller, ben ve başkaları için, her ikisiyle de gülüp şakasını yaptığımız bir konu haline geldi. Önceleri oldukça eğlenceliydi, ama giderek can sıkmaya başladı. Garip olan her iki tarafın da uyumlu olmasıydı; olaya kayıtsız değillerdi, dahası, onların bir engelleri yoktu. Olup biten sadece talihin cilvelerinden biriydi, ilgi ve alışkanlıklarının oldukça kesin biçimde birbirine zıt olması da olaya yardımcı oluyordu sanırım. Adamın hayatında daire vardı, ona çok az vakit bırakan, hep bir yerlere gitmesini gerektiren ve randevularını iptal etmesine yol açan bitmez tükenmez teftiş işleri. Dost meclislerinden hoşlanıyordu, fakat her yerde ahbabı vardı ve hepsinden haz ediyordu. Hiçbir zaman o an nerelerde olduğunu bilemezdim, aylarca görmediğim olurdu. Kız ise tam bir ban-

liyö hayatı sürdürüyordu; Richmond'da oturur, hiç 'çıkmaz'dı. Seçkin bir kadındı fakat sosyetik değildi ve insanların dediği gibi, 'durumu'nun farkındaydı. Pek mağrur ve oldukça başına buyruktu, hayatını planladığı gibi yaşardı. Ona yaptırabileceğiniz şeyler vardı, fakat onu davetlerinize getirtemezdiniz. İnsan, yorgunluk verdiği söylenebilecek bir sıklıkla onunkilere giderdi, davetleriyse kuzini, bir fincan çay ve manzaradan ibaretti. Çayı iyiydi; fakat manzara malum manzaraydı, kuzini ise belki manzaradan da tanıdıktı, insanı yıldıracak derecede tanıdık – müzede yanında bulunan akrabalardan biri olan ve şimdilerde birlikte oturduğu sevimsiz bir kız kurusu. Alt dereceden bir akrabayla kurduğu, kısmen ekonomik nedenlere dayalı bu ilişki –onun çok iyi bir kâhya olduğunu söylerdi– bağışlamanız gereken sapkınlıklarından biriydi. Bir diğeri de, kocasıyla yaşadığı kopuşun sonucu olan dile düşmüşlüğüydü. Bunda oldukça aşırıydı, hatta onu marazi bile bulanlar vardı. Kimseye yanaşmazdı; kılı kırk yarardı; herkese her türlü kusuru vehmederdi, daha doğrusu, hiçbir kusuru unutmazdı demeliyim belki de. Bu huyun kendilerinde cüretkârlıktan çok tevazuya yol açtığı az sayıda kadından biriydi. Canımın içi, nasıl da hassastı! Özellikle erkeklerden gelebilecek ilgiye belirgin sınırlar koymuştu: kocasının bir yerlerde her an üzerine çullanmak üzere beklediğini sanırdı. Bunama yaşına gelmemiş erkeklerin ziyaretlerini yasaklamasa da cesaretlendirmezdi: dikkatli davranmanın sonu olmadığını söylerdi.

Ona, talihin kendisini onunkine eş, garip bir biçimde ayrıcalıklı kıldığı bir dostum olduğunu söylediğimde, "Ah, getirin tanışalım!" demesini sağlayacak bir ortam hazırladım. Tutup getirebilirdim adamı, böylece, son derece masum ya da en azından görece dolambaçsız bir durum yaratılmış olurdu. Ama böyle bir şey demedi; "Onunla tanışmalıyım mutlaka; evet, aklımda bulunsun!" demekle yetindi. Bu, ilk gecikmeye yol açtı; o arada da çeşitli olaylar oldu. Bunlardan biri şu; hoş bir insan olduğu için, zaman geçtikçe giderek daha çok dostu oldu ve olaylar öyle gelişti ki bu dostlar da sohbetlerde ondan söz edecek derecede ötekiyle dosttular. Aynı dünyaya, ya da o feci lafı kullanmak gerekirse, aynı çevreye mensup olmadıkları halde, şaşkına dönen çiftimin birçok kez aynı insanlarla bir araya gelmeleri ve herkese komik bir biçimde bir ağızdan aynı şeyleri söyletmeleri garipti. Kızın, birbirlerini tanımadıkları halde, sözleşmişçesine, anında ona *adamı* tavsiye eden dostları vardı. Kızın bir özelliği de vardı: kendinden menkul bir ilginçliği; öyle ki, her birimiz onu özel bir maden olarak korur, kıskançlıkla, az çok gizlilik içinde eserir beserirdik, toplum içinde rastlamadığınız, her isteyenin –hele pespaye insanların hiç– yanına yaklaşamayacakları, bu yüzden de ahbaplığı özellikle zor ve özellikle ender bulunur biri olarak korurduk. Onunla ayrı ayrı görüşürdük: randevulu, koşullu görüşmeler; birbirimize bundan söz etmemekte de özel bir ahenk bulurduk. Herkes 'ondan çok

yakın bir tarihte haber almış olmaktaydı̇ yarışırdı.
Seçilmemişler arasında, Richmond'a yaptığı üç özelliksiz ziyaret yüzünden 'hiç-kimselerin-tanımadığı bir sürü ilginç insanla' içli dışlı olduğunu öne sürebilen sersem bir kadın dahi vardı.
Herkesin birbiriyle tanıştırsam ne iyi olur dediği dostları vardır ve herkes de bu 'ne iyi olur'ların çok başarıyla sonuçlanmadığını hatırlar; fakat harcanan çabanın yoğunluğunun sonucun başarısızlığıyla böylesine doğrudan orantılı olduğu bir başka durum var mıdır, bilemiyorum. Bu işte çabanın yoğunluğu gerçekten de ilgi çekiciydi. Hem kız hem de adam, bana da ötekilere de durumun kendileri için büyük bir eğlence konusu olduğunu ifade ettiler. İlk ortaya atılan sebep zamanla ortadan kayboldu ve elli tane yenisi ortaya çıktı. Birbirlerine öylesine benziyorlardı ki aynı numaralara, aynı zevklere, aynı önyargılara, batıl itikatlara ve sapkınlıklara, aynı fikirlere sahiptiler; aynı şeyleri söylüyor, bazen de yapıyorlardı; aynı kitapları, aynı yazarları ve üslupları, aynı insanları ve yerleri hoş ve nahoş buluyorlardı; görünüşlerinde ve yüz hatlarında bile kimi benzerlikler vardı. Yaygın deyişle, ikisinin de aynı derecede 'hoş' ve neredeyse aynı derecede alımlı insanlar olmaları da duruma denk düşüyordu. "Ama en müthiş benzerlik," diyordu herkes, şaşkınlık içinde, onlar hakkında konuşulurken, "fotoğraf çektirme konusundaki eşine az rastlanır tuhaflıklarıydı." Fotoğrafçı karşısına 'oturmamış' ve bundan bucak bucak kaçan bir onlar kalmışlardı. *Oturmu-*

yorlardı, işte o kadar, kim ne derse desin. Buna yüksek sesle itirazlarımı belirtmiştim; özellikle erkeğin resmini bir Bond Sokağı çerçevesi içinde oturma odamın şöminesi üzerine koymak isterdim. Her durumda, birbirlerini tanımalarını gerektiren sebeplerin en manidarlarından biriydi belki de bu – onları birbirlerinin suratına bir sürü kapıyı çarparak kapatmaya götüren, kuyuya sarkıtılmış birer kova, bir tahterevallinin iki ucu, iki politik parti haline getiren, biri çıkmışken ötekisinin inmesine, biri dışarıdayken ötekinin içeride olmasına yol açan garip işleyişin ortadan kaldırdığı birçok sebep arasında; birinden birini bir eve ancak öbürü o evden çıktığında getiren ya da öteki gelinceye kadar başkalarına fark ettirmeden çıkıp gitmesine yol açan... Tam ümit kesildiği sırada gelirlerdi, aynı şekilde de kalkıp giderlerdi. Tek kelimeyle değişken, birbiriyle kabili telif olmayan kişilerdi; birbirlerini ıskalamayı öyle alışkanlık haline getirmişlerdi ki ancak önceden planlanmış olmasıyla açıklanabilirdi bu. Fakat olay gerçekte önceden planlanmış olmaktan uzaktı, öyle ki –gerçekten yıllar, yıllar sonra– onlar için hüsranla, sevimsiz bir biçimde bitti. Sanıyorum her türlü çabanın tamamıyla boşuna olduğu anlaşılıncaya kadar onlar da birbirlerini merak edip durdular. Tabii onlara yardımcı olmak üzere birçok şey yapıldı, ama hepsi sadece ayaklarına dolaştığıyla kaldı. Örnek vermek için notlar almış olmam gerekirdi; ama, mesela, ikisinin de hiçbir zaman aynı yemekte bir araya gelemediklerini biliyorum. Birisi için

uygun olan zaman öbürü için uygun olmayandı. Gerçekleşmeyen buluşmada ikisi de kendilerince tam zamanında geldiler, fakat yanlış zamanlarda. Unsurlar işbirliği içindeydi, insanoğlunun bünyesi de olayı pekiştiriyordu. Bir soğukalgınlığı, bir başağrısı, bir cenaze, bir fırtına, bir sis, bir deprem, bir sel er ya da geç araya giriyordu. Olup bitenler artık şaka sınırını aşmıştı.
Ama gene de şaka olarak alınmalıydı, gerçi insan bu şakanın işi ciddiye bindirdiğini hissetmekten kendini alamıyordu, her ikisinde de en son meydana gelen aksilik konusunda bir bilinç, bir farkındalık, olacaklara dair kesinkes kasvetli bir bekleyiş gelişmişti, en sonuncusu, onları artık *nihayet* bir araya getirecek olan, bir tek o ilginçliğini sürdürüyordu sürdürüyorsa. Ondan öncekilerin ağızda bıraktığı tat onlarda bu hissi ayakta tutmaya yaramıştı. Son derece utanıyorlardı – hatta belki biraz birbirlerinden de. Bunca hazırlık, bunca başarısızlık; bütün bunlara değecek bir şey olabilir miydi ki? Buluşabilseler, artık yalnızca yavan kaçacaktı. Onları ömürlerinin sonuna doğru, öyle aptal aptal karşı karşıya dururken gözümün önüne getirebiliyor muyum diye soruyorlardı bana sık sık. Bu şakadan sıkılmışlarsa daha çok sıkılacak başka bir şey de bulurlardı. Birbirinin tıpatıp aynı fikirler ileri sürüyorlardı, her biri de bir biçimde diğerininkilerden haberdar olacağını biliyordu. Sonuçta, denetimi ele geçirenin bu garip mahcubiyet olduğunu sanıyorum gerçekten. Yani, ilk bir ya da iki yıl başka türlüsü ellerinden gelmediği için böyle davranmışlarsa, artık –nasıl

diyeyim– sinirleri laçka olduğu için bir alışkanlığı sürdürüyorlardı. Böylesine düzenli ve böylesine gülünç bir olay ancak bir yerlerde gizlenen bir iradeyle açıklanabilirdi.

III

Onunla olan uzun tanışıklığımızı taçlandırmak üzere erkeğin evlilik teklifini kabul ettiğimde, bana fotoğrafını hediye etmesi şartını koştuğumu söyleyerek latife ettiklerini biliyorum. Fotoğrafını vermedikçe benimkini ona vermeyeceğimi söylediğim doğrudur. En azından, şöminenin üzerinde, elimin altındaydı artık, hem de en seçkin haliyle. Öbürü, beni tebrike geldiğinde, bu şöminenin rafı üzerinde ona en çok yaklaşabileceği noktaya gelmişti. Erkek, fotoğrafını çektirmek suretiyle örnek oluşturmuştu, kızı da bu örnekten ders almaya davet ettim; erkek, sapkınlığından fedakârlık etmişti, o da edemez miydi? O da nişanını dolayısıyla bana bir hediye vermeliydi – bana bu fotoğrafla yan yana konacak kendi fotoğrafını veremez miydi? Gülerek başını iki yana salladı; bir çiçeğin yapraklarını ürpertmek üzere ta uzaklardan esen rüzgâr gibi, aklına geldiğince baş sallamaları vardı. Müstakbel kocamın fotoğrafıyla yan yana duracak fotoğraf ancak onun gelecekteki karısının fotoğrafı olabilirdi. Karar vermişti bir kere – nedenini kendisinin de açıklamayadığı bu karardan şaşmayacaktı. Bir önyargıydı bu, bir *entétement*, bir ant – fo-

toğraf çektirmeden yaşayıp ölecekti. Artık bu andında tek başınaydı; bundan hoşlanıyordu; bu onu çok daha orijinal kılıyordu. Sabık ortağının tuzağa düşüşünden müthiş bir keyif aldı ve uzun uzun onun resmine baktı, arkasını okumak üzere fotoğrafı çevirse de hakkında önemli bir yorumda bulunmadı. Nişanlanmamız hakkında da hoş şeyler söyledi; nazik, iyi duygularla dolu sözler. "Sen onu benim *tanımadığım* süreden daha uzun süredir tanıyorsun," dedi, "bu da çok uzun bir zaman olmalı." Uzun zamandır nasıl birlikte türlü şeyler görüp geçirdiğimizi, bu yüzden de de artık kaderlerimizi birleştirmenin yapılabilecek en mantıklı iş olduğunu anlıyordu. Bütün bunları çok iyi hatırlıyorum, arkasından gelenler o kadar acayipti ki ilişkimizin her zamanki doğallığını koruduğu en son noktaya bir işaret koymak bana bir tür iç rahatlığı veriyor. Aniden delirerek aramızdaki ilişkinin niteliğini değiştiren ve ortadan kaldıran benim. Şimdi anlıyorum ki, o bana bunun için hiçbir bahane sağlamış değildi, ben onun Bond Sokağı çerçevesindeki yakışıklı yüze bakışından bir bahane çıkarmıştım. Peki o yüze nasıl baksın istemiştim ki? Daha en baştan o yüzü sevsin istemiştim. E, hâlâ da istiyordum – kıza, bana onları birbirinden ayıran bu sersemce büyüyü bozmak için bu kez gerçekten yardım edeceğini söylettirdim. Kız kendine düşeni gereken biçimde yapacaksa erkeğin de kendine düşeni yerine getirmesi için erkekle konuşup anlaşmıştım. Şimdi konumum değişmişti, artık erkeğin adına konuşacak konumday-

dım. Önümüzdeki cumartesi saat tam beşte burada olacağına garanti veriyordum. Önemli bir iş için kent dışındaydı fakat sözüne harfiyen uyacağına, vaktinden önce burada olacağına söz veriyordu. "Kesinkes emin misin?" diye sordu kız, düşünceli ve kaygılı bir yüzle: biraz solgunlaşmıştı yanılmıyorsam. Yorgundu, halsizdi: erkeğin onu bu kadar kötü bir anında görecek olması ne yazıktı. Onu bundan beş yıl önce *görebilseydi*! Bense, bu kez emin olduğumu ve bu nedenle başarının sadece kendisine bağlı olduğunu söyledim. Cumartesi saat beşte parmağımla gösterdiğim şu sandalyede oturuyor olacaktı, ki bir hafta önce o aynı sandalyede –gerçi bundan söz etmedim– otururken bana geleceğimizle ilgili sorduğu sorular, onun evlenme teklifini kabul etmeme yol açmıştı. Kız hiç sesini çıkarmadan sandalyeye baktı, fotoğrafa da aynen öyle bakmıştı, ben bu arada yirminci kere insanın en sevdiği dostunu canımın içi dediği kişiye tanıştırmasının bu kadar müşkül olmasının saçmalığından söz ediyordum. Bir an için güzelliğini geri getiren bir gülümsemeyle, "En sevdiğin dostun muyum *ben*?" diye sordu. Onu göğsüme bastırarak cevapladım, bunun üzerine, "Peki, geleceğim. Müthiş korkuyorum, fakat bana güvenebilirsin," dedi. Yanımdan ayrıldığında neden korkuyor olabileceğini düşünmeye koyuldum, o kadar içten konuşmuştu ki. Ertesi gün, öğleden sonra geç saatlerde, ondan üç satırlık bir mektup aldım: eve gittiğinde kocasının ölüm haberini almıştı. Onu yedi yıldır görmüyordu, fakat haberi başkala-

rından duymadan önce kendisinden öğrenmemi istiyordu. Fakat, bunu itiraf etmek garip ve hüzün verici olmakla birlikte, bu olay hayatında o kadar az bir değişikliğe yol açmıştı ki randevusuna aynen sadık kalacaktı. Onun adına mutlu oldum, en azından artık parası olacağı anlamına geliyordu bu herhalde; ama bu arada, korktuğunu söyleyişini unutmak şöyle dursun, korkması için bir neden olduğu düşüncesi yeniden geçti aklımdan. Gecenin ilerleyen saatlerinde korkusu bana da bulaştı ve göğüs kafesimde bir panik halini aldı. Kıskançlık değildi, dayanılmaz bir kıskançlık korkusuydu. Karı koca oluncaya kadar çenemi tutamadığım için ne büyük bir budala olduğumu düşündüm. Ondan sonra kendimi biraz daha güvende hissedebilirdim. Bir ay daha beklemekten ibaretti mesele, bu kadar uzun süre beklemiş insanlar için kuşkusuz önemsiz bir süre. Gergin olduğu gün gibi ortadaydı, artık serbest kaldığına göre gerginliği azalmayacak, artacaktı. Keskin bir önsezi değil de neydi hissettiğim o halde? Şimdiye kadar araya girenlerin kurbanı olmuştu, ya şimdiden sonra araya giren kendisi olursa? Bu durumda kurban zavallı benden başkası olmayacaktı. Araya Girenler, Kader'in tehlike işaret eden parmağından başka ne olabilirdi ki? Tehlike tabii zavallı *bana* yönelikti. Alışılmadık sıklıkta bir dizi rastlantı sayesinde uzakta tutulmuşlardı; ama görülüyordu ki rastlantının egemenliği artık sona ermekteydi. İçimden, ikisinin de randevuya geleceklerini hissediyordum. Gitgide birbirlerine

yaklaştıkları, kavuştukları duygusuna kapılıyordum. Körebede birini ebelemek üzere olan oyuncular gibiydiler; birini ebelemiş, 'sobe' demek üzerelerdi. Büyüyü bozmaktan söz etmiştik; evet, sonuçta bozulacaktı – tabii eğer başka bir biçime bürünür de birbirlerini yakalayamamaları birbirlerine giderek daha çok tesadüf etmeleri halini almazsa. Bunu düşündükçe huzur kalmıyordu bende; uykularım kaçıyordu, geceyarıları cin gibi ayaktaydım. Sonunda, korkunun ecele faydası olmadığını, rastlantının egemenliği sona erdiğine göre dizginleri ele alınam gerektiğini hissettim. Oturdum, erkeğe döndüğünde bulacağı bir not karaladım, hizmetçiler uykuda oldukları için rüzgârların fırdöndüğü sokağa çıkıp mektubu en yakın posta kutusuna kendi ellerimle attım. Mektupta akşamüzeri kararlaştırdığımız saatte evde olamayacağımı, ziyaretini yemek saatine ertelemesi gerekeceğini söylüyordum. Bu, üstü kapalı olarak, geldiğinde sadece beni bulacağı anlamına geliyordu.

IV

Sözleştiğimiz gibi kız saat beşte geldiğinde, tabii ki kendimi bir sahtekâr ve alçak gibi hissettim. Yaptığım şey anlık bir deliliğin sonucuydu ama en azından, dedikleri gibi, 'telafisi' için elimden geleni yapmalıydım. Bir saat kadar kaldı; erkek tabii hiç görünmedi; benim de elimden sahtekârlığımda direnmekten başka bir şey gelmedi. Söz-

leştiğimiz gibi kalkıp gelmesinin en iyi çözüm olduğunu düşünmüştüm; şimdi bana çok garip gelse de, bunun suçumu hafiflettiğini sanmıştım. Ama o karşımda öyle apaçık bezgin ve bitkin, kocasının ölümünün önünde açtığı ihtimalleri derinden hissederek otururken, gerçekten içimi yakan bir acıma ve pişmanlık duydum. Yaptığım şeyi ona o an anlatmadımsa, bu, fazlasıyla utandığım içindi. Şaşkınlık numarasına kalkıştım – sonuna kadar hem de; bu işin olacağına bundan daha fazla inanamazdım dedim. Anlatırken yüzüm kızarıyor, bunu yaptıklarımın bir cezası olarak görüyorum. Erkeğe attım tuttum; aksilikler, terslikler uydurdum; saatin akrebiyle yelkovanı yol alırken, şaşkınlık içinde, bir kere daha talihlerinin yaver gitmediğini söyledim. 'Talihleri' dememe gülümsedi, ama gergin görünüyordu, alışık olmadığım bir görünüşü vardı. Beni sözümü sürdürmeye sevkeden, gariptir, üzerindeki yas giysileri oldu, öyle kat kat krepdöşinler değil, ama sade, titiz bir siyah. Bonesine üç küçük siyah tüy iliştirmişti. Küçük bir astragan manşonu vardı. Bunları hep aklımda tutarak kendimi haklı çıkardım. Bana bu ani ölümün kendisi için hiçbir önemi olmadığını yazmıştı ama görüldüğü kadarıyla işte bu kadar fark ediyordu. Usul ve adaba uyma yanlısıysa cenazenin ertesi günü ya da daha ertesi gün çaya gitmeme kuralına niye uymuyordu? Demek ki, kocasının gömülmesini bekleyemeyecek kadar görmeye can attığı biri vardı. Bu can atışın bu kadar açıkça ortaya konması, alçakça tertibimi yerine getir-

mekte daha da sert ve acımasız yaptı beni, fakat aynı zamanda, saatler ilerledikçe, onda düşkırıklığından daha derin ve daha az başarıyla gizleyebildiği bir şeyler olduğu hissine kapıldım. Yani, alttan alta garip bir ferahlama, bir tehlikenin geçip gittiğini gördüğünde salıverilen hafif bir soluk. Benimle geçirdiği bu kısır saat içinde olup biten, en nihayet ondan vazgeçmiş olmasıydı. Onu tamamen salıvermişti. Bu konuyu, hayatta herhangi bir konuda tanık olduğum en zarif şaka haline getirmişti; gene de, belki de bu yüzden, hayatının en önemli anlarından birini yaşamaktaydı. Hafif bir neşeyle öteki nafile randevulardan, bu uzun sürmüş saklambaç oyunundan, böylesi bir ilişkinin örneği görülmemiş tuhaflığından söz etti. Çünkü bu bir *ilişkiydi* ya da *ilişki* olmuştu, öyle değil mi? Anlaşılmaz olan tarafı buydu. Gitmek üzere ayağa kalktığında ona, evet, her zamankinden de çok öyle olduğunu fakat olup bitenlerden sonra ona başka bir fırsat daha hazırlamaya yüzüm olmadığını söyledim. Tek fırsat benim evlilik törenim olacaktı, gün gibi aşikârdı. Elbette, düğünüme gelecekti, değil mi? *Erkeğin* bile geleceği umut ediliyordu. "*Ben* gelirsem, o gelmeyecektir!" Kahkahasındaki tiz titremeyi ve küçük kırılmayı hatırlıyorum. "Dediğinde haklılık payı yok değil," dedim. Bu yüzden, ilk yapılacak iş, hayırlısıyla evlenmemizdi. "Bize yararı olmaz ki bunun! Bize hiçbir şeyin yararı olmaz!" dedi, bana bir veda öpücüğü verirken. "Onu hiç, hiç görmeyeceğim!" Yanımdan bu sözlerle ayrıldı.

Ondaki düşkırıklığı dediğim şeye katlanabilmiştim; ama biri iki saat sonra erkeği yemeğe aldığımda, onunkini kaldıramadığımı keşfettim. Giriştiğim manevranın onu nasıl etkileyebileceğini pek düşünmemişim; ama sonuç, hayatta onun ağzından çıktığını duyduğum ilk sitem sözcüğü oldu. 'Sitem' diyorum, çünkü bu olağanüstü koşullar dahilinde onu böylesi bir randevudan mahrum etmemenin bir yolunu bulamamamın kendisini ne kadar şaşırttığını söyleyişini ancak bu kelimeyle ifade edebiliyorum. Ya dışarı çıkmak zorunda kalmamayı becerebilmeli ya da ne olursa olsun buluşmalarını sağlamalıydım. Benim oturma odamda ben olmadan da pekâlâ anlaşıp görüşebilirlerdi. Bunu duyunca tam anlamıyla yıkıldım, işlediğim günahı ve ardında yatan sefil sebebi açıkladım. Kıza gelmemesini söylemiş ya da kendim dışarı çıkmış değildim; gelmiş, bir saat kadar erkeği bekledikten sonra işi çıkıp gelmediğini sanarak evi terk etmişti.

"Benim korkunç kaba biri olduğumu düşünüyordur herhalde," diye haykırdı. "Benim hakkımda bir şey dedi mi?" Bir an belli belirsiz soluğunu tuttuğunu hatırlıyorum. "Demeye hakkı olan şeyi?"

"En ufak bir duygu belirten bir şey söylemedi, seni temin ederim. Fotoğrafına baktı, hatta arkasını çevirdi, adresin yazılı ya senin orada. Ama herhangi bir duygu belirtmedi. O kadar da umursadığı yok."

"O halde neden korkuyorsun ondan?"

"Ondan korkmuyordum. Korkum sendendi."

"Ona âşık olacağımdan bu kadar mı emindin? Böyle bir ihtimalden hiç bahsetmemiştin önceden," diye sözlerine devam etti, benden ses çıkmayınca. "Hayran olunacak biri olduğunu söylemiştin ama bana ondan bu biçimde bahsetmemiştin hiç."

"Yani anlatmış *olsam* onunla o sıralar ne yapar eder tanışırdın mı demek istiyorsun? O zaman böyle bir şeyden korkmuyordum," diye ekledim. "Korkmamı gerektirecek bir sebep yoktu."

Bunun üzerine, beni öptü ve ötekinin de bir iki saat önce aynı şeyi yaptığı hatırıma gelince bu öpücüğün sanki ötekinin öpücüğünün dudaklarımdaki zonklamasını dindirmek için olduğunu aklımdan geçirdim. Öpücüklere rağmen olay beni hafifçe ürpertmişti ve erkeğin beni bir düzenbazlık yaparken yakalamış olması duygusu bana kendimi müthiş suçlu hissettirmişti. Olay benim dürüst itirafım sonucu ortaya çıkmıştı ama sanki üzerimde silmem gereken bir leke varmışçasına mutsuzdum. Kızın, onun gelip gelmemesini umursamazmış gibi davrandığını söylediğim zamanki bakışı bir türlü gözümün önünden gitmiyordu. Onu tanıdım tanıyalı ilk kez söylediğim bir şeyden kuşkuya düşüyormuş gibiydi. Yanımdan ayrılmadan önce, kıza hilemi itiraf edeceğimi söyledim; yarın ilk iş Richmond'a gidecek ve ona erkeğin hiçbir suçu olmadığını anlatacaktım. Bunu söylediğimde beni yeniden öptü. "Günahımın kefaretini ödeyeceğim," dedim; kendimi yerlere atacaktım; itiraf edecek, af dileyecektim. Bunun üzerine, beni yeniden öptü.

V

Ertesi gün, trende, böyle bir işe kalkışmama ses çıkarmamasının kendi açısından iyi bir pazarlık olduğunu düşündüm; ama kararım kesindi, sonuna kadar gidecektim. Manzaranın başladığı yere kadar çıkan uzun yamacı tırmandım, evin kapısını çaldım. Pancurların hâlâ kapalı olmasına biraz şaşırdım, üzerimdeki gerginlik dolayısıyla erken gelmişsem de insanlara uyanmaya zaman tanımayacak kadar da erken gelmemiştim.

"Evde mi dediniz, öyle mi hamfendi? O ebediyen gitti."

Orta yaşlı hizmetçinin bu sözleri karşısında müthiş şaşırmıştım. "Gitti mi?"

"Daha doğrusu, öldü hamfendi." Bu korkunç kelimeyi söylerken soluksuz kalır gibi oldu. "Dün geceleyin öldü."

Ağzımdan kopan tiz çığlık kendi kulaklarımda bile bu saatte olmayacak bir şeymiş gibi yakışıksızca çınladı. Bir an sanki onu öldüren benmişim gibi geldi; benzim attı ve hayal meyal, kadının bana doğru uzanan kollarını gördüm. Sonra neler olup bitti hatırlamıyorum; sadece, sanıyorum, çok kısa bir aradan sonra, arkadaşımın o sersem kuzininin, karartılmış bir odada bastırılmış, suçlayan hıçkırıklarla karşımda ağlayışını hatırlıyorum. İlk anda bir batıl inanç saikiyle, delirmiş gibi bilincine vardığım tek şey olan o sorumluluğun sancısını kavramamam, ona inanmam ve onu müthiş bir güçle itmem ne kadar sürdü bilemiyorum. Doktorun teşhisi son derece aklıba-

şında ve açıktı: evliliğinde maruz kaldığı sıkıntılar ve dehşet dolayısıyla yıllar önce edindiği, uzun süredir ortaya çıkmayan bir kalp zaafiyeti vardı. O günlerde kocasıyla arasında acımasız sahneler yaşanmıştı, hayatından endişeye düştüğü olmuştu. Sürdürdüğü belirgin biçimde sakin yaşamla da apaçık farkında olduğu üzere, her türlü heyecandan, endişe ve gerilimden tamamen uzak durması gerekiyordu; ama insanın, hele 'gerçek bir hanımefendi'nin hayatın *her türlü* sarsıcı akıbetinden kaçınabilmesi mümkün müdür? Kocasının ölüm haberini almasından bir ya da iki gün önce başından işte böyle bir olay geçmişti – türlü türlü sarsıcı olay vardır, sadece üzüntü ve şok olması gerekmez. Aslına bakarsanız, böyle bir kurtuluşu beklemiyordu; kocası da en az kendisi kadar uzun yaşayacakmış gibi görünüyordu. Derken, akşam, kentte başından kötü bir olay geçmiş olmalıydı; orada mutlaka aydınlığa kavuşturulması gereken bir şeyler olmuştu. Eve çok geç gelmişti, belki de saat on biri geçiyordu, holde onu son derece merak etmiş olan kuziniyle karşılaştığında bitap düştüğünü, merdivenleri çıkmadan önce biraz dinlenmesi gerektiğini söylemişti. Birlikte oturma odasına geçmişler, canyoldaşı bir kadeh şarap içmesini teklif etmiş ve şarap koymak için dolaba seğirtmişti. Bu iş kısacık bir an sürmüş, bunları bana anlatan arkasına döndüğünde zavallı dostumuzun oturmaya bile fırsat bulamadığını görmüştü. Birdenbire, duyulur duyulmaz bir iniltiyle, divanın üzerine yığılmıştı. Ölmüştü. Hangi meçhul

'ufak sarsıntı' indirmişti ona bu darbeyi? Tanrı göstermesin, nasıl bir yıkım *çökmüştü* kentte üzerine? Hemen aklıma gelen olası rahatsızlık nedenini söyledim, evimde saat beşte müstakbel kocanıla tanışmaya gelip tanışamamış olmasına üzülmüş olabilirdi, erkeğin işi çıktığı için gelememişti, kendisiyle herhangi bir tanışıklığı yoktu. Bu pek önemli bir neden olmayabilirdi tabii; ama bu arada pekâlâ başka bir şey de olmuş olabilirdi: Londra sokaklarında kaza olmasından daha akla yakın ne olabilirdi, hele de o deli gibi giden taksilerden birinde. Ne yapmıştı, nereye gitmişti evimden ayrıldıktan sonra? Dosdoğru eve gitmiş olacağını düşünmüştüm. İkimiz de birden hatırladık, bazen kente yaptığı gezintiler sırasında, kolaylık olsun diye, biraz soluklanmak için, 'Hanımefendilere Mahsus', küçük, sessiz kulübünde bir iki saat dinlenirdi; bunun üzerine, ilk iş, durumu o kulüpten soruşturacağımı söyledim. Sonra, ölüsünün yatırıldığı karanlık, kasvetli odaya girdik, orada onunla biraz yalnız kalınayı arzu ettiğimi söyledim ve yarım saat kadar orada kaldım. Ölüm onu esirgemişti, güzelliği bozulmamıştı; ama yatağının yanına diz çökerken her şeyden önce ölümün onu koruduğunu, sessizliğini bozmadığını geçirdim aklımdan. Öğrenmeyi son derece arzu ettiğim bir şeyin üzerine anahtarı çevirmiş, kilitlemişti.
Bir görevi yerine getirmiş olarak Richmond'dan döndüğümde erkeğin oturduğu kira evine gittim. İlk kez gidiyordum ama orayı hep görmek istemiştim. Ev yirmi odalı olduğu için trafiği

mecburen bol olan merdivenlerde uşağına rastladım, benimle birlikte yukarıya çıkıp kapıyı açtı. Girdiğimi duyunca bir odanın eşiğinde belirdi ve baş başa kalır kalmaz da haberi verdim: "O öldü!"

"Öldü mü?" Çarpılmıştı sanki ve benim haberi böyle durup dururken verişime rağmen kimden söz ettiğimi sormadı bile.

"Dün akşam öldü, hemen benim yanımdan ayrıldıktan sonra!"

Bana yüzünde son derece garip bir ifadeyle baktı, gözleri gözlerimde bir tuzak arıyor gibiydi. "Dün akşam, senin yanından ayrıldıktan sonra mı?" Söylediklerimi donmuş kalmış gibi tekrarladı. Sonra, öyle bir şey döküldü ki dudaklarından, donma sırası şimdi bana gelmişti: "İmkânsız! Onu gördüm ben."

"Onu 'gördün' mü?"

"Tam orada, şu anda durduğun yerde."

Bu bana hemen, sanki bu haberi hazınetıneme yardımcı olsun diye, gençliğinde yaşadığı uyarı niteliğindeki o büyük mucizeyi hatırlattı. "Ölüm saatinde, anlıyorum: anneni de öylesine güzel bir hayal anında görmüştün."

"Ah, annemi gördüğüm gibi *değil*, öyle değil, öyle değil!" Verdiğim haber onu müthiş etkilemişti, bir gün önce versem etkileneceğinden çok daha fazla etkilenmişti; o zaman, kendi kendime, gerçekten aralarında bir ilinti olduğunu, gerçekten de yüz yüze geldiklerini düşündüm, bu duygum giderek güçlendi. Bunun düşüncesi bile, erkeğin ayrıcalıklı durumunu vurgulamaya yarayacak,

onun had safhada anormal biri olarak görünmesine yol açacaktı, ama o, durumun sandığım gibi olmadığında ısrar etti. "Onu yaşarken gördüm. Onunla konuşmak üzere görüştüm. Seni şu anda nasıl görüyorsam öyle gördüm onu."

Bir an, ama sadece bir an, bu iki garip ihtimalden daha kişisel ama daha doğal olanı bana bir çeşit avuntu verdi. Ama bir sonraki resim, kadının benden ayrılıktan sonra ona gelişi ve bu zaman zarfında olmuş olabilecekler gözümün önüne gelince, biraz sertçe çıktığını bildiğim bir sesle sordum: "Ne diye kalkıp gelmiş peki?"

Bir an da olsa düşünmeye vakti olmuştu, kendini toparlayıp sonuçları gözden geçirmeye yetecek kadar, öyle ki, gözlerinde hâlâ heyecan dolu bir ifade varsa da yüzü belirgin biçimde kızarmıştı ve sözlerinin ciddiyetini geçiştirmek üzere gereksiz bir gülümsemeye baş vurdu. "Sadece beni görmeye geldi. Senin evinde olanlardan sonra, sonunda *buluşmalıyız* diye düşünmüş. İçinden böyle gelmesi bana olağanüstü geldi, ben de aynen öyle karşıladım olayı."

Kızın da bulunduğu bu odada çevreme bakındım, onun bulunmuş *olduğu*, benimse şu an ilk defa bulunduğum. "O da olaya senin baktığın gibi mi bakıyordu?"

"O sadece burada bulunuşuyla ve kendini bana göstermekle yetinerek dile getirdi bunu. Bu kadarı yetiyordu!" diye bağırdı, garip bir kahkahayla.

Giderek daha çok meraklanıyordum. "Seninle konuşmadığını mı söylemek istiyorsun?"

"Hiçbir şey demedi. Ben ona bakarken o da bana baktı sadece."
"Sen de konuşmadın, öyle mi?"
Bana gene o acılı gülümsemesiyle baktı. "*Seni* düşündüm. Durum her bakımdan çok nazikti. En hassas biçimde davrandım. Ama gururumu okşadığını anladı." O tuhaf, ahenksiz kahkahasını bile tekrarladı.
"Anlaşılıyor, senin 'hoşuna gitmeyi' başarmış!"
Sonra bir an düşündüm. "Ne kadar kaldı?"
"Nereden bileyim? Yirmi dakika gibi geldi ama herhalde çok daha az sürdü!"
"Yirmi dakika sessizlik!" Bende kesin bir görüş oluşmaya başlamıştı bu arada, hem de artık iyice kesin. "Bana son derece korkunç bir şey anlattığının bilmem farkında mısın?"
Şömineye sırtını vermiş ayakta duruyordu; bu sözlerim üzerine, yüzünde yalvaran bir ifadeyle bana doğru yaklaştı. "Yalvarırım, canımın içi, bunu büyütme!"
Büyütmemeyi başardım, bunu bir biçimde belirttim de; ama kollarını öyle beceriksiz bir hareketle açtığında nedense ona sokulamadım. Bu yüzden aramıza uzunca bir süre büyük bir suskunluğun tedirginliği girdi.

VI

Sonunda şunları söyleyerek bozdu suskunluğu: "Ölümünün en ufak kuşku götürür yanı yok mu?"

"Maalesef hayır. Onu üzerine uzattıkları yatağın yanından demin kalktım."
Gözlerini ısrarla odanın zeminine dikti; sonra kaldırıp benim gözlerime baktı. "Görünüşü nasıl?"
"Görünüşü – huzurlu."
Ben ona bakarken yüzünü öte yana çevirdi; ama çok geçmeden sordu: "Demek ki, saat kaçta?..."
"Geceyarısı suları olmalı. Eve vardığı an yere yığılmış, kendisinin de doktorunun da bildikleri bir kalp rahatsızlığı varmış, oysa ki, olanca dayanıklılığıyla, metanetiyle bana bundan hiç söz etmedi."
Dikkatle dinledi ve bir an bir şey söyleyemedi. Sonunda, taşıdığı neredeyse çocuksu güvenle, gerçekten büyük sadelikle, bu satırları yazarken hâlâ kulaklarımda çınlayan bir sesle, "Ne *harikuladeydi*, değil mi?" dedi. O durumda bile, sana her zaman öyle olduğunu söylememiş miydim diyerek gereken karşılığı verebildim; fakat, bir an sonra, sanki bu sözleri söyledikten hemen sonra, bu sözlerin bende nasıl bir duygu uyandırdığını tahmin etmiş gibi, aceleyle ekledi: "Geceyarısına kadar ev dönmemişse, çok tabiidir ki..."
Hemen atıldım. "Onu görecek epeyce zamanın olmuştu, öyle değil mi? Nasıl olabiliyor," diye sordum, "benim yanımdan geç saatlere kadar ayrılmadığın halde? Tam ne zaman ayrıldığını hatırlamıyorum, zihnim meşguldü. Fakat biliyorsun, yapacak bir sürü işin olduğunu söylemene rağmen akşam yemeğinden sonra uzun bir süre oturdun. O ise bütün akşam 'Hanımlara Mahsus' kulübündeydi, demin uğradım oraya,

onlar da doğruladılar. Çayını orada içmiş; uzun, çok uzun bir süre kalmış."
"O uzun, uzun zaman içinde ne yapmış peki orada?"
Açıklamamın her aşamasında bana karşı çıkmaya hevesli olduğunu gördüm; o ısrar ettikçe ben de kendi açıklamamda direttim, su götürmez bir sapkınlıkla, tuhaflığı ve esrarı daha da koyultan bu açıklamaya yöneldim, çünkü yeniden ayaklanan kıskançlığım iki akıl almaz açıklamadan kabullenilmesi en kolay olanını seçmişti. Düşünüyorum da, uğradığı müthiş hezimete rağmen, kızı yaşarken tanımış olmanın ayrıcalığı göz önüne alınırsa, çok soylu bir açıksözlülükle öylece yalvarıyordu. Ben ise, hâlâ için için yanmakla birlikte, bugün hayretle karşıladığım bir ısrarla, kızın erkeğin annesiyle paylaştığı, ayrıca kızın tarafında da aile mirası olan garip bir yetenek aracılığıyla, ona gençliğinde yaşadığı, kendisinin de genç bir kızken başından geçen mucizevi olayın aynısını yaşattığında ısrar ediyordum. Kız kalkıp gitmişti, hem de tam erkeğin hoşlanacağı bir biçimde; ama hayır, fiziksel olarak değil! Basit bir kanıt sorunuydu bu. Kaldığı küçük kulüpte yaptıklarını –çoğunlukla– biliyorum, öğrendim diye ısrar ettim. Kulüp boştu ama hizmetkârlar kızı hatırlıyordu. Oturma odasının şöminesinin yanında, derin bir koltukta, hiç kıpırdamadan oturmuştu; başını geriye vermiş, gözlerini yummuştu, usulca uyuyor gibiydi.
"Anlıyorum. Fakat saat kaça kadar?"

"O konuda," demek zorunda kaldım, "hizmetkârlar biraz tereddütte kaldılar. Kapıcı kadın maalesef tam bir salak, güya o da o 'hanım'lardan birisi. Akşamın o saatlerinde yerine bakacak biri de olmadığı için, kurallara aykırı olmakla birlikte, gelip gidenleri kollamak üzere oturduğu kulübeden bir süreliğine ayrılmış. Bir dediği öbürünü tutmuyor, bariz biçimde kaçamak cevaplar veriyor; onun için, onun gözlemlerine dayanarak sana belli bir saat söyleyemeyeceğim. Ama bahtsız dostumuzun on buçuğa doğru kulüpten ayrıldığı söylendi."
Bu çok işine gelmişti. "Dosdoğru buraya geldi, trenine de buradan gitti."
"O kadar ucu ucuna hareket etmiş olamaz," diye görüş belirttim. "Bu hiç onun tarzı değildir."
"Ucu ucuna olacak bir durum yoktu ki, canım, bir sürü vakti vardı. Senden geç ayrıldığımı konusunda belleğin seni yanıltıyor: senden, aslına bakarsan, oldukça erken ayrıldım. Seninle geçirdiğim vakit uzun geldiyse özür dilerim, ama saat on sıraları geri dönmüştüm."
"Terliklerini giyip, koltuğuna gömülüp uyumak üzere," diye karşıladını. "Sabaha kadar da uyudun, rüyanda gördün onu!" Hiçbir şey söylemeden, ciddi bakışlarla baktı bana, bastırmaya çalıştığı bir huzursuzluk hissettiğini kanıtlayan bakışlarla. Devam ettim: "Bir ziyaretçin oldu, garip bir saatte hem de, de ki bir hanım, olabilir. Ama hanım var, hanım var. Allahaşkına, sana kartvizitini yollamadıysa, tek kelime konuşmadıysa, üstüne üstlük bir de bir resmini dahi

görmemişsen, bahsettiğimiz kişiyi nasıl olur da tanırsın?"

"Onu en ince ayrıntısına kadar tarif edip durmadınız mı bana? Sana her bir yerini tarif edebilirim."

"Sakın!" diye haykırdım. Öyle haykırmışım ki yeniden güldü. Bunun üzerine kızardım, fakat sözümü sürdürdüm: "Uşağın mı içeri aldı onu?"

"Uşağım dün yoktu, ihtiyaç olduğunda hiç evde olmaz. Bu büyük evin özelliklerinden biri, sokak kapısından girip değişik katlara hemen hemen hiçbir zorlukla karşılaşılmadan ulaşılabilmesi. Uşağım yukarı katın hizmetçisiyle sevişmekte, dün gece de işi uzun sürdü. Dışarı çıktığında dairemin kapısını çok hafifçe aralık bırakır, geri geldiğinde en ufak bir gürültü çıkarmadan içeri sızıversin diye. Bu durumda kapıyı hafifçe itivermek yeter. O da itivermiş işte, tek gereken biraz cesaret."

"Biraz mı? Tonlarca! Ayrıca çeşit çeşit içinden çıkılmaz hesaplar da yapmak gerekir!"

"Eh, yaptı, yapmış yani. Bak, doğrusunu söyleyeyim," diye ekledi, "çok da harikuladeydi yaptığı!" Sesinin tonundaki bir şeyler yüzünden bir süre konuşmaya cesaret edemedim. Sonunda, "Senin nerede oturduğunu nereden biliyordu?" diye sordum.

"Mutlu bir tesadüf sonucu, fotoğrafıma yaptırdığım çerçevenin içine esnafın yapıştırdığı ve sökmeyi unuttuğu küçük etiketten."

"Peki nasıl giyinmişti?"

"Yas elbiseleri içinde, canımın içi. Kat kat krepdöşinler değil, sade ve ciddi bir siyah. Bonesinde

üç küçük kara tüy vardı. Astragan bir manşonu vardı. Sol gözünün yakınında," diye devam etti, "minnacık, uzunlamasına bir yara izi var..." Susturdum. "Kocası okşamış bir keresinde, onun izi." Sonra ekledim: "İyice yakınlaşmış olmalısın ona!" Buna bir cevap vermedi, al al olduğunu sandım, bunu görür görmez de ayaklandım. "Eh, allahaısmarladık!"
"Biraz daha kalmayacak mısın?" Yeniden sevecenlikle yanaştı bana, bu kez sesimi çıkarmadım. "Onun ziyaretinin kendince bir güzelliği vardı," diye mırıldandı, beni kollarında tutarken, "ama seninkinin güzelliği bambaşka."
Öpmesine izin verdim ama dün olduğu gibi; o an da kızın dudaklarının yaşarken değdiği son dudakların erkeğin şu anda bana dokunduğu dudaklar olduğunu aklımdan geçirdim. "Ben yaşamım, anlıyor musun?" diye cevap verdim. "Dün gece gördüğün ölümdü."
"Yaşamdı, yaşam!"
Usul bir inatla konuşuyordu, kollarından kurtuldum. Ayakta durup birbirimize uzun uzun baktık. "Sahneyi anlaşılmaz biçimde tasvir ediyorsun, tasvir edebildiğin kadarıyla elbette. Sen görmeden girdi odaya öyle mi?"
"Yazdığım mektuptan başımı kaldırdım ki –lambanın durduğu masanın başında yazıyordum, iyice kaptırmışım– önümde duruyordu."
"Peki sonra sen ne yaptın?"
"Fırlayıp kalktım, o da gülümseyerek, uyarı maksadıyla ama çok zarif bir vakarla başparmağını dudaklarına koydu. Bunun susalım anlamına

geldiğini anladım, ama garip olan, bir anda bu hareketin onun varlığını açıklaması ve olumlamasıydı. Her neyse, sana söylediğim gibi, kestiremediğim bir süre onunla yüz yüze ayakta durduk. Şu an seninle olduğu gibi."

"Sadece gözlerinizi birbirinize dikip bakarak mı?"

Başını sabırsızca salladı. "Ah! Seninle *biz* gözlerimizi birbirimize dikmiş bakmıyoruz ki!"

"Evet ama konuşuyoruz."

"*Biz* de konuşuyorduk, bir anlamda." O anın hatırasında kaybolup gitti. "Bunun kadar dostaneydi." *Dilimin ucuna kadar geldi, bu* da az *şey* değil, değil mi diyecektim ama onun yerine –anlaşılan– karşılıklı bir hayranlık içinde birbirlerine baktıklarını söyledim. Sonra, onu hemen tanıyıp tanımadığını sordum. "Tam değil," dedi, "çünkü, doğaldır ki, onu beklemiyordum; ama gitmeden çok önce anlamıştım kim olduğunu, onun sadece ve sadece kim olabileceğini."

Biraz düşündüm. "Peki sonunda gidişi nasıl oldu?"

"Geldiği gibi. Kapı arkasında açık duruyordu, çıktı gitti."

"Hızlı mı çıktı yavaş mı?"

"*Oldukça çabuk. Ama arkasına bakarak,*" *diye* ekledi gülümseyerek. "Gitmesine izin verdim, çünkü onun istediği gibi davranmam gerektiğini gayet iyi anlamıştım."

Uzun, pesten bir soluk salıverdiğimi fark ettim. "Eh, şimdi de *benim* istediğimi yap, *benim* gitmeme izin ver."

Bu sözlerim üzerine yeniden bana yaklaştı, beni alıkoymak, ikna etmek istedi, durumun gerektirdiği hoş bir tavır takınarak benim bambaşka olduğumu söyledi. Kadına elini sürüp sürmediğini öğrenmek için dünyaları verirdim ama kelimeler ağzımdan dökülmeyi reddettiler; dökülseler, ne korkunç ve ne bayağı çıkacaklarını en incesine kadar biliyordum. Başka bir şey dedim, tam olarak ne olduğunu hatırlamıyorum: hafif bir hileye baş vurdum ve, alçakça, sorumu sormadan ondan cevabı almaya çalıştım. Ama söylemedi: beni yatıştırıp avutmak gerektiğini bir bakışta anladığı için, birkaç dakika önce söylediğini mealen yeniden tekrarladı: onun, her zaman ısrarla söylediğim gibi, gerçekten de pek mükemmel olduğunu ama gerçek 'dost'unun ve sonsuza dek kalbinde olanın benden başkası olmadığını söyledi. Bu, deminki cevabımın havasında, "Evet, ben en azından canlıyım," demeye sevketti beni; bu da, korkuyla beklediğim tezat kıvılcımını çaktırmaktan başka işe yaramadı. "Ah, *o da* canlıydı! Canlıydı, canlıydı!"
"Ölüydü o, ölüydü!" diye dayattım canlı bir sesle, öyle *olması gerektiğine* karar vermiş olarak, şimdi düşününce neredeyse tuhaf gelen bir kararlılıkla. Ama ağzımdan çıkan kelime beni ansızın dehşetle doldurdu, kelimenin farklı koşullarda doğal olarak bende çağrıştıracağı tüm duygu bir sel halinde boşalıp gitti. Aynı anda birden anladım ki önümde dindirilmiş, bitmiş, büyük bir sevgi duruyor, üstelik kızı da ne kadar sevmiş, ona ne kadar güvenmiştim. Aynı anda onun

ölümündeki o öksüz güzellik de gözümün önünde belirdi. "Gitti o, sonsuza dek yitirdik onu!" Hıçkırıklara boğuldum.

"Ben de aynen öyle hissediyorum," diye bağırdı, sesinde müthiş bir şefkatle ve avutmak için beni göğsüne bastırarak. "Gitti, sonsuza dek yitirdik onu; o halde, ne fark eder?" Üzerime eğildi, yüzü yüzüme değdiğinde artık bu yüzün benim gözyaşlarımla mı onunkilerle mi ıslandığını bilmiyordum.

VII

Benim savım, inancım, diyebilirim ki, konu hakkındaki genel tavrım, onların gene de kesinkes karşılaşmadıklarıydı; tam da bu yüzden, ondan, kızın mezarı başında bir araya gelmemizi rica ettim. Bunu çok mütevazı ve müşfik bir tavırla yerine getirdi; ikisini de tanıyan ve bu uzun sürmüş latifeden haberdar olan insanları bir araya getiren törenin ağırbaşlılığının, onun orada bulunuşunu her türlü hafiflikten azat edeceğini varsaydım. Öldüğü gece olup biten olaylar üzerine aramızda başka bir konuşma olmadı; kanıtların niteliği beni dehşetle doldurmuştu. Her iki hipotez de çirkindi, tecessüs yüklüydü. Onun hikâyesi tam anlamıyla doğrulanamıyordu, son derece derbeder ve güvenilmez bir insan olduğunu kendisinin söylediği kapıcının ifadesinden başka bir şey yoktu ortada, saat on ile geceyarısı arasında binaya karalara bürünmüş en az üç

hanım girmiş çıkmıştı. Bu çok fazlaydı: üç, ikimiz için de fazla bir sayıydı. O, benim, kızın her adımının hesabını yaptığım kanısında olduğumu biliyordu; konuya kapanmış gözüyle bakmayı seçtik; konuyu daha fazla tartışmaktan kaçındık. Oysa, biliyordum ki, onunki pes ettiğinden değil daha çok beni mutlu etmek istediğindendi. Pes etmeyecekti, sadece tahammül gösteriyordu. Kendi yorumundan vazgeçmiyordu çünkü onu tercih ediyordu. Onu tercih etmesi ise, bana öyle geliyordu ki, gururunu daha çok okşadığı içindi. Ben onun konumunda olacak olsam, kuşkusuz gururuma en az onun kadar düşkün olmakla beraber, aynı tutumda ısrar etmezdim; ama bunlar kişisel mizaçla ilgili meseleler, insanın başkası adına karar veremeyeceği konular. Olayın o çok meraklı kitaplarda nakledilen ve bilimsel toplantılarda tartışılan vakalardan biri olması benim çok daha işime geliyor olabilirdi; sonsuzluğa daha yeni karışmış ve hâlâ insani duygularla titreşmekte olan bir varlığın bir şeyi onarmak, uyarmak, hatta merak güdüsüyle hareket etmesinden daha halisane ve temiz, daha yüce ve soylu bir şey düşünemezdim. *Öylesi* güzel olurdu, mümkün olsa ve onun yerinde olabilsem ben kendimi seçkin ve seçilmiş addederdim. Zaten oldum olası böyle olduğu bilinmiyor muydu, başında zaten seçilmişlik halesiyle gezmiyor muydu, bu durum olaylara daha da güçlü bir kanıt sağlamaz mıydı? Bu gaipten ziyaretler birbirini pekiştirmeye yarıyordu. O bu konuda farklı hissediyordu; ama şunu da eklemeliyim ki,

kendi hikâyesinde ayak direnmemek, hatta ne derler, mesele çıkarmamak yanlısıydı. Ben neye inanmak istersem isteyeyim, bu, olayın daha da çok benim zihnimin ürünü olan bir bilinmezlik olmasına yarıyordu ancak. Benim tarihimin bir parçasıydı bu olay, benim bilincimden üreyen bir bilmece, onun değil; bu yüzden, bana uygun gelen herhangi bir teraneyi tutturmaya hazırdı. Zaten ikimiz de başka işlerle meşguldük; evlilik hazırlıklarımız daha acildi.
Benimkiler kesinlikle acildi; ama günler geçtikçe, inanmak 'istediğim' şeyin, içten içe giderek daha çok inanmaya başladığım şey olduğunu fark ettim. Buna inanmaktan aslında çok da fazla hoşlanmadığımı ya da hoşlanma hissinin inancımı pekiştiren şey olmaktan pek uzak olduğunu da biliyordum. Saplantım, ona bu ismi vermem gerekiyor, artık anlamaya başlamıştım ki, umduğum gibi, beni bekleyen öncelikli görevler tarafından sürülüp atılmıyordu. Yapacak sürüyle işim varsa aklımda bir sürü de düşünce vardı ve uğraşlarımın düşüncelerim tarafından ciddi biçimde tehdit edildikleri bir noktaya geldim. Şimdi her şeyi görüyorum, hepsini hissediyor, hepsini yeniden yaşıyorum. Neşe denen şeyden eser yok bunlarda, tam tersine, ağzımda çok acı bir tat bırakıyorlar; ama gene de kendime haksızlık etmeyeyim, başka biçimde davranamazdım. O garip izlenimler, bugün de karşıma çıksalar bende aynı derin acıya, aynı keskin kuşkulara, aynı, hatta daha da keskin bir kararlılığa yol açarlardı. Ah, yazması hatırlamasından kolay, ama olup

bitenleri saat saat aktarabilsem, anlatılmaz olanı anlatmayı başarabilsem de, çirkinlik ve acı kalemime sekte vururlardı. O halde, kısaca, düğün günümüzden bir hafta önce, onun ölümünden üç hafta sonra, çok ciddi bir meseleyle yüz yüze olduğumu bütün sinirlerimde hissettiğimi ve bu işi yapacaksam hemen o an, bir saat bile gecikmeden yapmam gerektiğini fark ettiğimi söylemeliyim. Dinmeyen kıskançlığım, Medusa yüzlü maske, onun ölümüyle ortadan kalkmamıştı, daha da korkunç biçimde yaşamayı sürdürmüş, dile gelmez kuşkularla beslenmişti. Bugün gerçekten *ağza alınmaz* olabilirdi o kuşkular, eğer bunları dile getirme ihtiyacını o sırada yakıcı bir biçimde hissetmemiş olsaydım. Bu ihtiyaç beni pençesine aldı, sanki beni, beni bekleyen kaderden kurtarmak istiyordu. Bir kere pençesine alınca da –durumun aciliyeti, saatlerin giderek azalması ve zamanın daralması karşısında– aklımda tek bir şey kalmıştı artık, kesinlikle hızlı hareket etmeli ve açıksözlü davranmalıydım. Ona en azından kararımı erteleme kötülüğünü yapmamalıydım; karşımdaki müşkül durum, kaçamak noktası bulunamayacak ölçüde hassastı, ona göre davranmalıydım. Bu yüzden, büyük bir sükûnetle ama bir o kadar da tepeden inme ve çirkin bir biçimde, bir akşam durumumuzu yeniden gözden geçirmemiz ve koşulların tamamen değiştiğini görmemiz gerektiğini sürüverdim önüne.

Cesurca baktı yüzüme. “Nasıl değişmiş allahaşkına?”

"Başka bir kişi girdi aramıza."
Kavraması bir an sürdü. "Kimden söz ettiğini bilmediğimi iddia edecek değilim." Abartıma acıyarak gülümsedi ama merhametli de davranmak istiyordu. "Ölmüş ve gömülmüş bir kadın!"
"Gömülmüş ama ölmüş değil. Başkaları için ölmüş, benim için ölmüş. Ama senin için değil."
"O gece birdenbire belirişine verdiğimiz farklı anlamlara mı geri dönüyorsun yine?"
"Hayır," diye cevap verdim, "hiçbir şeye geri döndüğüm yok. Buna gerek de yok. Önümdeki kanıtlar yeterli zaten."
"Peki iki gözüm, neymiş bunlar?"
"Bambaşka bir insan oldun."
"O abes olay yüzünden mi?"
"Ondan da, onu izleyen başka abesliklerden de."
"Peki *onlar* neymiş allahaşkına?"
Dosdoğru birbirimizin yüzüne bakıyorduk, gözümüzü kırpmadan; ama onun gözlerinde garip, donuk bir ışık vardı ve yüzünün bariz solgunluğu karşısında kendi sözlerime duyduğum güven galebe çaldı. "Ne olduklarını gerçekten bilmiyormuş gibi mi yapıyorsun?" dedim.
"Güzel kızım," diye cevapladı, "çok yuvarlak konuşuyorsun!"
Bir an düşündüm. "Resmi tamamlamaya utanıyor olabilirim de ondan! Ama ona bakarsan, hem de ta başından beri, senin huyundan daha utanç verici bir şey olabilir mi?"
Anlamazlıktan geldi yeniden, her zaman çok güzel becerdiği bir şeydi bu. "Huyum mu?"
"Senin herkesçe malum, garip gücün."

Sabırsızca omuz silkti, abartılmış bir bıkkınlık iniltisi salıverdi. "Ha şu, benim garip gücüm!"

"Hayatın türlü biçimlerine nüfuz etmen," diye soğuk bir sesle devam ettim, "izlenimlere, görünüşlere, biz diğer insanlara –kazancımız ya da kaybımız pahasına– kapalı olan dokunuşlara olan hakimiyetin. Bu, başından beri sana duyduğum derin ilginin bir parçası oldu, seni tanımaktan zevk almamın, hatta bundan düpedüz gurur duymamın nedenlerinden biri. Gözkamaştırıcı bir farklılıktı; hâlâ da gözkamaştırıcı bir farklılık. Ama tabii bunun ne gibi biçimlerde ortaya çıkabileceğini bilemezdim; bilebilsem bile, yaratacağı sonuçların üzerimdeki etkisinin bu derece beklenmedik olacağını kestiremezdim."

"Ne demek istiyorsun sen allahaşkına?" dedi, yalvarırcasına. Ben saldırıya geçmek üzere susup sesimi hazırlarken, "Ne sonuçlar *yaratmış*, söylesene?" diye devam etti. "Ayrıca, söyle allahaşkına, neymiş bunların senin üzerindeki etkileri?"

"Beş yıl boyunca bir türlü karşılaşamadı seninle," dedim, "ama şimdi her an buluşuyor, kaybettiğiniz zamanı telafi ediyorsunuz!"

"Telafi mi?" Yüzünün solgunluğu kızarıklığa dönüşmeye başlamıştı.

"Görüyorsun onu, görüyorsun onu; onu her gece görüyorsun!" Bir alay nidası salıverdi ama bana sahte geldi bu. "O akşam geldiği gibi, her akşam geliyor sana," deyiverdim, "bir kere denedi ve hoşuna gittiğini gördü!" Tanrı'nın izniyle kör bir öfkeye ya da bayağı bir şiddete baş

vurmadan konuşuyordum; gene de, sarfettiğim sözler –ki bence hiç de 'yuvarlak' konuşmuyordum– tıpatıp bunlardı. Bir kahkaha atarak başını yana çevirmişti fakat bana döndüğünde ifadesi dikkat çekecek biçimde değişmişti. "İnkâra cesaretin var mı?" diye sordum. "Onu düzenli olarak görmüyor musun?"
Hoşgörü yoluna baş vurmuştu, beni eylemek, suyuma gitmekti niyeti. Ama birden beni şaşırtan şu cümleyi söyledi: "Evet, canımın içi, buluşuyorsam ne olmuş?"
"Sana verilmiş bir hak bu, senin yapının bir parçası, senin harikulade ama belki de imrenilmeyecek kaderinin bir parçası. Ama bunun ikimizi ayırdığını anlamakta zorlanacağını sanmıyorum. Seni koşulsuz olarak serbest bırakıyorum."
"Beni serbest mi bırakıyorsun?"
"Ya beni ya onu seçmelisin."
Bana uzun uzun baktı. "Anlıyorum." Sonra, sanki dediklerimi kavramış da bunlarla hesaplaşmanın en iyi yolunu bulmaya çalışıyormuş gibi, birkaç adım uzaklaştı. Sonunda, yeniden bana doğru döndü. "Nereden biliyorsun bu kadar özel bir şeyi?"
"Saklamak için bunca uğraştığın halde mi? Onu mu demek istiyorsun? Evet, son derece özel bir şey ve inan bana seni hiçbir zaman ele vermeyeceğim. Elinden geleni yaptın, üzerine düşeni yerine getirdin zavallım, son derece sadakatle ve hayranlık verici bir biçimde davrandın. Bu yüzden seni hiç ses çıkarmadan seyrettim, ben de

kendime düşen rolü oynadım; sesindeki her inişi kaydettim, bakışlarındaki her dalgınlığı, her bir çabandaki ilgisizliği: tamamen emin ve korkunç derecede mutsuz oluncaya kadar bekledim. Ama ona sefilce âşıksan, sana verdiklerinden duyduğun sevinçle ölesiye perişan olmuşsan bunu nasıl *saklayabilirsin ki?*" Aceleyle karşı çıkışını daha da seri bir el hareketiyle durdurdum. "Onu, hiç kimseyi *hiçbir zaman* sevmediğin kadar çok seviyorsun ve tutkuna o da aynen karşılık veriyor! Sana hükmediyor, seni avcunda tutuyor, sen tamamıyla onunsun! Benim durumumda bir kadın sezer, hisseder, görür; 'makul biçimde ikna edilecek' gerizekâlı bir salak değildir. Sen bana bir makine gibi, pişmanlık içinde, sevginden kalan son kırıntılarla ve hayatının geri kalanıyla yaklaşıyorsun. Senden vazgeçebilirim ama seni paylaşamam: senin en iyi yanın ona ait, onların ne olduğunu da biliyorum ve seni kendi elimle ona veriyorum, sonsuza dek!"

Yiğitçe dövüştü ama aramızdaki gedik onarılır gibi değildi; inkârını yeniledi, itirafını geri aldı, suçlamamla alay etti, ki ben de bu suçlamanın savunulamaz aşırılığını açıkça teslim ettim. Bir an bile sıradan şeylerden konuşuyormuşuz gibi yapmadım; bir an bile o ve kız sıradan insanlarmış gibi davranmadım. Düşünsenize, öyle *olsalardı*, onları nasıl sevebilirdim? Varoluşun ender rastlanır bir uzantısını yakalamışlardı ve ayakları yerden kesilirken beni de yanlarına katmışlardı; oysa ben bu havada soluk alamıyordum ve beni hemen yere indirmelerini iste-

miştim. Eldeki verilerin tümü korkunçtu, en korkuncu da benim onlar hakkındaki sezgilerimin berraklığıydı; doğal ve gerçekle ilintili tek şey, benim bu sezgime ters düşmememdi. Söyleyeceklerimi böylece söyledikten sonra kendimden tamamen emin olduğumu hissettim; geride, bunların onun üzerinde yarattığı etkiyi görmekten başka şey kalmamıştı. Ortalığı toza dumana boğarak bu etkiyi gizlemeye çalıştı; bu ona zaman kazandırdı ve korunaklı bir biçimde geri çekilmesine yaradı. Benim samimiyetime, akıl sağlığıma, neredeyse insanlığıma meydan okudu ve tabii bu da aramızdaki ayrılığı büyütüp kopuşa son noktasını koydu. Kısacası, beni benim yanıldığıma ya da kendisinin mutsuz olduğuna ikna etmekten başka her şeyi yaptı; ayrıldık ve ben onu akla hayale sığmaz halvetiyle baş başa bıraktım.

Hiç evlenmedi, ben de hiçbir zaman evlenmedim. Altı yıl sonra, yalnız ve sessiz sedasız öldüğünü duyduğumda bunu savımın düpedüz doğrulanması olarak karşıladım. Ölümü ani oldu, hiçbir zaman ne olduğu anlaşılamadı; içinde açık bir niyet barındırdığını, onun gizil istencinin damgasını taşıdığını düşündüğüm –ah, onları ince ince binlerce parçaya ayırdım– koşullarda gerçekleşti. Ölümü, uzun bir zorunluluğun, dindirilmez bir arzunun sonucuydu.

Northmore'ların Alçalışı

I

Lord Northmore öldüğünde, olay kamuoyuna epeyce kasvetli, aşırı ciddi, fazlaca ağdalı bir dille yansıdı. Çok önemli bir siyasi şahsiyet dünyamızdan göçmüştü. Çağımızın en parlak ışığı en verimli döneminde sönmüştü. Daha yapacağı pek çok şey olan biri vaktinden önce aramızdan ayrılmıştı. Kullanılan sıfatların başında hep 'en', bilemediniz 'çok' vardı kısacası, ve bu ön ekler güçlerini kendiliğinden dayatıyordu; merhumun imajı da besbelli günlük gazete manşetlerinin fiyakalı şiirselliğine hiç mi hiç aykırı düşmüyordu. Gazeteler ve okurları son görevlerini layıkıyla yerine getirerek, bu imajı düzgün ve etkileyici bir biçimde, gerçi biraz aşırı aceleci bir tavır da sergileyerek, cenaze arabasına yüklediler, şatafatlı bir resmi geçitle caddelerden geçirdikten sonra, konunun birden kapandığını

fark ederek, gündemdeki öteki maddeye yöneldiler. Aslında Sayın Lordumuz da öyle bir kişilikti ki hakkında söylenebilecekler son derece monoton bir başarılar listesinden başka bir şey içermiyordu. Mesleği, yaşam biçimi ve sonu, toptan bir başarıydı; öyle ki, kariyeri başka hiçbir biçimde betimlenemeyeceği gibi, herhangi bir analiz gerektirmiyor, hatta insanları böyle bir şeyden men ediyordu Politikaya atılmış, edebiyatı denemiş, topraklarını yönetmiş, pek yakışıksız tavırlar sergilemiş, pek çok hata yapmış, suratsız ve akılsız bir eşle evlenip iki serseri oğul, dört salak kız yetiştirmiş ama bunların hepsini kendi yararına kullanmayı bilmişti. Elindeki her şeyi kendi yararına dönüştürebilecek bir yapıya sahipti. Kişiliğinin derinlerinde bir yerde bunları yapabilmesini mümkün kılan bir şey vardı ki, eski dostu Warren Hope, onu eskiden beri ve iyi tanıyan biri olarak, merak da ettiği halde, bunun ne olduğunu hiçbir zaman tam anlamıyla çıkaramamıştı. Hayat koşusunda gözle görülür biçimde gerilerde kalmış olan eski dostu, ister merakını gidermek ister onu taklit etmek için olsun, bu sırrı çözmeyi başaramamıştı. Cenaze töreninden bir gece önce karısıyla konuşurken söylediği sözlerde belli bir takdir vurgusu da sezilebilirdi. Bir süre düşündükten sonra şöyle demişti: "Ne olursa olsun, sonuna kadar yanında olmaya mecburum. Mezara kadar gitmem gerek."
Bayan Hope, önce endişeli bir sessizlik içinde kocasını süzdü. Sonra, "Sabrımı tüketiyorsun

ama. Şu anda *onun* hiçbir zaman olmadığı kadar hastasın," dedi.

"Bu da sırf başkalarının cenazelerine gitmemi sağladığına göre..."

"Aynı zamanda benim kalbimi kırmanı sağlıyor... Bu abartılmış cömertliğin, kendi çıkarlarını düşünmemekteki bu aşırı ısrarın neden? Otuz yıl boyunca defalarca, hatta hiç durmadan onun uğruna kendini feda ettin. Sağlık durumun belli, belki de hayatına mal olacak bu en son fedakârlıktan vazgeçebilirsin gibime geliyor." Derken, sabrı gerçekten taştı. "Mezara kadarmış, hem de bu havada, sana yaptıklarından sonra hem de!"

"Sevgili yavrum," diye karşılık verdi Hope, "bana yaptıkları dediğin yalnızca senin o dolambaçlı kafanın, aşırı tutkulu ve harikulade güzel sadakatinin uydurması. Yani, *bana* olan sadakatinden söz ediyorum."

"*Ona* sadık kalma işini tabii ki sana bırakıyorum!"

"Ne de olsa en eski, en kadim dostumdu o benim. Durumum da o kadar kötü değil, hiç dışarı çıkmıyor değilim. Son görevimi yerine getirmek istiyorum. Gerçek şu ki, hiçbir zaman tamamen kopmadık birbirimizden, her zaman birlikteydik."

"Elbette öyleydiniz," diyerek acı acı güldü kadın. "Onun işine geldiği için! Değerini hiçbir zaman kabul etmedi ama peşini de hiç bırakmadı. Sen onu yücelttin, o seni aşağıda tuttu. Seni sıkabileceği son damlana kadar kullandı, sense o inanılmaz idealizmin ve akıl almaz alçakgönüllülüğünle onun gibi bir salağın nasıl bu kadar yük-

selebildiğine şaşıp durmakla yetindin. Senin sırtına basarak yükseldi tabii ki. Başkalarıyla konuşurken açık açık dile getiriyordun şaşkınlığını 'nasıl bir mucizedir bu' diyerek. Ötekiler de öylesine anadan doğma salaklar ki onlar da bir türlü çıkamıyorlardı işin içinden. Oysa, *sendin* onun mucizesi!"

"Benimkiyse sensin, yavrum," diye tevekkülle gülerek karısını bağrına bastı. Ertesi gün, 'özel' trenle gitti cenazeye, tören büyük adamın kendi malikânesinde, kendi kilisesinde yapılıyordu. Ama tek başına gitti, tabii toplumun önde gelen kişilerinden oluşmuş kalabalık bir kafilenin içindeydi ama karısı ona eşlik etmeyi reddetmişti. Gene de, kocasının yokluğunda çok endişelenmişti. Vaktini tedirginlik içinde, havaya bakarak, soğuktan korkarak, odadan odaya dolaşarak, arada kimi pencerelerin önünde durup boş gözlerle dışarı bakarak geçirdi; kocası dönünceye kadar pek çok şey düşündü. Kocası, büyük adamın gömülme töreninde hazır bulunurken sanki kendisi de, son yıllarda küçülmüş olan evinin içinde, tek başına, bir başka açık mezarın kıyısında duruyordu. Güçsüz elleriyle ağır bir geçmişi ve bütün ortak ölü düşlerini ve biriktirilmiş külleri gömdü oraya. Lord Northmore'un dünya değiştirmesini çevreleyen bütün o şatafat, Warren'ın hayatta hiçbir yere varamamışlığını bir kez daha ama çok daha derinden hissetmesine neden olmuştu. Oysa o her zaman hayatında tanıdığı en akıllı, en çalışkan insan olmuştu, hâlâ da öyleydi; ama işte elli yedi yaşına gelmişti ve,

amiyane tabirle, "gösterecek" nesi vardı elinde, ziyan olmuş dehası, perişan sağlık durumu ve üç kuruşluk emekli aylığından başka? Bu gözlemi yapmasının nedeni, o mutlu hasmın parıltısının birden sönmesinin yol açtığı kıyaslamaydı. O ikisini hep mutlu hasımlar olarak düşünmüştü; en azından birlikte yola çıkan iki adam, üniversiteden sonra omuz omuza ilerleyen ve –yüzeysel bir değerlendirmeyle– hazırlık, hırs, fırsat açısından aynı donanıma sahip iki genç. Aynı noktadan, aynı şeyleri isteyerek hareket etmişlerdi ama isteme biçimleri öylesine farklıydı ki. Ölen adamın isteme biçimi, istediği her şeyi elde etmesini sağlayacak nitelikteydi anlaşılan; bu arada, Warren'ın hiçbir zaman istemediği, örneğin asalet unvanı gibi şeylere de kavuşmuştu. Söylenecek başka bir şey yoktu ama, o anda, o karanlık, garip ve korkulu yalnızlığında, açıklanamayacak pek çok şey söyledi. Toparlanacak olursa, bir yerlerde, bir şekilde bir haksızlık yapılmıştı. Asıl başarılı olması gereken kişi Warren'dı. Ama şu anda bunu bilen tek kişi kendisiydi, zira bunu bilen öteki kişi, *kendi* şaşmaz sanısını alıp mezara götürmüştü.
Londra'daki küçük evinin değişmez loşluğunda bir oturup bir kalkıyor, odadan odaya dolanıyor, bu üç kişinin dünyalarını oluşturmuş olan tuhaf bilgileri daha derinden algılıyordu. Warren her şeyi öteden beri biliyordu ama her konuda olduğu gibi özellikle kayıtsızlık konusunda da o kadar sınırsız bir güce sahipti ki hiçbir zaman aldırmamıştı. John Northmore biliyordu, çünkü

yıllar yıllar önce kendisi söylemişti; kadının görüşünü tahmin edebilmesinin bir başka sebebi de –onun aptal olmadığını bilmenin yanı sıra– buydu işte. Geçmişe döndü, geçmişi yeniden yaşadı; hepsi orada, avcunun içindeydi. Önce John Northmore ile tanışmıştı, delikanlının onunla evlenmeyi ne kadar çok istediği ise hâlâ bir yerlerde duran bir tomar kabarık aşk mektubunda defalarca yinelenmişti. Warren Hope'la tanışması ise John sayesinde olmuştu, bir rastlantı sonucu, daha doğrusu, o sırada iki genç aynı daireyi paylaştıklarından, mecburen: onlara yaptığı *tek* iyilik buydu herhalde. Kadın, şimdi düşündüğünde, bu sayede onun başka herhangi bir iyilik yapma yükünü vicdan rahatlığıyla omuzlarından atmış olabileceğine inanıyordu. Altı ay sonra Warren'ın evlenme teklifini kabul etmişti. Bunun sebebi ise reddettiği gençte olmadığını düşündüğü şeyi arkadaşında görmüşlüğüydü. Warren'ın geleceğinin parlak olacağına inanmıştı. John Northmore, yanılgısının yarattığı pişmanlığın derecesini öğrenme çabasındanbir günbile vazgeçmemişti yıllar yılı. Ama, Tanrı'ya şükür, kadın bunu hiçbir zaman belli etmemişti ona.

Kocası eve geldiğinde soğuk aldığı belliydi, onu hemen yatağa yatırdı. Bir hafta boyunca gece gündüz çevresinde dört döndü, gözleriyle fakat çok derin şeyler söylediler birbirlerine; 'ben sana demedim mi' sözlerinin sarf edilebileceği an çoktan gelip geçmişti. Eski arkadaşının ona her şeyin bedelini mutlaka ödeteceği zaten bel-

liydi ama sonunda hayatıyla ödemesine yol açmak biraz aşırıya kaçmak olmuyor muydu? Çünkü, evet, sonuç olarak iş buna varmıştı – kadın bunun böyle olacağının başından beri belli olduğundan emindi artık. Daha ilk geceden göğse inen soğuk algınlığı, ertesi gün kötü bir zatürreeye dönüştü. Zaten iyice bozuk olan sağlık durumunun üstüne bir de bu hastalık gelince başa çıkılamayacak bir durumla karşı karşıya kaldılar. On gün sonra, Warren Hope hayata gözlerini yumdu. Onun göçüp gitmesini, çektiği onca acının içinde, talihsiz yaşam serüveninin en nihayet çiçeğe durduğu kayıtsızlığa has yüceliğin dile gelmez bir parçası gibi, kocasının onu sevdiği ilahi ve müşfik bir aşkla duyumsadı kadın. "O sınırsız güç, ondaki o sınırsız güç!" Kadının tutkusu, bu basit ve gizli tanımda bulduğu rahatlamayı hiç tadamamıştı. Adam öylesine gururlu, öylesine ince ruhlu, öylesine esnekti ki onun için azıcık başarısızlığa uğramak bile çok fena başarısızlığa uğramak kadar kötüydü. Bu yüzden, bütün köprüleri atmış, deyim yerindeyse baltayı da sapını da sulara koyvermişti. Öbür dünyanın neleri yiyip yutacağını seyrederek dalgasını geçmişti. İşte, her şeyi yiyip yutmuştu o dünya.

II

Adının suya yazılmış olduğu ancak kendisi ölüp gittikten sonra ortaya çıktı. Geriye ne bırakmıştı? Ondan geriye kala kala yalnızca kadının *ken-*

disi kalmıştı ve onun içinde bulunduğu kurşuni perişanlık, sofuluğu andıran yalnızlık, acılı ve durulmak bilmeyen bir isyan duygusu. Bir adam, kimi defa, yaşamda ulaşamadığı bir yere öldüğünde ulaşır; aradan bir süre geçtiğinde, o ya da bu taraftaki insanlar onu keşfeder, adını benimseyerek taşıdıkları bayraklara eklerler. Ancak, Warren Hope'u kaybetmişliğin bilinci, yaşayan dünyanın zekâ ve iz'anını hiç de keskinleştirmemiş gibiydi; dul karısını en çok inciten şey ise, ondan, ne acıdır ki, kısaca, tanınmış biri olarak söz edilmesiydi. Bir sürü mektup aldı haliyle, çünkü, aslına bakarsanız, kişisel olarak sevilen biriydi; gazetelerde epeyce ve tabii ahmakça yazılar da çıktı; üyesi olduğu üç dört 'akademik' ve sair dernek üzüntü ve başsağlığı dileyen ilanlar verdi ve merhumun sağlığında en çok dalga geçtiği birkaç meslektaşı kekelemeyi çağrıştıran övgüler düzdüler. Kadın bütün bunlara ne kadar bozulursa bozulsun, onu en çok üzen şey, herkeste hissettiği, gereken her şeyin yapıldığı tavrıydı. Yönetici çevrelerden bir iki burnu havada ukala, ona yazdıkları mektuplarda, merhum eşinin herkes tarafından böylesine övülmesinden duymuş olması gereken kıvançtan söz etmişler, yani, eğer kıvanç duymuyorsan halt ediyorsun demeye getirmişlerdi. Oysa, kadın, kocasının ölümü hiç dikkat çekmese buna daha rahat katlanabileceğini düşünüyordu; onu asıl kahreden, kocasının ufak çapta bir şöhret muamelesi görmesiydi. İnsan ekonomi, üst düzey politika, felsefi tarih alanlarında ya müthiş ama

değeri bilinmemiş bir dâhi olabilirdi ya da hiçbir şey. Kocasının 'dikkate değer' biri olması –allah korusun!– dayanılacak gibi değildi. Her neyse, sular aktı ve aynı Lord Northmore'u olduğu gibi, kocasının anısını da derinlere gömdü. Bu ise, zaman ilerledikçe, kadının kabullenmekte en çok zorlandığı olgu haline geldi. O pek önemli büyük adam, ölümünden bir hafta sonra, sanki yardımseverler derneğinin kermesine tahsis edilmiş bir salon gibi, bir saat bile fazladan süre tanınmaksızın, silinip süpürülmüş, masaları sandalyeleri depoya kaldırılmış gibi yok olmuş, dibe vurmuş, buruşturulmuş bir el ilanı gibi çöp tenekesini boylamıştı. Peki, ikisinin arasındaki fark neydi? Ölüm ikisi için de *son* mu olacaktı? Warren için başlangıç olması gerekiyordu.
İlk altı ay boyunca kendi başına ne yapabileceğini düşündü, sık sık, hızla akan bir derenin kıyısında yürüdüğü, kendisi için çok değerli bir nesnenin bu derenin içinde denize doğru sürüklendiği duygusuna kapıldı. Tüm içgüdüleri derenin hızına yetişmesi, o değerli nesneyi gözden kaçırmaması, bir yerlerde öne geçerek suya uzanıp nesneyi yakalayıp kurtarması gerektiği yönündeydi. Ne yazık ki, nesne su yüzünde ilerlemeyi sürdürüyordu yalnızca, dere uzun olduğundan kendisi de onu gözden kaçırmıyordu ama uzanıp yakalayabileceği, onu kurtarabileceği uygun bir kıvrım yoktu görünürde. Koşup duruyordu, gözlerini ondan ayırmıyordu, büyük bir korku içinde yaşıyordu, ama her dakika, denize olan mesafe kısaldıkça, derenin akıntısı da gözle

görülür biçimde hızlanıyordu. Sonuç olarak, herhangi bir şey yapacaksa eğer, acele etmeliydi. Kocasının evraklarını karıştırdı, çekmecelerini altüst etti; bunlar yapabileceği şeylerdi en azından. Ancak birtakım güçlükler vardı, çok özel bir durum söz konusuydu; labirentin içinde kayboldu ve kendi yeterliliğini sorguladı. Yargısına baş vurduğu birkaç dost meseleye ılımlı, hatta soğuk bakıyorlarmış gibi geldi; yayıncılar ise –özellikle de adamın üç dört önemli yapıtını okura sunmuş olan yayınevi– edebi kalıtlar içeren bir koleksiyona en ufak bir hevesle yaklaşmadılar. Üç dört önemli kitabının ne kadar az 'satış' yaptığını böylece öğrenmiş oldu. Kocası bu gerçeği ondan saklamıştı, daha başka pek çok şeyi de başarıyla sakladığı gibi. Onun notlarını, defterlerini, bir kenara koyduğu belgeleri karıştırdıkça, her dönemeçte onun vahşi bir doğada, geniş bir çölde bıraktığı titiz ve temiz ayak izlerine rastlıyordu. Sonunda şu gerçeği kabul etmesi gerekti ki, onun peşine yalnızca kendisi için, kendi kendisini rahatlatmak için düşecekti. Adamın kimseler tarafından yüreklendirilmemiş, kesintiye uğramış çalışmaları bir bütünselliğe varamamış, nihai bir biçimselliğe kavuşamamıştı: birtakım parçaların parçalarından başka bir şey yoktu sunulacak. Bu gerçeği benimsediğinde, bir anlamda onu terk etmiş gibi hissetti kendini; o an, kocası onun gözünde bir kez daha öldü.

Tuhaftır, o an bir başka anla iç içe geçti ve bu iki anın acısı birbirine karıştı. Lady Northmore'dan

kısacık bir mektup aldı. Müteveffa Lord'un pek çok sayıda ve hepsi birbirinden ilginç mektuplarını toparlayıp yayınlama projesinden söz ediliyor ve Bayan Hope'dan, kocasına gönderilmiş olduğu kuvvetle tahmin edilen mektupları ileterek söz konusu projeye katkıda bulunması rica ediliyordu. Bu durum, kadını birden fazla nedenle irkiltti. Demek Sayın Lord'un büyüklüğünü ele alan o uzun komedi henüz sona ermemişti. Kocası için artık olanaksız ve umutsuz olduğunu istemeye istemeye kabul etmek zorunda kaldığı anıt, demek Sayın Lord için dikilecekti! Her şey yeniden patlak verecek, kıyaslamalar, karşıtlıklar, sinsice ötekinin lehine çevrilecek değerlendirmeler, onu en parlak ışık altında gösterip başka herkesi gölgede bırakacak numaralar dönecekti. Mektuplarmış! John Northmore bugün en ufak bir önem taşıyacak üç satır kaleme almış mıydı acaba ömrü boyunca? Böyle bir kitap yayınlamak kimin aklına gelmişti acaba? Aile, yayıncılık dünyasında etkili olabilecek hangi sersemin yardımını sağlamıştı? Kendisi bilemezdi elbette ama maddi etkenlerin rol oynamış olabileceğini sanmıyordu. Derken, bir süre düşündükten sonra, kafasında bir şimşek çaktı: Tanrı bilir, editörler ve yayıncılar kendiliklerinden koşup gelmişlerdi, adamın parlak yıldızı etkisini sürdürüyordu. Hayatı boyunca o kadar işine yarayan mektuplarından ölümünden sonra da –sivrisinekten yağ çıkarırcasına– yararlanmasında şaşılacak bir şey yoktu. Kötü mötü, *hep* yararına kullanmıştı her şeyi. Kitap yayınlandı-

ğında büyük bir başarıya ulaşacaktı. Kocasının geride bıraktığı zengin ama karmakarışık terekeyi düşündü yeniden, düştükleri yerde kalakalacak olan birbirinden kopuk mermer parçaları gibiydiler. Sonra, sık sık yaptığı gibi derin derin içini çekerek, Lady Northmore'un mektubunu bir kez daha eline aldı.
Büyük adamın Warren'a yazdığı mektuplar hiç aklına gelmemişti o güne kadar, saklanıp saklanmadıklarını bile bilmiyordu. Kendisine yazılmış olanlar gizli bir yerde sapasağlam duruyorlardı, elini uzattığı anda onları nerede bulacağını biliyordu kadın; ancak, saygıdeğer hanımefendi, bunları istemekten dikkatle kaçınmıştı; Tanrı bilir, varlıklarından bile habersizdi. Üstelik bunlar, besbelli ki, büyük adamın kariyerinin önceki –başka nasıl ifade edilebilirdi– bir dönemine aittiler; büyük adam olmadan önceki, yayınlanacak kitabın öznesi haline gelmeden önceki ve, hepsinden önemlisi, Lady Northmore'dan önceki dönem. Solgun kabarık paket yıllardır durduğu yerde durup duruyordu. Bugün sorsalar, o mektup tomarını neden hâlâ sakladığının sebebini bilemezdi; aynı şekilde, Warren'a, o eski hikâyeyi bildiği halde, bunu neden söylemediğinin cevabını da veremezdi. Ancak, kocasına açıklamadığı bir şeyi Lady Northmore'a açıklamak gibi bir zorunluluk söz konusu olamazdı; her ne kadar o da, büyük olasılıkla, eski hikâyeyi biliyor olsa da. Her neyse, işin asıl garip tarafı, kadının bu belgeleri saklamasının bir rastlantı olmayışıydı. Karanlık bir içgüdü ya da

belli belirsiz bir hesaba itaat etmişti. Neyin hesabıydı bu? Bunun da cevabını veremiyordu; bildiği, bu küçük koleksiyonun, yok edilmediği takdirde, bir teminat anlamına geleceğine dair bir duygunun kafasının gerisinde bir yerde yer ettiğiydi. Peki ama kimin teminatı? Belki bunun cevabını bulabilirdi; ancak o an şuna inanıyordu ki, o kâğıt parçalarını ellemesini ya da yeniden okumasını gerektirecek hiçbir şey olamazdı dünyada. Hayır, iki dünya bir araya gelse onlara el sürmeyecek, onları yeniden okumayacaktı. Ayrıca, o güne dek karıştırdığı belgeler arasında, Warren'ın aldığı ve sakladığı mektupların kutularını bile açmaya fırsat bulamamıştı; ve bu kutularda Lord Northmore'dan gelmiş mektuplar bulacağından şüpheliydi. Kocası bunların herhangibirini neden saklasındı ki? Kadının kendisine yazılmış olanları saklamasının bile daha çok nedeni olabilirdi. Lord Hazretleri'nin ilerlemiş yaşlarında mektup üslubu gelişmiş, değer mi kazanmıştı ya da mektuplar herhangi başka bir sebepten çöp kutusuna ya da ateşe atılmamalarını gerektirecek bir önem mi taşıyorlardı? Warren, yığınlarca evrak ve belge arasında yaşamıştı ama belki de bunların çağdaş tarihe katkıda bulunacaklarını düşünüyordu. Gene de, çok fazla gereksiz şey biriktirmiş olamazdı. Üşenmedi, o güne dek karıştırmadığı dolaplara, kutulara, çekmecelere daldı; ve adamın sakladıkları kadar saklamadıkları açısından da birtakım sürprizlerle karşılaştı. Kadının kendi eliyle yazılmış her kelime duruyordu, arada birbir-

lerinden ayrı düştükleri kısa sürelerde gönderdiği kısacık notlar bile. Neyse, bu konuda eşittiler, çünkü kadın da, söz konusu ayrılıklar sırasında kocasından aldığı her notu saklamıştı ve her birinin eli altında olduğunu biliyordu. İkisinin karşılıklı yazışmalarında herhangi bir eksik yoktu en azından. Ancak, yavaş yavaş anladı ki, aynı şey, hiç değilse bu tarafta, Lord Northmore yazışmaları için de söz konusuydu. Yazışmaların olağanüstü hacmi, kocasının bunları biraz olsun ayıklamasına bile yol açmamıştı görünüşe göre. Baktıkça, karıştırdıkça, en ufak kâğıt parçasına kadar her şeyin saklandığı sonucuna varmak zorunda kaldı. Bu da onu, nedenini çok iyi tanımlayamadığı bir düş kırıklığına uğrattı açıkçası. Kafasında çok belirgin olmamakla birlikte, az çok umutla, bir cevap tasarlamıştı Lady Northmore'a, 'uzun uzadıya aramasına karşılık, herhangi bir şey bulamadığını derin bir üzüntüyle bildiren...'
Oysa, ne yazık ki, her bir şeyi bulmuştu. İnat etti, son kâğıt parçasına dek aradı, buldu; sonunda, masalardan biri bu arayışın semeresi altında inler gibi oldu. Üstelik mektuplar itinayla, kabaca da olsa sınıflandırılmış bir halde biriktirilmişti. Böylece, aileye gayet düzenli bir biçimde iletilebilirlerdi. Son olarak, hiçbir şeyin atlanmadığını denetledi. Derken, yorgun ve açıkça sinirli bir ruh hali içinde, yazmayı bir bakıma planladığı sayılabilecek mektuptan çok farklı bir mektup yazmaya oturdu. Ne var ki, boş kâğıt karşısında, bu yazıyı yazamayacağını fark etti

ve masanın üstündeki yığınla daha fazla baş başa kalmaya dayanamayacağı için odadan çıktı. Gecenin ilerlemiş bir saatinde –yatmadan hemen önce– geri geldiğinde, aradan geçen saatler içinde yaşadığı tatsızlığı silip atacak bir şeyler olmuştur umudunu taşıyor gibiydi. Belki de bulgularında yanılmıştı, belki de sihirli bir el masanın üstündeki kâğıtları yok etmişti ya da mektuplar aslında başkasına aitti! Ama hayır, oradaydılar, oldukları gibi duruyorlardı. Ve elindeki şamdanı üstlerine doğru yaklaştırdığında, sanki küstahça kıpırdanarak yerlerine daha emin yerleştiler. İşte o anda ve onu izleyen bir saat boyunca, zavallı kadın, şeytanın buyruğuna uymamakta çok zorlandı.

Kolay kolay anlaşılmayacak, hatta anlamsız bir buyruktu bu; belki de o anda söylenebilecek tek şey, aşırı olduğuydu. Masanın çevresinde dönüp dururken kafasında dolanan düşünce, istediği gibi bir mektubu kaleme aldığı takdirde herhangi bir suçlamayla karşılaşmayacağıydı: "Sayın Lady Northmore, kocamın geride bıraktığı belgeleri baştan sona dikkatle elden geçirdim ama herhangi bir şey bulamadım. Anlaşılan, kocam, ölümünden önce hepsini yok etmiş. Çok *çok* üzgünüm, size yardımcı olmak bana mutluluk verecekti. En iyi dileklerimle." Ertesi gün de önündeki şu yığını sessiz sedasız bir kararlılıkla yok edebilir ve mektubunda söylediklerinin aksini kimse iddia edemezdi. Bunun kendisine ne yararı olacaktı, peki *bu muydu* asıl soru? Yararı şu olacaktı: böylece, zavallı Warren'ın kullanılmış-

lık, aptal yerine konulmuşluk görüntüsü belki biraz olsun azalacaktı. Bu, kadının o anki ruh halinde, onu rahatlatabilirdi. Evet, evet, şeytanın çağrısı çekici ve gerçekti; ama bir süre düşündükten sonra başka gerçekler olduğuna da karar verdi. Geceyarısı oturup mektubunu yazdı. "Sayın Lady Northmore, pek çok belge bulduğumu bildirmekten mutluluk duyuyorum, kocam tüm yazışmalarını titizlikle saklamış anlaşılan. Eğer birini gönderip aldırabilirseniz, elimde işinize yarayacak koca bir yığın var. Çalışmalarınıza yardımcı olabildiğim için sevinçliyim. En iyi dileklerimle." Üstünü falan değiştirmeden gecenin o saatinde çıktı, zarfı en yakın posta kutusuna attı. Ertesi gün, öğlen olmadan, masanın üstündeki yığın temizlenmişti. Saygıdeğer hanımefendi, dört tekerlekli bir araba içinde, kocaman cilalı bir kutuyla birlikte başuşağını gönderip her şeyi aldırmıştı.

III

Bunu izleyen on iki ay boyunca pek çok açıklama, ilgili haber ve ilan dolaştı ortalıkta. Her yandan geliyordu bunlar ve, kadının imgeleminde, havada başka hiçbir şeyin dolaşmadığı saatler oluyordu. Daha en başta, Lady Northmore'dan aldığı mektuptan hemen sonra, resmi bir çağrı yapıldı, bütün gazetelerde yer alan, çok iyi karşılanan, övülen *urbi et orbi* bir sirküler, elinde büyük adamın mektupları bulunan herkesi bun-

ları hemen aileye iletmeye çağırıyordu. Ailenin de hakkını yememek gerekir, yapılan fedakârlıkları bolca ödüllendiriyordu –kitap üstündeki çalışmaların ilerlediğini dünyaya duyurmak bir ödül sayılırsa eğer. Tahmin ve tasavvur edildiğinden çok daha fazla malzeme birikmişti. Yayınlanması beklenen ciltlerin pek ilginç olacakları beklentisi yaygındı elbette, ancak kimi bölümlere önceden bir göz atma ayrıcalığına erişmiş kimi kalemlerin dediğine bakılacak olursa, halkımız şimdiye dek eşi görülmemiş bir şölenle karşı karşıya kalacaktı. Yazarın kafasının, kariyerinin önceden bilinmeyen, tahmin edilmeyen köşe bucaklarına ışık tutulacaktı. Lady Northmore, o güne dek kendisine gönderilen tüm belgeler için derin şükranlarını sunarak çağrısını *yineliyor, ilk çağrısının sonuçlarının çokluğuna* ve parlaklığına karşın, özellikle bazı tarihler –ki bunlar hemen belirtiliyordu– söz konusu olduğunda, halen saklı bulunan bir hazinenin varlığına inanıldığını açıklıyordu.
Bayan Hope, gün geçtikçe daha az insanla görüştüğünü hissediyordu. Gene de, bazı dedikoduları duymasını engelleyecek kadar daralmamıştı çevresi: Thompson'dan ve Johnson'dan özel olarak istenmiş. Londra'daki sohbetlerde bir süredir sorulan sorular ve verilen cevaplar yalnızca bu konuyla ilgiliymiş gibi geliyordu ona. "*Sizden de* istendi mi?" "Aa evet, elbette. Aylar önce. Ya sizden?" Herkeste bir katkıda bulunma fırtınası esiyordu. Durumun en çarpıcı yanı ise, kendisinden bir şeyler istenen herkesin, ama herke-

sin, yapacağı bir katkının var olmasıydı. Zembereğe şöyle bir dokunmak yetmişti, milyonlarca mektup fırlamıştı ortaya. Bu gidişle on cildi, hatta daha bile fazlayı bulurlar diye düşünüyordu Bayan Hope. Bu günlerde çok düşünüyordu, hatta düşünmekten başka bir şey yaptığı yoktu. İlk bakışta garip görünebilir ama bu düşüncelerin nihai sonuçlarından biri de içine düşen şüpheydi. Böylesine bir fikirbirliği karşısında, asıl yanılanın kendisi olduğuna inanası geliyordu. Demek oluyor ki, merhum büyük adamın şöhreti gerçekten de sağlam ve sarsılmazdı. Adamın herhangi bir kusuru yoktu, kusurlu olan, salak olan kendisiydi, yaşam yanılgısının yükünü taşıyordu hâlâ. Gerçekten büyük adammış, bir devmiş demek – ve mektupları bunu kaçınılmaz bir utkuyla gözler önüne serecekti. Teslim ettiği yazışmaların yalnızca zarflarına bakmıştı ama artık ortaya çıkabilecek her şeye hazırdı. Üstelik, göz ardı edilemeyecek başka bir şey de vardı ki, bu da Warren'ın kesin ve belirgin tanıklığıydı. Bütün ötekilerin tavrı *onun* tavrının aynıydı; ve bu durumda, kocasının ömründe ilk ve tek defa geveze kalabalıklarla aynı cephede olduğunu algıladığında, derin derin içini çekti.

Bu konudaki takıntısının normalin sınırlarını aştığının farkındaydı. Ancak, Lady Northmore'un hazırladığı kitabın yayın tarihi yaklaştıkça –mart ayında piyasaya sürüleceği kesin olarak açıklanmıştı ve o sırada ocak ayındaydılar– nabzı hızlanıyordu; öyle ki, uzun gecelerde bir türlü uyku tutmuyordu. O uzun, uykusuz gecelerden birin-

de, soğuk karanlığın içinde, birden, aylardır ilk kez olarak onu irkiltmeyen bir düşünce geçer gibi oldu kafasından; bunun etkisiyle, yepyeni bir mutlulukla yataktan fırladı. O anda sabırsızlığı öylesine sınır tanımaz bir ölçüde taştı ki harekete geçmek için sabahı beklemeye dayanamayacak haldeydi. Onu böylesine coşturan fikir, *kendi* hayatının kahramanının mektuplarını toparlayıp yayın dünyasına sunma fikrinden başka bir şey değildi. Kendi kocasının kaleminden çıkmış olanları yayınlayacaktı –Tanrı'nın sonsuz inayetiyle– ve şimdiye kadar bunu neden yapmadığını düşünmeye vakit ayıramayacak bir acele içindeydi. Gereğinden fazla vakit kaybetmişti zaten. Gözleri yaşlarla dolu, haksızlığın ağırlığı karşısında kalbi ezilmiş birinin çareyi nerede arayacağını kolay kolay bilememesi belki de doğaldı. Bulduğu 'çare' kelimesi bile kendisine yapıldığını hissettiği haksızlığı nitelemekte yetersiz kalıyordu aslında. Bir şeyi hissetmek başkaydı, bunu dile getirmek başka. Ama, bakar mısınız, sağaltıcı merhem damla damla akmaya başlamıştı bile. Terazinin kefeleri çok yakında eşitlenecekti. Bütün günü kendi eski mektuplarını tekrar tekrar okuyarak geçirdi. Bunlar, ne yazık ki, projesinde yer alamayacak kadar mahrem ve kutsaldılar ama yelkenlerini rüzgârla doldurmak, cüretine görkem katmak açısından birebirdiler. Tabii, birlikte geçirdikleri yıllar boyunca nadiren ve çok kısa süreler için ayrı kaldıklarından, aralarındaki yazışmalar, başkalarıyla olduğundan daha azdı. Gene de, bu kut-

sal emanetler basbayağı bir mülk oluşturuyorlar –sayılarının çokluğuna kendisi de şaşmıştı– ve adamın benzersiz, taklit edilemeyecek kadar üstün yeteneğine tanıklık ediyorlardı.
Deyim yerindeyse bir mektup-yazarıydı *o* – doğal, esprili, çeşitlemeli, capcanlı bir üslup, en hafif, en tembel dokunuşlarla piyanonun tüm tuşlarında bir baştan bir başa gezinip duran bir el. O sınırsız güç, ah, ondaki o sınırsız güç: onu geri getiren her şey bunu hatırlatıyordu kadına. Sayıca en kabarık olanlar ilk dönemlerine, nişanlı oldukları yıllara ait, uzun bekleyiş ve beklentilerine tanıklık eden mektuplardı. Her biri birer hazine, toplu olarak ise aralıksız, kesintisiz bir süreç... Öylesine dolu dolu, öylesine harika sayfalardı ki bunlar, toplumun evliliğin iffeti konusundaki ölçütüne boyun eğmek zorunluluğu kadını neredeyse kahredecekti. Özel yaşamın açık edilmemesi ilkesi vardı, evet, örf ve âdetler vardı, zevki selim diye bir şey vardı, ama bunların hepsine meydan okumaya hazırdı neredeyse. Bazı sayfalar yayınlanamayacak kadar mahrem olabilirdi, ama gizli kalması cürüm sayılacak onca müthiş bölüm söz konusu olduğunda... Belki *kendi* ölümünden sonra! Kendisini de hazinesini de özgürlüğe kavuşturacak bu mutlu düşünce onu yüreklendirmekle, gereken düzenlemeleri hemen yapmak üzere hareketlendirmekle kalmadı, vadesinin bir an önce dolması özlemini, aradığı adaletin ancak o zaman yerine geleceği düşüncesiyle, kesin bir sabırsızlığa dönüştürdü. Hemen yapması gereken

ise, besbelli, öteki kaynaklara başvurmaktı. Kocasının uzun yıllar boyunca yazıştığı dostları, meslektaşları, özel hayranları vardı, ki son birkaç günkü araştırma, karıştırma, ayıklama çabaları sırasında onlardan gelen, hiç de dikkate değer olmayan bir sürü mektup görmüştü. Bu kişilerin bir listesini yaptı ve hemen kâğıda kaleme sarılarak onlara ya da ölmüş olanlar söz konusu olduğunda dul eşlerine ya da çocuklarına ya da temsilcilerine birer mektup döşendi. Bunu yaparken Lady Northmore'u örnek aldığının kendisi de farkındaydı. Ondan aldığı mektubu okuduğunda Lady Northmore'un beklentilerinin aşırı olduğunu düşünmüştü ama, ne gariptir ki, kendi beklentileri söz konusu olduğunda böyle bir düşünce Bayan Hope'un aklının ucundan bile geçmedi. Hatta, ilk mektubu o hanıma yazmakla kalmayıp onun ifade tarzını da aynen kullandı, çünkü ondan aldığı mektubun her kelimesini hatırlıyordu.

Sonra, beklemeye başladı. Ama en azından o adresten gelen cevabı fazla beklemesine gerek kalmadı. "Sayın Bayan Hope, kocamın geride bıraktığı belgelerin hepsini baştan sona dikkatle elden geçirdim ama herhangi bir şey bulamadım. Anlaşılan, kocam, ölmeden önce hepsini yok etmiş. Çok çok üzgünüm, size yardımcı olmak bana mutluluk verecekti. En iyi dileklerimle." İşte bu kadarcıktı Lady Northmore'un notu, bir süre önce kendisine uzatılan yardım eline teşekkür etmek nezaketini bile göstermemişti. Öte yandan, dostumuz, ilk anda yaşadığı inanılmaz şaş-

kınlık ve taşkın kin patlamasına karşın, elinde tuttuğu mektupla hiçbir zaman yazmadığı mektup arasındaki aynılığı algılamadan edemedi. Aynı durumdayken, içinde kötülüğün kaynadığı her bir saat boyunca yazmayı tasarladığı cevabın tıpkısıyla karşı karşıyaydı. Ancak, son cevap değildi bu ilk cevap, cevaplar gelmeye devam etti günler boyunca, hem de çağrısını yönelttiği bütün kaynaklardan. Her gün ve ertesi gün ve daha ertesi gün; kadının şaşkınlığını ve kinini artıran üç beş satırlık cevapların hepsi aynıydı. Herkes aramış taramış ama hiçbir şey bulamamıştı. Herkes çok mutlu olacaktı ama, aynı Lady Northmore gibi, çok çok üzgündü. Hiç kimse bir şey bulamadığından, anlaşılan, kimse onun yazdıklarını saklamamıştı. Bu bilgiyi kimileri ötekilerden daha çabuk iletti, ama çok geçmeden herkes bir yanıt gönderdi, hepi topu bir ay sürdü bütün her şey. Ve bu bir ay sonunda, zavallı kadın, kalbinden vurulmuş, kalbi taşlaşmış bir halde, yüzünü duvara döndü. Deyim yerindeyse, günlerce öylece kaldı, hiçbir şeye aldırmayarak, yarasının acısını çekerek, yarasının kapanmasını bekleyerek. Hiç beklemediği bir anda yaralandığı için daha da çok acı çekiyordu. 'Çare' bildiği fikir kulağına fısıldandığından bu yana, içine en ufak bir şüphe düşmemişti; işin en güzel yanı da, son derece kolaymış gibi görünmesiydi. Sonunda gerçekleşen durumun garipliği belki çektiği acıyı bile aşacak nitelikteydi. Doğrusu, *pour rire*, evet, gülünesi bir dünyaydı bu, John Northmore'un mektupları-

nın arşivlendiği, gelecek kuşakların yararına sınıflandırılıp etiketlendiği, Warren Hope'unkilerin ise ateş tutuşturmak için kullanıldığı bir dünya! Akıl, fikir, her türlü ölçüt, değer altüst olmuştu. Ağzı açık bir şaşkınlık, kayıtsızlık içinde, öylece kalakalıyordu insan. Yapılacak hiçbir şey yoktu, her şey ters yüzdü. John Northmore ebediyete intikal etmiş, Warren Hope ise lanetlenmişti. Bu arada kendi işi de bitmişti. Yenilmişti. Böylece, sarıp sarmalanmış bir halde, süresini kendisinin de bilemediği bir zaman boyunca, hareketsiz uzanıp kaldı. Derken, kulağına gelen büyük bir gürültü üzerine başını çevirip bakmak zorunda kaldı. Lady Northmore'un hazırlattığı kitabın yayınlandığı ilan ediliyordu.

IV

Hem de ne gürültü! O gün bütün gazeteler bu olayı haykırıyorlardı. Okur daha kapının eşiğinde yüz yüzeydi bu haberle. Yalnızca haber mi? Kitap eleştirisi sayfalarından önce başyazılara konu olmuştu eser. Eleştirilere şöyle bir göz gezdirdiğinde, eserden yapılmış alıntılarla dolu olduklarını da gördü. Durumun nasıl büyük bir coşkuyla karşılandığını algılamak için iki üç gazeteye bakmak yeterliydi. Her gün gelen tek gazetede yazılanları doğrulamak için, kahvaltı sofrasında otururken, iki üç gazete daha aldırdı. Ama dikkatini daha fazla yoğunlaştırmayı başaramadı; Northmore'ların gururuyla kendi aşağı-

lanmışlığını kıyaslamak, sabah sabah, hele de o sabah, baş edebileceği bir şey değildi. Gazeteler bunu çok fazla gözüne gözüne sokuyorlardı. Hepsini yere attı, onlardan kurtulabilmek, varlıklarını inkâr edebilmek amacıyla erkenden evden çıktı. Eve dönmemek için çeşitli bahaneler icat etti. Sanki orada, en dipte kalan zehiri de içmesini bekleyen bir kadeh vardı, ve o, bu son işkence seansını elinden geldiğince geciktirmeye çalışıyordu. Geçirebileceği kadar çok vakit geçirdi dışarıda, hiç gereksinmediği birtakım şeyler satın aldı, hiç hoşlanmadığı birtakım dostlarını ziyaret etti. Dostlarının pek çoğu bu kategoriye dahildiler şu sırada, dolayısıyla, ziyaret etmeyi seçtiği kişiler, en azından kendi deyimiyle, kocasının kanına girmemiş olanlardı. Bir süre önce yapmış olduğu çağrıyı utanmazca (yani utanç verici bir umursamazlıkla) yanıtlamış olanların kapısını çalacak değildi elbette. Öte yandan, bu gruba dahil olmayanlar, aynı zamanda Lady Northmore'un yayınlattığı kitaptan uzaktan yakından habersiz olan kişilerdi ki, onlarla söyleşmenin, dertleşmenin teselli edici hiçbir yanı olamazdı. Böylece, öğle yemeğini muhallebici gibi bir yerde yediği gibi, beş çayını da bir pastanede içti. Eve döndüğünde mart ayının erken günbatımı çoktan tamamlanmıştı. Holdeki ışıklar yakılmış olduğundan, kapıdan girer girmez, masanın üstünde duran ve itinayla ambalajlanmış büyükçe paketi gördü. Daha eline almadan, hatta masaya yaklaşmadan, Lady Northmore'un ona kitabı gönderdiğini anladı. Meğer

kendisi evden çıktıktan hemen sonra gelmiş paket, kendisi erkenden evden çıkmayı akıl etmeseymiş, bütün gününü kötü kötü bu kitaba bakmakla geçirecekmiş. Onu koşa koşa evden kaçırtan içgüdünün ne olduğunu anlıyordu şimdi. Neyse, o kaçış olsun, dış dünyada karşılaştığı derin kayıtsızlık olsun, iyi gelmişti. Artık en acımasız gerçekle karşılaşmaya hazırdı.

Akşam yemeğinden sonra, kapısını sıkı sıkı kapalı tuttuğu küçük oturma odasında iki ciltten oluşan paketi açtı. *Saygıdeğer vesaire vesaire Lord Northmore'un Resmi ve Özel Yazışmaları...* İlk olarak, kadifemsi mor kapağın üstündeki şık asalet armasına ve kitabın içindeki çeşitli portrelere baktı. Bunların sayısı o kadar çoktu ki nereyi açsa bir resimle karşılaşıyordu. Adamın 'poz vermeye' bunca hevesli olduğunu da böylece öğrenmiş oldu. Yaşamının her dönemini kapsayan, her tarzını yansıtan bu galeri, ayrıca her biri bir öncekinden görkemli olan çeşitli ikametgâhlarının görünümleriyle de zenginleştirilmişti. Kadın o güne dek tanıdığı tanımadığı pek çok kişinin portresine baktığında hep aynı şeyi fark etmişti: gözler hep kendisininkilere dikilmiş olurdu. Oysa, John Northmore, bütün resimlerde özellikle onun olmadığı bir yere bakıyor gibiydi, sanki bulunduğu odanın içindeydi ve onun varlığından habersizdi. Ne gariptir ki, bu, kadının üzerinde kadının üstünde çok kesin bir etki yarattı ve, on dakika geçmeden, bir yabancının yazdıklarını okuyormuşçasına, metnin içine daldı. Başta bunu yapmaya

korkmuştu ama, doğrusunu söylemek, herkesin, her şeyin hakkını vermek gerekirse, bir kez işe giriştikten sonra, tamamıyla kapıldı. Geç saate kadar okumayı sürdürdü, bu arada öyle çok yepyeni şey keşfetti, aklına öyle fikirler geldi ki bu durumu ancak hayretten sersemlemeye bir geçiş olarak nitelenebilirdi. Kendi katkılarının nerdeyse bütünüyle değerlendirilmiş olduğunu gördü; Warren'ın mektuplarını göndermeden önce saymıştı ve bunlardan topu topu bir düzine kadarının kullanılmadığını fark etti. Lady Northmore'un bu armağanı gerekli görmesinin nedeni buydu anlaşılan. Bu sayfalardan başlamıştı okumaya, sersemlemesinin ilk belirtileri de o sırada başlamıştı. Önceleri, hayreti, her şeyden çok, Warren'ın olağanüstü sadakatine daha da fazla şaşmak şeklinde kendini göstermişti. Onun mektupları sakladığını ilk öğrendiğinde de epeyce bir şaşkınlık duymuştu ama şimdi yaşadığı sarsıntının yanında o ilk şaşkınlık çok hafif kalıyordu. Gördüğü kadarıyla, Warren'a yazılmış mektuplar, aile için en değerli kartı oluşturuyorlardı. Peki, en değerli kart bu kadar değersizse, destenin öteki kartları ne olabilirdi ki? Başka mektupların bulunduğu başka başka sayfaları karıştırırken sanki ateşi yükseliyormuş gibi bir duyguya kapılıyordu; titremekteydi, nerdeyse soluk soluğaydı, hemen değil, yavaş yavaş depreşen bir haldi bu. Ama nereye baksa artıyordu. Warren'a yazılmış mektuplar birer saçmalık abidesi ya da çukuruydu; ötekiler daha da beterdiler. Kuru kumlardan oluşmuş bir çöl-

dü kitap, bu haliyle ancak alay konusu olabilirdi. Yapılmış olan hatanın büyüklüğünü algıladıkça, algıları derinleştikçe, kapıp götüren görümlere öylesine kaptırdı ki saat on birde hizmetçi kız oturma odasının kapısını açtığında suçlu bir şaşkınlıkla irkildi. Kızcağız gece kendi odasına çekilmeden önce haber vermeye gelmişti. Hanımı, ona bir an boş boş baktıktan sonra, gözleri faltaşı gibi açık ve uyanık, üstelik belleği kıvılcımlarla titreşir bir halde, nerdeyse haykırdı: "Gazeteleri ne yaptın?"
"Hangi gazeteleri, efendim?"
"Bu sabah aldığım bütün gazeteleri, attın mı yoksa? Çabuk, çabuk, nereye attınsa bul getir!" Kızcağız, beklenmedik bir ihmal sonucu, o günkü gazeteleri atmamıştı; çok geçmeden hepsini, düzgünce katlanmış bir halde getirip hanımına sundu. Bayan Hope, hayır duaları okuyarak onu yatmaya gönderdi ve o gün ilk kez olarak vaktini doğru dürüst bir uğraşa ayırdı. Yazılar kendi izlenimlerini açıkça ve harikulade bir biçimde yansıtıyorlardı. Kendi kıskançlığının bir yanılsaması değildi demek yargıları, tersine, aradığı adaletin hiç beklenmedik bir zaferi söz konusuydu. Eleştirmenler belli nezaket kurallarını ihlal etmemişlerdi ama, sonuç olarak, ifadeleri kendi yaşadığı sersemletici hayretten farklı değildi. Sabahleyin göz gezdirdiği yazılarda coşku sandığı şeyin, apansız yakalanmış ve bu düş halinden bir çıkış arayan üstünkörü bir ilgi olduğunu anladı. Herkesin sorduğu, son derece saygıyla, nezaketle dile getirilmiş, ama kesinlikle dile getiril-

miş olan soru şuydu: "Aile, Lord Northmore'un mektuplarının herhangi bir değer taşıdığı hükmüne *nasıl* varabilmişti?" Sıkıcı ve tantanalı, karmakarışık boş laflarla dolu, hem ukala hem şapşal bir üslup geliştirmişti kendisi, nasıl becerdiyse. Bu durumda, öncelikle sorumlu olan kişiler kimlerdi? Besbelli kendileri de her türlü akıl fikirden yoksun hangi kişiler, hangi danışmanların yanlış yargılarının kurbanı olmuşlardı? Kitabın hazırlanmasına şu ya da bu biçimde katkısı olanların sayısı bu kadar çok olmasaydı, birilerinin dalga geçtiği, bizlerle alay ettiği bile düşünülebilirdi.
Bu konuda söylenebilecek en insaflı şey, bu kişilerin işledikleri büyük hatanın sadakate dayandığı, dolayısıyla dokunaklı olduğuydu. Bütün bunlar, kitabın bu ilk baskısının piyasaya sürülmesi sırasında gerekli görülen nezaket sınırları içinde çok da açık seçik dile getirilmemişti ama satır aralarından bal gibi okunuyordu ve yarın öbür gün daha kesinlikle ortaya çıkacaklardı. Yapılan uzun alıntıların hemen ardından 'neden' sorusu geliyordu. Bayan Hope'un yorumuna göre bu soru şu anlama geliyordu: "Bu ifade beceriksizliği neden gün ışığına çıkarılıyor? Bir insanın sıkıcılığı, sığlığı neden acımasızca gözler önüne seriliyor?" Bu hatanın kurbanı olan kişi, kendi çapında ve kendi döneminde gerçekten de yararlı ve dikkate değer biriydi kuşkusuz, ama bunun delili olarak bu mektuplar dışında herhangi bir şey sunulsa çok daha iyi olacaktı. Gecenin ilerleyen saatlerinde, odanın

içinde bir aşağı bir yukarı dolaşırken, bir and kavrayıverdi ki, çember tam bir daire çizerel kapanmıştı. Kaba bir yolla da olsa, adalet yerini bulmaktaydı. Yaşamını karartan bir anıt dikilmişti, evet, ama, en geç bir hafta içinde, bütün mizahçıların malzemesi, Londra'daki entelektüel çevrelerin alay konusu olacağı kesindi. O gece kolay uyuyamadı ama uyuduğunda düşler gördü; gerek uyanıkken gerekse düşlerinin arasında, kocasının bu işte oynadığı rol kafasını kurcalayıp durdu. Ta ki sabah epeyce geç bir saatte uyanana dek. Son olarak, gözlerini açtığında, zihninde bir şimşek çaktı ve gerçeği gözleriyle gördü, zira açık seçik karşısında duruyordu. Uzun süredir ilk kez güldü, hatta bir kahkaha koyverdi. Şimdiye kadar anlamamış olması ne büyük bir aptallıktı. Warren, son derece sureti haktan görünen bir yaklaşımla bu mektupların bekçiliğine soyunurken, müthiş bir bilinçle, kasten yapmıştı bunu! Çok önceden tadını çıkarmıştı şimdi –sonunda!– herkesin gözleri önüne serilen gerçeğin.

V

Gene de, her şey olup bittikten sonra, her türlü eleştiri odağında, ki bunlar kulüplerin sigara salonlarını, meclisin lobilerini, her yerdeki ziyafet sofralarını da kapsıyordu, kitap yerden yere vurulduktan, değersizliği tescillendikten, bu talihsiz iki cilt yeterince ilginç olmayan bir

tuhaflık, erken bayatlamış bir nesne olarak bir daha ele alınmamacasına rafa kaldırıldıktan sonra, işte o zaman, Bayan Hope, kaçırdığı fırsatın ne kadar güzel, intikamının ne kadar tatlı olabileceğini gerçekten iliklerinde hissetti. *Kendi* yayınlayamadığı mektupların kitap olarak başarısı –kimse bunun kaçınılmazlığını fark etmemişti– Lady Northmore'unkinin başarısızlığı –kimse *bunun* olası olduğunu bile aklına getirmemişti– kadar büyük olacaktı. Kocasından aldığı mektupları yeniden okudu ve kendine tekrar tekrar aynı soruyu sordu: bunları saklamakla gösterdiği inanç, böylesi hummalı bir durumda, her şeye karşın, başlı başına bir hak oluşturamaz mıydı? Kamuoyunun saygı duyduğu, ileri gelen bir kişinin sergilediği düşünce ve biçem bayağılığının, bir yerde İngiliz zekâsına da leke sürdüğü söylenebilirdi; ve, bu durumda, benzer konumdaki birinin kaleminden çıkmış şaheserlerin bir araya getirilerek yayınlanması bir gereklilik haline gelmiyor muydu, hatta kurtarıcı bir görev söz konusu değil miydi? Elinin altında böyle bir koleksiyon varken, öylece oturup bunu kullanmamak, kadına sonuna dek dayanamayacağı bir işkence gibi görünüyordu.

Oysa, yapabileceği başka bir şey daha vardı; kurtarıcı niteliği olmayan ama, olan bitene bakılırsa, uygun düşecek bir şey. John Northmore'un kendisine çok eskiden yazmış olduğu mektupları, yıllardır bir tomar halinde durdukları kuytu köşeden çıkardı, bunları adamın daha

sonraki üslubunun ışığında yeniden okuduğunda, sonradan ulaşılmış benzersizliğin tüm vaatlerini ta o zamandan taşıdıkları yargısına vardı. Yayınlanan iki cildin uyandırdığı izlenimleri pekiştirecekleri ve, *inédit* olmaları açısından, kendisi için çok üstün değerde bir hazine anlamına geldikleri inancındaydı. Dolayısıyla, bunları ortaya çıkarmak isteğiyle yanıp tutuştuğu korkunç bir hafta geçirdi. Kafasında bir önsöz bile hazırladı: kısa, tatlı, ironik, sanki kendisi büyük bir isme karşı görevini yerine getirmek amacıyla hareket ediyormuş havasını yaratacak bir metin. Birtakım zorluklarla karşılaşacağı kesindi; mektuplar tamamen kendisine aitti ama şaşkınlık, korku, kuşku içindeki ailenin, kuyruğuna teneke bağlanmış bir köpek gibi davranacağını, yani, tenekenin her takırtısında kaçacak başka bir delik arayacaklarını tahmin ediyordu. Onlara danışmak gerekecekti herhalde; danışılmadığı takdirde mahkeme yoluyla yayın ya da dağıtım yasağı çıkartabilirlerdi. İki seçenekle karşı karşıyaydı ve hayalindeki görüntünün parıltısı hâlâ sürerken, reddettiği erkek yüzünden skandallara göğüs germek, evlendiği erkeğin mahremiyetini ortalığa dökmekten evla geliyordu ona.
Hayalindeki görüntü onu sarıp sarmalamış, aklını fikrini teslim alınıştı; elinde evirip çevirdiği solmuş kabarık paket, arada yeniden gözden geçirdiği mektuplar, bu görüntüyü besliyor, fikrini daha da pekiştiriyordu. Eski dostunun akrabalarının ne türlü engelleyici önlemler ala-

bilecekleri konusunda birilerine danıştı; hatta o günden sonra pek çok kişiye pek çok şey danıştı; artık insan içine çıkmaya başlamış, eski tanıdıklarını arar, eski yaraları sarar, kopuklukları onarır olmuştu. Kısacası, toplum içinde yeniden yerini aldı. Northmore'ların düşüşünü izleyen o birkaç hafta içinde, yıllardır görünmediği kadar çok göründü ortalıkta. Özellikle de, kendi çağrısının başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra boş verdiği kişileri ziyaret ediyordu. Bunların pek çoğu Lady Northmore'un kitabına katkıda bulunmuş, bilmeyerek de olsa, müthiş gerçeğin ortaya çıkmasına yardım etmişlerdi. Bu insanların yoğun bir iyi niyetle hareket ettikleri açık seçik meydandaydı. Warren'ın belli bir öngörü ve hesapla davranmış olabileceği düşünülebilirdi ancak ötekilerin hiçbirinde öyle bir zekâ yoktu. Onunla karşı karşıya geldiklerinde her birinin yüzünden salaklık akıyordu; kendisi de her birine küstahlık derecesine varacak biçimde davranıyor, sağda solda, fütursuzca, son yıllarda bu insanların akıllarını nerelerde bıraktıklarını soruyordu. "Aklınız fikriniz neredeydi acaba, ne düşünüyordunuz, topunuzda birden en ufak bir zekâ parıltısı yok muydu ki kocamın paha biçilmez mektuplarını yakıp kül ederken Lord Northmore'unkileri sanki bir kurtuluş umuduyla becit becit sakladınız? Alın işte, buyrun görün, ne güzel kurtuluş!" Yarım yamalak, kem küm açıklamaların, ileri sürülen sebeplerin –kadının görüşüne göre– aptallığı, yarasına merhem oluyordu bir yerde. Ama en önemli merhe-

mi en sona sakladı: başka her bakımdan rahatladıktan sonra gidecekti Lady Northmore ile görüşmeye. O kabarık paketin oluşturduğu hazine kadar büyük ve önemliydi bu rahatlamışlık duygusu. Sonunda gitti ve mutlu bir rastlantı –böyle bir evde herhangi bir rastlantı mutlu olabilirse eğer– sonucu kabul edildi. Orada yarım saat kaldı, içeride başkaları da vardı ve, çıkmak üzere ayağa kalktığında, tam anlamıyla doyuma ulaştığını hissediyordu. Görmek istediğini görmüş, gördükleri onu doğrulamıştı. Ancak, hiç beklenmedik başka bir şey de olmuştu: körü körüne itaat ettiği katı gereksinmeyi de, yüreğinde övünçle taşıdığı kin dolu üstünlük duygusunu da bir anda ezip yok eden bir şey. Bu insanlara acıyabileceği aklının ucundan bile geçmemişti. Oysa, on dakika dolmadan, içinde uyanan acıma duygusu başka her şeyin eriyip gitmesine yol açtı. Bu insanlar, talihsizliklerinin derinliğinden dolayı, birdenbire, hemen oracıkta tamamıyla değişmişlerdi kadın için; onların, koskoca Northmore'ların –inanır mısınız– kendilerini zayıf ve yavan bildiklerini gördü. Yayınlanmış ve kesin başarısızlığa uğramış kitaba ne kendisi değindi ne de bir başkası. Böylece, sormayı tasarladığı sorudan vazgeçti ve ayrılırken kendisi gibi dul kalmış bu bitkin kızkardeşin yanağına kondurduğu öpücükte en ufak bir hainlik gölgesi yoktu. Oraya giderken tasarladığı şuydu: hafif bir gülümsemeyle, bazı mektupları yayınlama sırasının *kendisine* gelip gelmediğini soracaktı, öyle pek fazla önemsemeyerek. Ama daha odadan

çıkmadan kesin kararını vermişti ve kendi evine de aynı kararlılıkla girdi. Aslında, eve girer girmez yaptığı ilk şey ağlamaktı; başarısızlığın bayağılığı ve yaygınlığına, yaşamın garabetine ağlıyordu. Gözyaşları zihninde bir tür felsefi görüş uyandırmış olabilir: her şeyin eni ile boyu birdi. Her neyse, gözyaşları kuruduktan sonra solmuş kabarık paketi son kez olarak çıkardı, her gün boşaltılan çöp sepetinin yanına oturdu, her bir parçası birer mücevher olan koleksiyonun cevherlerini bir bir yok etti. Lord Northmore tarafından yazılmış mektupları pul kadar küçük parçalara ayırıncaya dek yırttı. En azından *bu* mektup dizisinin yıllarca saklandığı da, sonunda feda edildiği de artık kimse tarafından bilinmeyecekti. Konuyu böylece kapatmış olmaktan hoşnuttu kadın. Hemen ertesi gün, başka bir görevi yerine getirmeye girişti. Kocasının kendisine yazdığı mektupları çıkararak kâğıda dökme işine girişti. Sevgiyle, sofuca bir dikkat ve sadakatle her birini kopyalarken, artık kesin kararını verdiğinden olacak, pek azını fazla özel bularak bir kenara ayırdı. Gün gelip de bunlar yayınlanana kadar! O uzak tarihte yapılacak eleştirileri hem bilinçli hem mütevekkil bir kafa sallamasıyla geçiştirdi. Kopyalama işini tamamlar tamamlamaz, müsveddeyi bir matbaaya gönderip dizdirdi; kendisine gönderilen prova baskıyı okuyup düzelttikten sonra, kesin bir gizlilik içinde, her bir nüshanın basılmasına ve kalıbın bozulmasına nezaret etti. Bundan sonra yapılması gereken tek bir şey –yok, iki şey– kalı-

yordu geriye: Bastırdığı sayfaları –ki bunların üç yüz sayfalık bir kitap oluşturacağını görmek onu sevindirmişti– sağlam bir yere kaldırmak. İkinci olarak, söz konusu kitabın ölümünden sonra yayınlanmasını sağlayacak bir maddeyi vasiyetine eklemek. Son olarak ise, ölümün vakitlice gelmesini ummak.

İçindekiler

Babil Kitaplığı

1/ *P'u Sung-ling, Konuk Kaplan* [C. Hakan Arslan]
2/ *Saki, Lady Anne Susuyor* [Fatih Özgüven]
3/ *Beckford, Vathek* [İsmail Yerguz]
4/ *Cazotte, Aşık Şeytan* [İsmail Yerguz]
5/ *London, Midas'ın Müritleri* [Fahri Öz]
6/ *Chesterton, Apollon'un Gözü* [Çiçek Öztek]
7/ *Wells, Duvardaki Kapı* [Ülker Erzurumluoğlu]
8/ *Papini, Kaçan Ayna* [Şadan Karadeniz]
9/ *Stevenson, Sesler Adacığı* [Handan Balkara]
10/ *Wilde, Lord Arthur Savile'in Suçu* [Fatih Özgüven]
11/ *Kipling, Dilek Evi* [İrem Kutluk]
12/ *Villiers de L'Isle-Adam, Son Şenliklerin Davetlisi* [Işık Ergüden]
13/ *Meyrink, Kardinal Napellus* [Zehra Aksu Yılmazer]
14/ *Poe, Çalınan Mektup* [Tomris Uyar / Memet Fuat]
15/ *Bloy, Sevimsiz Hikâyeler* [Işık Ergüden]
16/ *Melville, Kâtip Bartleby* [Yusuf Eradam]
17/ *Hawthorne, Büyük Taş Yüz* [C. Hakan Arslan]
18/ *Kafka, Akbaba* [Kâmuran Şipal]
19/ *Lugones, Tuzdan Heykel* [Banu Temel]
20/ *Hinton, Bilimsel Öyküler* [Hasan Fehmi Nemli]
21/ *Rus Öyküleri* [Mehmet Özgül]
22/ *Machen, Ateş Piramiti* [Hasan Fehmi Nemli]
23/ *Alarcón, Ölümün Dostu* [Mesut Özden Gözütok]
24/ *Voltaire, Micromegas* [Hasan Fehmi Nemli]
25/ *Dunsany, Yann'ın Ülkesi* [Hasan Fehmi Nemli]
26/ *James, Dostlarımızın Dostları* [Fatih Özgüven / Pınar Kür]
27/ *Burton, Bin Bir Gece Masalları* [Hasan Fehmi Nemli]

DOST
kitabevi

Bu derleme için birbirinden farklı dört anlatı seçtik. Saklı Yaşam'*da fantastik ve satirik öğeler, Stevenson ve Papini'nin çok sevdiği ve çokça işlenmiş 'ikilik' teması ve dünyanın görünür kurgularını baştan sona kat eden olağanüstü hiçliklere yöneltilmiş alay iç içe geçer.* Owen Wingrave *ilk bakışta barışçıl bir savunu gibi görünebilir ama daha sonra kadim ve hayaletsi ağırlık merkezinin epik unsurları dışlamadığı görülür.* Dostlarımızın Dostları, *derin bir melankoli içerir, aynı zamanda gizemle işlenmiş bir aşkın yüceltilmesidir. Bu seçkiye, üç fantastik öykünün yanı sıra, fantastik olmayan ama belki de Henry James'in en iyi öyküsü denebilecek bir dördüncüyü ekledik.* Northmore'ların Alçalışı, *sonul gerçeği bilmediğimiz sürece daha da acımasız görünen sabırlı bir intikamın öyküsüdür.*

Jorge Luis Borges

Franco Maria Ricci